

**АВВВВ
Камынеси**

2, 5-8

1935

АУЛ КОМУНИСТ

„АУЛЬНЫЙ
КОМУНИСТ“

Партийно-массовый журнал
орган казкрайкома ВКП(Б)

№ 2

ҚАЗАҚСТАН ӨLKELİK ПАРТІЯ КӘМІТЕТІНІҢ ПАРТІЯ КӨР-
ГІЛІК ҚОРНАЛЫ АЙНАДА БІР РЕТ СЫҚАДЫ. 3-СЫЛ СЫҚУУ.

ВАЛЕРЬЯН ВЛАДЫМЕРЬЕВС ҚОЈВЬСЫР ҚАЈТЫС БОЛДЫ.

БҮКІЛ ОДАҚТЫҚ КӘМУНЕСТЕР (БӨЛСЕВЕКТЕР) ПАРТІЯСЫНЫҢ ОРТАЛЫҚ
КӘМІТЕТІНЕН

1935-сыл оқуаврдың 25-де 14 сағат 30 минутта орталық партия комитеті саясат ұйғарыны мұсы, одақтық кәмәсерлер кеңесі төр ақарыны орынағары қана одақтық кәмәсерлер кеңесі қабылдағары кеңес бағулау кәмәсисінін төр ақары Валерьян Владимерьевс Қојвьсыр қолдас қыректің іскілероз ағуынан қайтыс болды. Орталық партия комитеті бул қаварды партияға, еліміздің қана бүкіл қар сүзінін қумсыс тавына, барлық еңбексілеріне үлкен қайғы мен билдіреді.

Қојвьсыр қолдас мемлекеттің қана партияның үлкен ағыр қумсыс өмірінің ең соңғы кезіне дейін атқара отыр, екпінді қызмет мајданында қайтыс болды.

Қојвьсыр қолдас пролетарияттық төңкерісідің, тјанақтық Ленилдик үлгісі, партия мен қумсыс тавының дүрпандарына ағарысыр қылмайтн, кәмунизім ісі үсің қан ағары кыресуысілердің үлгісі болды.

Оның төңкеріс қолындағы қызметі бірінсі орыс төңкерісі кезінде басталды. Өзінің қөвіңгер бөлсеветік қызметі кезінде Қојвьсыр қолдас Ленин партиясының қан қыректірі болды, патча үкіметінің тырмелерінде отырды. Ајданында болды.

Ағары соғыс кезінде қојвьсыр қолдас қызы әрмінен ең көрнекті саясат басқарыны бірі болды.

Біздің мемлекет қана қаруасыр қырысыны аса көрнекті ұймдасыруысыс қана басыс болған Қојвьсыр қолдас барлық кысің сатысјалызім ісі қолына қумсады.

Валерьян Владимеровс Қојвьсыртың партияға сеқсіз, сың берілгендігі, еңбексілердің бақты үсің қ н ағары қана ағары талмај қызмет етуві кәмунизімнің қенуві қолындағы үл кыресте сан мүліен пролетариятқа қана еңбексілерге үлгі болды.

Бүкіл Одақтық Кәмуностиер (Бөлсебектер)
партиясының орталық кәмітеті

В. В. ДОЛБЬСЬ

(1888—1935)

desen caruvasylyq qajypan aldýnshy qatarly avdanoja tenelealmaý kele qatqan mal caruvasylyq avdandarýmızdyń kórciligi ykimettiń tolyp qatqan qeńildikterin rajdalanuv arqasýnda, qane de wyltyshy salojan egisiniń syjymdy wolyr tawir eńbek kynin aluv, oz qoldaryndaşy maldaryn esiruv arqasýnda nyojajyr, irgeli avdan wolyr otyr. Qalqozdarymızdyń osy tymkindikterine syjeni p Myrzajan çoldas wyjlyshy egistin ystinde qalqozdarymızdyń aýdyn a çana mindetter çana tilekter qojyr otyr. Ol tilekteri wyjlyshy egist; eri erte eri saraly etip oryndap syjuv.

„Wyltyshy şa qarashanda egindi ana şurlym erte egir wolvuşa walylyq kysti saluvymız mindet. Buşan kerekti tymkindilikterimizdiń walylyshy war. Tyraktarylarymız eki ese kówejir otyr. Egis kólemi wyltyshydan kem, wyltyshy egisti mysal qylvuşa, soşan teneleyvge wolvajdy.

Wyltyshy çaqdajlar alde qajda qylyp wolvatyn, wyjlyshy qalqozdarymız nyojajyr otyr. Wyly qalqozdarymızdyń ashshy war. Wyltyr ate kóp tuqym tasuvuşa tuvra kelgen wolsa wyly tasylatyn tuqym onca kóp emes 10 pur. ten artrajdy. Olaj wolsa wyjlyshy çaly çumyşta alde qajda çaqşy isteşge tolyq tymkindiligimiz war.

Qalqozeshy eginin egedi. Qalqozeshyn qalqoz arqasýnda turmyşyn oşdar mädenijetin ketyvge wolvatýndyşyna kózi çetti, senimi kysejdi.

Wyly qalqozeshymız ysti walyn wutinder kijinip qaldy, olaj wolsa egindi dal wyltyshyşaj şyuvdiń ozi qylmys wolvady“

degen Myrzajan çoldastyń asa qatty eskertip aytqan mindetin-wizdiń ar-wir qalyqozeshylarymız, qalqozdashy ar-wir kəşynes kəşsotoldarymız wulçytraj oryndap syjuvoja tijiz.

Egiske daýyndyq aldýnda, egiske kerekti kadirler çetistiryv wasty mindettiń wirinen sanalady. Bul rettede Qazaqşstan wálcewékteriniń aldýna çoldas Myrzajan ylken-ylken mindetter qojyr otyr.

Endigi mindet Myrzajan çoldastyń egiske daýyndyqta wálcewékse uşmdayşyuv çeninde qojyr otyrojan wasty mindetterin, erekce tapsyryştaryn wuyingi avyl-avdanda çyrgizilip otyrojan ekrindi çumyştyn myqtly quraly ete wilyvimiz kerek. Kórcilikti uşmdayşyur, egiske daýyndyq çenindegi kemcilikterdi tezinen qojyr, Myrzajan aytqandaj kókem egisin wyltyshyşdan ana şurlym erte oryndap syjatyw wolvajlyq. Oşojan walylyq kəşynes kəşsotoldarymız keşes çirtcylyşymız çumyla kirisetin wolsyn.

STALIN SALDIJAN QALQOZDĪNĪ SARA ĆOLĪ

Ćaqında oĵana Məſkevn qalasında ekrindi qalqozsılardıñ vukil odaqtıq 2-ci sıjezi volıp ɵtti . Bu oĵan mıñ Ćarım-nan asa elimizdiñ mañdaj aldı ekrindi qalqozsılar Ćatnastı. Ekrindi qalqozsılardıñ bul sıjeziniñ mañız ɵlcevsiz yıken. Bul sıjez erekse Ća oĵıdajda ɵtti. Budan attaj eki Ćıl vırın volıjan, ekrindi qalqozsılardıñ birinci sıjezi, ɵlimizdiñ qalqozdasqan Ćaruvacsılar 60 pırsent volıjan kezde ɵtse, vıjı oĵı ekrindi qalqozsılardıñ ekinci sıjezi varlıq qara Ćaruvılardıñ besten terti qalqoz oĵa kirip, qalqozdastıruv Ćımsı negizinen ajaqtalojan kezde ɵtti. Ekrindi qalqozsılardıñ vukil odaqtıq birinci sıjezinen vırgi ɵtken eki Ćılda asqar tavdıñ alavında Ćımsıstar isteldi. Elimizdiñ ɵsı eki Ćılda ilgeri vasqandı oĵı, ɵlde nece Ćıldar oĵa turarlıq vıldı. Sıjıktı kɵsemimiz STALIN Ćoldastı, ekrindi qalqozsılardıñ birinci sıjezinde sɵjlegen sɵzi, qalqozdardı vɵlcevektik, qalqozsılardı avqattı ɵyv Ćolında oĵı kyrestıñ tıvı vıldı. ɵsınlı arqasında qalqozdar mız al oĵasqı kezeñinen ɵtir, uımdastıruv Ćaruvacsılyq Ća oĵınan ɵvden nı oĵıdı. Qalqozsılar mız avqattı, mädenijettı tur mız Ćolnı tıstı.

Bırnı sondı adam valasınlı tarıjıqında volıp kɵrmegen bul orasan tavıstardı, ekrindi qalqozsılardıñ vukil odaqtıq ekinci sıjezine varıjan elimizdiñ mañdaj aldı ekrindi qalqozsılar, vukil dınije Ćızine kɵrsetti. Ćızdegen ekrindi qalqozsılar, ekinci sıjez mınvesine Ćı oĵı, ɵzderiniñ qalqozdarında oĵı sansız tavıstar ı ajttı. Qarañ qalojan eski zaman qaldı oĵınan qıtılyp, qalqozdar mız satsıjaldı qurıstıñ sanalı quruvcsılar ına ajnalıp kele Ćatqanı kɵrsetti. Tıv mız ınan qoı Ćı volıjan qazaq Tañdı ulı Beken Ćoldasta Satsıjaldı egin Ćaruvacsıly oĵı ekrindileri qatarında, ekrindi qalqozsılardıñ vukil odaqtıq ekinci sıjezinde ɵkil volıp varıp, kɵsemimiz STALIN Ćoldas pen qol alılyp, tize qozılyp ɵtılyp, qalqoz qurılylınlı mɵselelerin cecisti. Tañdı ulı Beken Ćoldas sıjez kezinde, pıravda“ oĵa Ćı oĵan maqalasında vıljı dejdı:

„Meniñ kɵzimdi asqannan kɵrgenim astıq-Ćalanaqtıq, qara oĵılyq vıldı, meniñ ɵmirim qara oĵı tıv men ten vıldı. Men kɵzir tıraktıly mız, men ɵnlı vɵlcekterin Ćıjnaj alı mız..... Men budan kejin kɵriske tıskim keledi, vıraq qalqozdar mız tıvinvejdi, olar meni vɵ-

rinede çetiledi ojoj dep ojlajdı. Bırınqı qaraqıj savatsız qojıq qazaq, ekrindi qalqozcılardıñ vykil odaqtıq sıjezine tır aqıa volır Stalin çoldas pen tizelesip otıra alojanda, mamın tıraktıq men kamvajıncıñ ençener volıv ojaqar emes qojı...

Mine keceojana qaraq qalojan eski zaman tusında kim volsa sonı esiginde çırıp, çıvıncıñ isken qojıq qazaq, vygin keças tusında, valsevek partıjası tuv astında satsıjaldı qalqoz carıvacılcıñ ekrindi eri volır otır.

Mine vygin keças ykimeti arqasında, ekrindi qalqozcılardıñ ekinci sıjezi avıl carıvacılcıñ arteliniñ ylgı ustavıñ çovasın talqıladı. Bul çoninde ortalıq partıja kımıjetiniñ avıl carıvacılcı veliminiñ vastıojı Jekivilip çoldastıñ ete mañızdı çana ete mızımdı vajandamasın tıñdadı. Jekivilip çoldas, bul mäseleniñ ylken mañız vırlıojın tıjoja-tıjva vasqandaj etip tısındırdı:

„Avıl carıvacılcıñ arteliniñ ustavı çajındaqı mäsese mılijendegen qalqozcılardıñ turmısın qurıv mäsese volojandıqtan, mundaqı angime äldenese on mılijendegen adamnıñ myddeleri çajında volojandıqtan, ustartıñ çasalır otırojan çovasın talqıojı salıv ycin ortalıq partıja kımıjetiniñ avıl carıvacılcı velimi men odaqtıq çer kamesereti qalqoz endirisiniñ mañdaj aldı adamdır sizderdi saqır otır, ustartıñ çovasın sizder men birge talqıojı salır, söz qılmaqımbız, dedi, Jekivilip çoldas.

Ondaqan ekrindi qalqozcılar Jekivilip çoldastıñ vajandaması vojıncı çarıs sözge çıojır, kyndelikti tıçıjvelerine sıjene otırır, neler çana usıncıstar kirgizdi. Ustar çovasın talqılavda sıjez ökilderi ylken velsendilik koresetti. Syjtıp ekrindi qalqozcılardıñ vykil odaqtıq ekinci sıjezi avıl carıvacılcıñ arteliniñ ylgı ustavıñ qavıdadı. Onı ortalıq partıja kımıjeti men qalıq kameserler keçesi vekitti. Bul çana ustır qalqozdardı örkendetyvdiñ çana kezeñin asır, satsıjaldıq avıl carıvacılcıñ qavlar esir calqır kemerinen asıvına ylken qural. Çana ustır avıl carıvacılcıñ arteliniñ maqsatın mıljı dar belgilejdi:

„Ortalıq endiris quraldarı çana uymdasqan ortaq eñbek pen birlesken qojımdasqan carıvacılcı qurır, sonı arqasında qılaq-vajdı, varlıq qanavcılardıñ ekcilderdiñ çavların tolıq çenıv, çocılcıqtı qaraqıjlıqtı çana usaq çeke carıvacıñ artta qalqandıojın tolıq çojıv, eñbektiñ enımdiligini ajta qalojandaj köterıv syjtıp qalqozcılardıñ qalıñ asa çaqıv turmısqa çetkizıvdi qamtıv.„ Elimizdiñ mañdaj avaldı ekrindi qalqozcılar mızdıñ vykil odaqtıq ekinci sıjezi, avıl carıvacılcıñ arteliniñ ylgı ustavında „Qalqoz çolı satsıjalıjımçolı – eñbekci qara carıvacı

ar ycin çaloız durıs çol,, deıdi. Bul çana ustap qalqoz turmısbın mädenijetti çana avqattı turmısqa, çer çuzinde vurın volır kormegen turmısqa çetkizetin bir çana çol.

„Ylgi ustapta keçester odaqındaçı tyrlı Respublike, ovıls çana avdandarın varlıq özgecilikteri eskerildi. Ylgi ustap voınsa er-bir qalqoz öz ustavın çasar çıjaradı. Ol ustavın әrtel mülcelerini çalır çıylısbında talqoıa salır vekitedi.,, (Pıravda) Soaj volsa kәzirden vastap er-bir qalqoz ustavın çasavları tıjs. Çasna ustapta er avdandı özgecilikteri qattı eskerildi. Mıysal, va qa avdandarıa qaraoında, Qazaqıstannı mal çaruvacılıq vabın kәsreli avdandarında, er-bir qalqozı yjini çeke rajdalanuvında 8 den 16 oıa dejin sıyr, 100 den 150 ge dejin çıqı, 5 den 8ge dejin tyje ustavna voladı. Mılnı varlıq qalqoz çaruvacılıq mejlince erkendetyv qalqozılar turmısbın avqattı mädenijetti etyvdi zor kilti. „Osıoıan sıjkes çana ustap qalqozı yjini çeke rajdalanuvında ustavında volatın malın, sırdın, usaq malın çana çocqanın mөлcerin atar kәsetip otır. Qus ren qojandı çanca volsada ustavna volatındıqın ajtır otır. Qalqozı yjini çeke rajdalanuvında mal (ustap ol malın çanca voluvna mımkın ekendigin kesip ajtır otır) qalqozılardın kәnilin volır, ortadaçı çaruvacılıqqa qaratraj qojadı der çavırtandıruvın keregi çoq. Olaj emes, qaja qalqoz çaruvacılıqın kucejtyvge ıntalıq artadı. Әligi amıd asırav kerek voladı, solaj volıjannan kejin eñbek kypine astıqtı mal azıqın ne qırlın kәvirek aluv ycin qalqoz eginderini çıoımdılıqın tez artıruv kerek voladı. Er kim eñbek kypin kәvejtyv ge tırs atın voladı. Ekrindi qalqozılar sıjezinde sıjlegen әkilderde osın ajttı. Çana ustap tıvralı pikirlerin bildirip, çer çerden qat çazır çatqan qalqozılarda osın ajtır otır.,, (pıravda). Çana ustapta keçester odaqındaçı tyrlı Respublike ovılsatın varlıq özgecilikteri eske alınadı der asıq kәsetip otır. Bizdi kәsreli çala kәsreli avdandarımızdaçı qalqoz çaruvacılıqın negizgi tyri mal pıcen seriktikteri, olar kәvi әli avı çaruvacılıq әrteline kәcken çoq.

Endi çana ustap voınsa olar qazirden vastap, әrtelge kucevge mindettıme?.. Mәseleni bulaj sıoı qojuv durıs emes. Seriktikke, әrtelge tırtı kәmuvnaoıa uımdassın, vәride sol çaruvalarda öz ıqtıarları men voladı. Yjtkeni osı sıjezde çavıdalar otırçan avı çaruvacılıq әttelinin ustavın sıjkti kәsemimiz STALIN çoldas ren aqıdasır otırır, sol qalqozılardın өzi çasar otır. Bizdi, kәsreli çala kәsreli mal çaruvacılıq vabın avdandarımızdaçı çaruvalar әzir çaruvacılıqımız osı mal seriktigine uımdastıruv çolı men erkendetemiz dese, sen tezinen әrtelge kәc der әkimcilik istevgе volmajdı. Eger sol avdandaçı qalqozılar, qalqozın sanalı mülceleri-biz seriktikten әrtelge uımdasa-

мыз қаға әртелді, уставь мен қумьс қыргиземиз dese, senin avdanı kәsrpeli avdan, әrtel voluv saqan әli erte dep ilgeri umtylojan қigerin kejin seriprejimiz. Sondыqtan Qazaqstanıń erekke қақдајындақь seriktikterde caruvacьboьmьздьń qaj salasьn volьsn әsirese mal caruvacьboьn өrkendetyvge қаға ustap toььq mym-kindik veredi. Endigi mindet Stalin қoldas saloqan ось sara қoldь, varььq қerde бирdej qalqoz caruvacьboьn көркејtyvge қумsavda.

Қағьнда қана Qazaqstan өлкелик partyja көміјteti, екpинди qalqozcьларьньń vykil odaqтььq екinci sieziniń matьььjaјdarьn қаға avьl-caruvacьььq әrteliniń қаға ustavьn talqьlav tuvralь qavьь aldь. Оl qavььda:

«Екpинди qalqozcьларьń vykil odaqтььq екinci sieziniń matьььjaјdarьn talqьlav қаға ustapтььq әr-bir qalqozcььja қаға еңбекci çeке caruvaqьja toььq tysindiryv avьl-selen-degi partyja keңes оғьндарьньń көрсіlik arasьndaқь қумьсьньń asa маңьздь mindeti „dedi».

Үјtkeni qalqoz өндirisin onan saјьn kycejtyv, artta qalojan qalqozdardь ilgeri bastav, еңбекci çeке caruvalardьń qalojanьn qalqozoja tartuv isinde vul қаға ustapтььq маңьзь өlcevsiz zor, munь avьlдақь partyja uјьmdarь çeте tysinip қedel iske kirisyv kerek. Qalqoz caruvacьboьn oјdaqьдај қоқарь satьoja көteryv-diń varььq қақдајь tuvдь. Vul ustap көsemimiz Stajьn қoldastьn қolma қol istevi қаға vacьььь men аьндь. Mine Sondыqtan vul qalqoz турмьсьньń Stalindik уставь. Endigi mindet Stalindik ustapтьь is қьзине асьruv қөninde, Stalince istev, endigi қақдај valcevekti istki tileјdi.

„Avqattь турмььсqa қөtyv ycin ne kerek volsa sonьn vәnde qalqozdarda var. Oларoja endi bir қана нәse ke-rek. Qalqozda қумьсть adal istev kerek. Qalqozдьń mal mylkin saqtav kerek Eger varььq qalqozcьлар, көрсiligi emes varььььda қумьсть adal isteјtin volsa-qalqozdar азьq-tyliktiń astьnda қaladь, qalqozdar mal-myliktiń astьnda қaladь, сонда vizdiń elimiz қer қьzindegi ең vaj өl-boledь.“ (Stalin).

Қаға ustapтьь qalqozcьларьмьздьń қььььstarьnda talqьлар, varььq punkitterine dejin қақсь tysinip, vygin таңда алдарьnda тур-қан ulь mindelteri мен vajланьстьra viluv kerek. Vul қаға ustap qalqoz caruvacьn өrkendetyvge Stalindik дақoьь қol ekenin әr-bir qalqozcь еңбекci caruvalарьмьз uқььna vilьsin. «Ustapтьь vacььnan аjaқььna dejin көздеgeni bir қана мақсат-qalqoz caruvacьboьn ньoјajtuv, varььq qalqozcьлардь avqattь турмььсqa tez қөtkizyv мақсать. Тақььда ајтамьз, munь ајtuvдан ес bir қақьмај-мьз, vul ycin tek bir қана нәse kerek, атар ајтqanda qalqozda қумьсть adal istev. қана kerek. Sondыqtan ustap еңбек тәrtivine. онь дурьь uјьmdastьruvoja қағаоньń ақьььна ајьььqca nazar сальp отьr

Qalqozdardın aldında turojan endigi mindet eginniñ, mal caruvacılıqınıñ önimin mejilince arttırıv. Qalqozdar bul mindetti öte az vaqıttıñ icinde oğnadıp cıya aladı. Qalqozdarıñ barlıq adal eñbekiniñ velsendiligin, ıntalı cigerin, esbojan cım-sav kerек.»(pıgavda).

S. NYRPEJIS ULB.

QAIQOZCЫLARDЫN MƏDƏNİJETİN ƏSİRYV KERЕК.

(NYRPEJIS ULB SADBQ ÇOLDASTЫN AVDANDЫQ PARTЫ KƏMIJTARI QATCЫLARЫNЫN MƏÇILISINDE SƏJLEGEN SƏZINEN).

PARTЫJA UЇMDARЫNЫN İDEJELİK-SAJASATTЫQ DƏREÇELERİN KƏTEREJK.

Çurttın vərin məlim, asynda partıja, kərcilik çumьsın çurgizveej, çoloja qojmaj turьp, vizdin qoldanьp otyrojan caralarьmьzдын qaj-qajьsьsьn volьsьn nətiçeli tyrde iske asьruv mymkin emes. Partıja kərcilik çumьsın vizdin vykil partıja uıymьmьz avьl kəmynesterimiz, avьldaçь velsindilerimiz y n e m i əsip çetilip otyrojandaj etip quruv, çoloja qojuv kerek. Partıja, kərcilik çumьsın vizdin ilgeri vasuvьmьzoja kesirin tiygizetin çalqavlardь, tap çavlarьn a partoncьl elementterdi, əg-bir kəmynes, əg-bir eņvekci ijit-etinen çek kərrinetindej etip, quruv, çoloja qojuv kerek. Kəmynester, kəmsomoldar, eņvekçiler tap çavlarьnьn nece tyrli ədis-ajlalarьn, ducrandьoçьn əskerler otyrojan, olardьn zyjankestik çumьsьna çol vermejitin volьsьn.

Biz avьl derevnedegi partıja uıymdarьnьn ijdijealьqsajasattьq dəreçelerin mejlince kəteryvimiz kerek. Bul çənde partıja oquvьnьn maңzьv orasan ylken. Partıja oquvьnьn maңzьv əte-məte qazirgi vaçьtta partıja tazalavь qarşaңında orasan ylken. Bul kyngə sejin vizdin avdandьq partıja uıymdarьmьz partıja oquvьna bir sьryra at ysti, bir sьryra rešimij tyrdə qarap keldi. Pəlendej yjirme, pəlendej mektep uıymdastьrojanьna məz volьp keldi. Is tek yjirme acuv, mektep uıymdastьruv men ojana vitpejdi, bul vizdi es vaçьtta da qanaçattandьrmajdь. Yjitkeni partıja oquvьnьn çaqьv çoloja qojьlojandьoçьnьn velgisi oquvдын sapasь volьp tavьlmaq. Partıja oquvьna avdandьq partıja kəmiј tetiniң qatcьlarьnьn əzderi vascьlьq etyv kerek. Sevevi biz kəmynerdi tərvijelev çumьsьn onan vasqa es kimgede senip vere almajmьz. Sondьqtan avdandardьn vascьlarь partıja oquvьna çalpь vascьlьq etip ojana qojmaj, sonь men qatar partıja onьn çeke məselelerinede cьndap naçtyb tyrde vascьlьq etyv kerek. Olar

ygiteilerdi avdannyň partyja uýmlynyň çaramdý kisilerin irikter alýp, partyja oquvnyň çumýstarýna çegyv, partyja oquvnyň çojaryň saýoýa köteryv gerek. Partyja oquvnyň kez kelgen kisige, qoloýa tysken kisige çyktej saluvoýa bolmajdy. Partyja oquvnyň, partyja oquvnyňa vosçalyq etyv çumýsny, sýnaloyan, ыsýloyan walsewекterdi irikter alýp, solaroýa çyktev gerek.

MƏDENIJET MƏSELERINE EREKCE KƏNİL BƏLEJK.

Avdandyq, qatta owlystýq partyja, keçes wasçylaryň mädenijet tuvralý öte көр söz qýladý. Biraq mädenijet çumýsnyň örkendetyv onçav çeninde ister ötroýan ister az. Buoyan mysaloýa maňzdy çumýstýň biri w. loýan savatsýzdyqyň çojuv çumýsnyň alajyq. Çurtlyň wərine məlim-savatsýzdyqyň çojuv çeninde Qazaqystan əlde qajda artta qalýp ötyr. Qazirgi waqyтта Qazaqystnda 300 mň kisi savatsýzdyq çojuv mektebinde oqýp çatuvoýa tijisti edi. Sodan öskyni savatsýzdyqyň çojuv mektepterinde oqýp çatqandarý tek wozojany-150 mň aq kisi. Bul məlimette oýana asýlynda wudanda a- Biz savatsýzdyqyň çojmaj turýp, oýdajýdaj aloýa wasalmajmyz aldymyz- da turoýan mindentterimizdi nətiçeli tyrdeo rýndaj almajmyz, wulanyq.

Partyja uýmdarynyň bir talaj wasçylaryň çalpy mädenijet tuvral səjlegende mädenijet çeninen artta qaloýandyrymyzdy sýltavratu dan da tapmajdy. Biraq özderi ösý mädenijet çeninen artta qaloýandyqyň çojuv ycin mädenijet majdanynyň wasty uvcəskisindegi is çyzindik isterdi uýmdastýruvycin ec nəse istemajdi. Mýnadaj mysal: avlyoýa warsaq-uyilip çatqan wuvly gazetlerdi kitaptardi kəresin, olardy ec kim oqymajdy; tek majlyqqa, sýltoýa ustajdy. Al uýmlynyň wastyqtary ösýly көре wile ötroýp, yndemejdi ol pəktiden ec qandaj qortýndý sýojarylmajdy, ol ösýlaj wolvuvoýa tijisti dep oýlajdy. Asýlynda bul soraqylyqyň çojuv qýlyp emes, öny çojuv ycin kitaptardy, kəzetterdi dawýstar oquvdy uýmdastýruv, qalqzçylardy kəzet, kitap oquvoýa qýzdytyruv, ýntalandýruv oýana gerek. Asyq ajtuv kerek, wizdiň көр avdandarymyzdyň wasçylary vizdiň waspa sezidiň көркем ədewijetimizdiň mənin, rəlin çete wəojalamajdy, ol-olma wizde tipti kitap oqymajtyň wizdiň keçes çazuvçylarynyň sýojarmalaryny, Tolýstoj, Rувкин, sýjaqyň örnekti çazuvçylarynyň sýojarmalaryny qolyňa ustar көrmejtin avdan wasçylarynda az emes. Olar көркем ədewijet oqýsa, özderiniň artýnan oý, örisi keñijetiniň, medenijetiniň көteriletiniň oýlajdy.

Çaqynda өкелik partyja kəmijeti öte bir maňzdy qavly aldy- avly derevnedegi көрсilik sajasat, mädenijet çumýstarý tuvralý qavly aldy. Sýnyň ajtsaq, Biz bul məseleler çenin de əlde qajda artta qaldyq. Mädenijet çumýsnynyň kysejyvin qalyň qara wuqaranyň qavlar, ösip kele çatqan mädenijettik tilekterin oýana qanaçattandyruvdyň pegizgi wuvlynyň rədyjo qavaryny ustajtyň orýndar, çyl-çymaly kyjolar, çumýsny çaqsy çoloýa qoýlyoýan qulyptar, kitap-

qanalar çana oquv yjleri volıp tavıladı. Mısalı: çyl-çylçymalı kы-ponı, radıjonı alsaq, osylardıñ qaj-qajsınsı volıp tolıq volma-ğan men avıl-derевnениñ tilegin çalıp alqanda qanaçattandıradı devge voladı. men avdan qызmetcilerinen osı nәrsele-tuvralı surasañ, çәvirlengen kijep pen:

— Avdanımyзда radıjo qavarın ustajtıñ orındar, çyl-çymalı kыjolar çoq dejidı.

Degen men özderi avdandarında radıjo qavarın ustajtıñ orın-dar ornатып, çylçymalı kыjo çasav çени de çumoğan avızın асрајды. Avdandarındaçы radıjo qavarın ustajtıñ aparattar vu-зылған, istemeјtin voladı, sevesi oğan ec kim көңil volmeјdi, onı ec kim kytbeјdi.

Qulьptardıñ oquv yjleriniñ de qal çajlarы osı sıjaqtı. Qal-qozdardı bulaj çojqanda, bir sьpьra avdandarды ortalыqtarında-çы qulьptar, kitap qanalar men oquv yjleriniñ atı var, zaty çoq. Zaty çoqtıçы sol, olar ynemı çavıq turadı, suvıq voladı, kitap, gәzet, çornaldar degen volmajdı. Osylarçа avdandarды, ovylystardıñ keј bir vasıylarы көңil çojmajды. Pәlen qulьbьmyz, pәlen kitap qanalarыmyz, pәlen oquv yjimiz var dep мәlimet beredi, көz voјajды.

Biz, mädenijet tuvralı çalıp sөz qılamыз, onıñ egiceј tegice-jine „usaq-tyjekterine“ көңil çojmajмыз. Durьсында egiceј-tegip-jine „usaq-tyjek terine“ çete көңil volmeј turıp, mädenijet çumсын çojjarы satıçа көteryv мүmkin emes. Buçan mьsajçа әzimizdi çazaq çoldastarыmyzдыñ turмыs tirciligin, Torçaj-Batmaq çara avdandarы мен bir sьpьra egin egip, tirlik qylatan avaandarдаçы çazaq qalqьnyñ turмыs-tirciligin alajыq. Vylyçы çыb egin ste çaqсы volды. Sonıñ arqasında qalqozcylarыmyzдыñ kyndelikti turмыs-tirciligin bir sьpьra ondavçа murcalarы keletindeј volды. Mьsalı ajtajыq: çasыq-tavaq taçы vasqa osylar sıjaqtı zattardı satıp alıp tamaqtı dara-dara icyvge çaması keletindeј volды. Biraq vui ycin çazaq qalqozcylarыnyñ salt-sanasыnyñ mädenijetiniñ ösyv-kerek. Sol mädenijet salt-sanasыnyñ ösyvi әzirgi turмыs tirciligin niñ oңdaluvьnan qalıp otыр. Bizde еңбек kynderine 500 бутта vıjdoј alçan çazaq qalqozcylarы az emes. Biraq solar 500 буттар vıjdoј ala tursada yј turмысын çende vde ec nәrse istemeј otыр, vıvılyçыsa tamaqtı qol мен çejlin bir tavaqtan çejtin volıp otыр.

Jakıj bes varmaq мәselesin alajыq: Bes varmaqтыñ eski salt ekenin çurtтыñ vәri de viledi, bile tursada çurt soçan әves. Biz bulaj degende etti bes varmaq etip asıp çevge çarсы emesbiz, onı tьjmaqсыda emesbiz, biraq çurtтыñ vәri bir tavaqtan çemesin, kirli qoldarы мен çemesin, әr kim өз aldына belek tavaqtan, çanьcoq мен çejtin volıp dejmiz. Bul ajtqandardan mädenijet çumьstarыnyñ мәselelerine çыңdap көңil velyv kerek ekeni, ol çende is çyzindik naqtı çaralar qoldanuv kerek ekeni, sonı мен qa-

tar qalыq vudaranыq sajasattыq dәrecesin kyn sajn, saqat sajn, kәtere otıruvdыq qaçet ekeni, bul caralardыq vәrinde maңызdы sajasы, caruvасыbыq mindetterdi otыndav мәseleleri men sajkestire cyrgizyvdiң kerektigi ajqыn kәrinedi.

MAL ӨSIRYV TEQNIJKESINE ÇETIEJK.

Өлкелик partыja kәmiјteti men qalыq kәmeserleri keңesiniң qavlyсьn, Qazaqystannың 9-keңester siјeziniң qavlyсьn әr-bir qalqozсь, әr-bir kәmynes, әr-bir kәmsomol, әr-bir eңbekci viletin volсьn, Sol arqыly qalыq vudaranы osь maңызdы qavlylardь iske asıruvoja çumьldьratьn, ыntalandьralatьn volсьn.

Bir sьrьra avdan, ovlyсь mal caruvасыbыqьn өrkendetyv tıvralь tьm çaqсь qavlylar qavyl aldь. Syjtir otыrр mal caruvасыbыqьn өrkendetyv çәnindegі kyndelikti çumьstardь aqsatadь, ajtajыq saqьlyсьtьruv navqanьn, qunarly cөp qorьn çasav, mal qoralaryn saluv çumьstarьn aqsatadь. Bykil partыja uјьmьnyң pazaryn çaqсь ajqьr, vuqa, qocqar, teke, vıvralardь irikter aluv, arьq-tıraq vije, sьjьr, savlybьq, iңgenderdi, cөpkе qojuv, mal dәrgerlik caralaryn qoldanuv, avruv maldardь vәlek vaqıuv sьjaqtь is çyzindik caralardь iske asıruvoja avdaruv, çumьldьruv kerek, Taqь vasqa osьlar sьjaqtь bir sьrьra caralardь qoldanuv iske asıruv kerek. Bul çәnde partыja uјьmdary vastavсь voluv kerek.

Bul yein qosalqь mal caruvасыbыqьn өrkendetyv мәselesi sьjaqtь çumьstarоja is çyzinde kirisuv kerek. Bizde vuqan deјin qosalqь mal caruvасыbыqьn өrkendetyv keјin qalьp keledi. Endigi çerde onь cьndap qolоja aluv, çetildiruv kerek Egerde biz qazaq avdandarьnda yј qojanь, yј qustary sьjaqtь qajvandardь өsiryvge cьndap, is çyzinde kirissek, bul Respublekemizde negizgi tylikterdi өsiryvge көp severvoladь. Yjtkeni qalqozdьn, qalqozсьlardьn өз kereklerin ojana emes, et salьoь sьjaqtь maңызdы mindeterinde osь yј qojandarь, yј qustary men ötevgе voladь. Bul qalqozdьn çyzdegen mьңdаoјan maldaryn aman alьp qaladь. Qazaq avdandarьnda qalqozdarda cocqa asırav çumьсьn ydetyv kerek. Bul çәnde ee bir әkimcilikke çol vermev kerek. Әr kim өз ьqtьjary men asırajtьn voluvь kerek.

Avdandardaоь әsirese көсрели, çartylaj көсрели avdandardaоь bir talaj çoldastar mal caruvасыbыq çumьstarьnyң mamан kadьrlary çoq. Mal dәrgerleri, zor teqniјkter çoq, taqь vasqa osьlar sьjaqtь qьzmetciler çoq dep zarlajdь. Bulardьn zary, cьndь zandь. Alajda bul çәnde көp nәrseler dәm etyvge volmajdь. Yjtkeni Respublekemiz mal mamandarьna öte çarly, sonьçtan bul çәnindegі vugin taңdaoь mindetimiz, көsemimiz Stalьn çoldastьn uranьn otыndav, өз kadьrlarymьzдь tәrvijeler dajьndар cьoјaruv, teqniјkege çetilgen kisilerdi көveјtyv volьp tavьladь. Mal caruva-

сыбына ағаларың сурген әр-бір кәшүнес, әр-бір белсенди қалқозсұ-
мал саруасыбыңның сепіл-сепірі оңай теқниқкелерін үйрену, мал
саруасыбыңның теқниқкесін үйрену, билу керекті оқыға
сепілу керек. Муньдә мәні өте зор. Үйткені елимиздің кәдірлерін
дәжарлап, кәсілер дәжарлап тәрбилелер сыбару, негізди мәседе. Онысыз
Биз мал саруасыбың өркәндеу сепіндегі міндеттеримизди,
Қазақстанды сыбарлап алдығы қатарлы мал саруасыбың Res-
поблікесине әйналдыру сепіндегі міндетимизди осындай аламаймыз.

Осы мен қатар мемлекеттік, партиялық тәртіп орнату мәсе-
лсін мықтар қолоға алуымыз керек. Биз мемлекеттік партиялық
тәртіп орнату турь, мал саруасыбың өркәндеудің, мемле-
кеттік қоспаның орындалуын қамтамасызете аламаймыз. Малды
көп сыбар волуы, төлдің қырылуы, малдың күйсіздігі сыбар
сорақылықтарды бутіндегі қурту керек. Қаварсыздыққа салып,
мундай сорақылықтарға төзіп сургендерге оңдәп соққы беру
керек. Мундай адамдарды меңгіл-меңгіл вақылар отыру керек.
Мундай адамдарды күні бүгін қырымызға алып отырып олқылық болмас-
тай саралар қолдануымыз керек.

B. ÇELİZİP

(ӨLKELİK PARTİJA KƏMIJTEIAIN KENES SAVDA
BƏLİMİ BASTOJBNBN ORBN BASAR)

KENES SAVDASYN MEJLİNCE KŪSEJTEJİK

Даньсран көсем басчымыз СТАЛЫН çoldas 17-partýja sijezinde tavar avarotý tuvralý vylaj dedi:

“Elimizdiñ ekenomyjkelik ömiri bul aqtaj sarqýrap, өnerli kəsip ren avyl caruvacýlyjonyñ kelesekte önimin arttıruvoja nýsana boluv ycin taqý bir cart kerek. Ol cart—qala men derevin arasýnda avdan men övyls arasýnda qalyq caruvacýlyjonyñ tygli taravý arasýnda tavar avarotýnyñ örkendevi...”

Partýja, köseminiñ bul nusqavyn 34—çyldýñ içinde ömirge asýrýr otýr. Keçester odaqonyñ vasqa çerindej, Qazaqýstanda da 1934—çyl keçes savdasynyñ öte örkender, velen alqan çyl boldý.

Icki savda kəmeseretiniñ məlimeti voýnca ölkemizde 34—ç tavar avarotý 1 mylijert 96 mylijen som 33—çylyq 901 mylijen som men salýstýrojanda 21.6 pürsent ösip otýr. Bir çyl munca ösyvcilik ec bir kərijtal elderinde de volqan emes. Bizde tavar avarotýnyñ munca qarqýndap ösyvi ökelik partýja kəmijetiniñ onýñ çetekcisi Myrzajan çoldastýñ çana Savnarkom—býsa ulý çoldastýñ kynve kyn artýqca kəñil velyvi arqasýnda volýr otýr. Bular savda orýndaronyñ çumýsý men kyn sajýn tapýsýr, vilip, çumýstýñ qalaj orýndaluvyn qattý qadaqalar otýr. Qazaqýstanda tavar avarotýnyñ vylaj ösyvi eñbekcilerdiñ turmýsý oñdaloqavyn qalqozcýlardýñ avqattý turmýsqa kirgendigin ajqyn kørsetedi. Yjtkeni tavar avarotý turmýstýñ qancalyq kəterilgenin, avyl men qala eñbekcileriniñ avqattý ömirge çedel көcyvlerin kørsetedi.

Qazaqýstandaqý savda orýndaqý qajta qurýluvynyñ 3/4—çylyq qortýndý syjrynyñ özinen aq көryvge volady. Memlekettik savdanýñ salmaqý 35,5 pürsent ösip, kəperetip savdasynyñ salmaqý 42% azajýr otýr, Memlekettik savdanýñ Qazaqýstan qalqozrarýnda ösyvi 44,7 pürsent kəperetip savdasý 23% qana volýr otýr.

34—сылы Qazaqstanda memlekettik savda men qalqoz savdasy da örkender östi. 33—сыл мен салыстырғанда азық—тылік тавары 36% өндiris тавары 10,3%, мәдениет таварлары 24,5 артты.

1934—сылдың ісінде асыл—селпolarында тавар авороты тек сақты таварлар болып отырган соқ, асыл—рәселкелік қерлерде астық сатыр алу мен қатар қаға таварлар өте басадь. Мысалы екі ажақты мәсіне (велесепет) аптамавел алуыларда болды.

Qazaq асыл мен дереўнелер выйлысы сылы 5 мыңнан артық велесепет, 925 аптамавел, 4565 мылтық, тақты толыр қатқан асыл—саруvasылы мәсіnelerin алды. Сонымен қатар құрылыс мәтеріjelderі темір сыжақты заттар 785 мың сомдық өткен. Міне асыл мен девіне осы сыжақты толыр қатқан құрылыс мәтеріjaldары мен бүрын қолы ұстар, көзі көрмеген патерон, велосәпет сыжақты қаға таварларда алып отыр.

Осы сыжақты өндiris, мәденіj таварлардың өтімін арттыру мен асыл—дереўнен де рьродоктының келуі қижіленіп, молажыр отыр.

34—сыл қалқозсы, жеке саруvalardan сатыр алажан астық 15 мыліjen 407 мың 300 бут. Әсіrese асыл—саруvasылы рьродоктыleri сылдан—сылыға орасан өсіп отыр.

Осы сыжақты тавыстардың болуы мен қатар керек қағақ көперетітері әліде артта келеді. Qalqoz саруvasылының өсувіне қалқозсылардың асқаттылысы артыруына іlese алмай келеді.

Асыл саруvasылы рьродоктыlerin әзірlevde көперетіpter әсіrese қумьсы көперетітері қумьстарын дурьс қолаға қожа билсе әлде қайда көр тавар әзірlegen болар еді.

Орталық партыја кәміjтетінің қавлысын іске асыру мен қенінде Qazaqstanda авдандық, асылдық қерлерде варлық керек қағақ сатыр туратын 102 унвертәк, 12 қаj магәзіндер асты. Соның арқасында бүрын болып келген асылдық көперетіpter (селпolar) қысқартылып, қавылды. Үjткені оларды көвінде керекті тавар, туратын уj, қызыметчилер соқ еді.

Қаға асыллажан магәзіндердің қумьсы тез ілгерілер отыр. Ең кемінде де 25 мыліjen сомдық тавар авороты қурғизіліп отыр. Бул магәзіндердің қалқозсыларға вайланьсы өте тыжыз тырде болып келеді.

Stalin қолдастың 17-партыја сижезінде айтқан, кеңес savdasын ваялаламайтын қызметчилер биз де де вар. Мысалы Мендықара авдан аткөмі 34-сылы декәвірде болған мәлісінде „Авдандық магазин қавлысын“ деп қавлы сылағлаған. Булаj етүvлерінің себеві авданда магазин туратын уj соқ. Ал мына уjге Qaztorьк магазині асрақсы болған.

Асылдық унвертәк вен мәденіj магәзіндер асылдық рәселкелік көпіретіpterге вайланьсы вала отырып, қалқозсыларға кынве кын керекті, туз, серенке, көресін, мақорке, сыжақты заттарды толық қеткизіп веве алмай отыр. Керекті таварлады кезінде қеткілкті тырде қетістіре алмай келеді.

Savda çeninde ete ylgı volarlıq acıq kəmmerskiy (keterin-ki vaqıal) savda orındar. Bul mägəzinderge kirgen adam kerek zatın almaı cıqqan emes. Burın „varın aluv kerek“ dese, endi olaj emes. Endi taıdar unaqanın aladı. Biraq savada orındarlın kər qzmetcileri tavardı saral voluv ıcin kyrespeı keldi. Aluvcılın keregin eskermecilik əli var. Mıysal, etken çazı kəktem egisi kezinde keı bir avdandar-tuz,-qant,-maqorke, sıjacı zattardı rajdası çoq dep aparmaqan.

Kəzir bul kemcilikterdi çojuv kerek, magazinde qalqozcılın usaq-tyjek kereginin varlıcı tavıluv kerek. Magazinın içi taza ne keregi tavılatın voluv kerek. Endigi çerde „bizde ondaj tavar çoq“ dep çavar berıvcilik volmav kerek.

Kərtickeli sestemenin çojıluv-savda orındarlın aldına zor mındetter çojır otır. Tavar avarotın kysejtyvdi kerek qılır otır. Olaj volsa tavar avarotlın kysejıvi-tavardı er tyrlı voluv kerek qıladı. Biraq kəperetir orındarlın kəvi öz çumstarın əli qajta qırır volojan çoq.

Oı etken 34-çıldın dekevırinde On tystik, Qazaqstanda çı kəperetir vazılın çumılın teksergende mınadaj unqıojan kerdik: çorada qalı çavın, sol qırır turıjan çaqırda çoranın orfasında çı acıq çerde toptaıjan bul, ıdostar çatır. Buldı çarılın sıv volojan, onı çasında calı, cege sement çatır, Mine mın ne devge voladı. Bul kəperetir çumılına çavca çarajandıq emes pe?

On tystik ovılsta, çumıl ete nəcar mägəzin Qarmaqı avdandı mägəzini, mının içi adam ajıqırsız las, çaj çerde volsa so çerde cacsır çatıan tavar. Oı sıjacı çal Semizor avdandı orıalıcında da var.

Als çerlerde vola tursada, çol qatınası nəcar volsada, keı bir avdandar savda-kəperetir çumılın ijeri vastır otır

Əvlı ata avdandı çı „Moılır“ selposılın vastıçı; Sygırvaj ulı Çadıra, 31-çıldan yzdiksiz ister keledi. 34-çıldın 4-toqsanında çospar voıncı tavar avarotı 91 mın som edi. Mın 149 mın 900 som 164 pur. orındar cıqı.

Bul kəperetir, çarç çosparın 166 pur. orındıojan. 4-toqsanda bir ijin cısav cıçarmıojan

Çeti çara kəperetivinin çumılnda çaqı, mının vastıçı Sımıl ulı Syjınvaj 4 çıldan veri selroda ister kelgen. Buıjan 5 qalqoz çarajdı. 4-toqsanda tavar avarotı 127 pur. orındıojan. Çarç çosparı 140 pursent orındıojan. Basqa çerdegi kəperetir qzmetcileri Sygırvaj ulı men Sımıl ulınan ylgı aluvlar kerek.

Budanda kəri acıq mısalıja Toroıaj avdandı kəperetivin alajıq. Bul kərceli avdan, vılın vastıçı partıja mıccı Doıaj ulı çumılına ete unqırtı. Savdasın durıs unmdastıra vilgen. Ökelik kəmitettin qavılısı men etken çazda avdandı kəperetir-

ter көспели авдандарда çојыр, оны орынына райполар қурылап
волатын. Үйткени виларды көви зыян истеген.

Аі Тогојай райросына кelseк, вурьнось 54 қызметcини 27-си
қалојан. Райро қурьмай туројанда кунине 384 сом 10 тийн расқот
усталса, кәзир 180 сом усталыр отыр. Зыян истеген 8 селпонь çы-
ыр, 20 мың сом өтпей çатқан таварды қарçысь аворотқа кирip
отыр. 3-тоқсанда белгиленген 150 мың сом тавар аваротыны çос-
парь бир тоқсан icинде 153 пурсент орындалајан.

Мине Әвлиј-ата мен Тогојай райросыны isi ось тырде. Вилар
васқа авдандароја улги волувоја çарајды. Бирақ кәперетиптердиң
çумысь ось айтқандај-вола алмай келеди. Кәперетиптиң көвинде ақ-
са сасув, çер кетув, урлав çаојь çојылмай келеди. Казторьктың 34-
çылојь оры çоқ қараçаты 2 мулјон 200 мың сомдық волыр отыр.

Кәперетип çумысьна ајқып васыльқ етув, қалқоздарды өс-
кен tileгин орындав, керекти таварды қамсыз етув, кәперетип мыл-
кин сақтав-вугинги васть миндет. Олај вола савда çумысьндаојь
волыр келген кемcиликтерди тез арада çојыр, пәртыја мен ykimet
çавльсьн вилçытрај iske асырувьмыз керек.

ЏУМАБАЈ УЛЪ. Т.

(ҚАЗАҚЫСТАН ОРТАЛЫҚ АТҚАРУВ КӘМІЈТЕТИНИН ҚАТЦЫСЫ)

САЈЛАВ ҚОРТЫНДЫСЫ ҶАНА ҶАНА КЕҢЕСТЕРДИҢ ТАЈАУДАҚЫ МІНДЕТТЕРІ.

Џувьрда ојана Қазақьстанда болып өткен кеңестер сајлавь, кеңес укіметі, дьуніе қьызінде вагыр тұројане вуқарасы укімет екенін асық көрsetті. Кеңес одақьында оы Ҷана улт Республікесіндегі еңбексі қалықтың сајасы вельсенділігі қы сапар өсіп олардың мемлекет вијлев ісіне түвра қатынасында өсіп отьројанын көрsetті.

Болып өткен кеңестер сајлавьның есепті қьыналыстарь вьтін қазақьстан көлеміндегі әр-бір кеңес, атқарув кәміјтetterі әр-бір депуьтаттардың қьумыын кең тырде тексерув, вақлав мен өткизилді.

Екі сіјез аралықьында оы Қазақьстан укіметінің, авьл авьл селендік кеңестері вьр сырыға тавьсқа қетті. Бірақ вьл тавьстароја қеттік екен деп өндіріс, қала сағувасылыоы Ҷана қалқоз қурьлысында оы кемцılıkтеримизді вьркеп көрмеј кetyvге, вьојан ат ьсті қайрава болмајды. Сајлав навқанында вьл кемцılıkтерді қојувоја Қазақьстан еңбексілер қуртсылыоы варлық қигегін вельсенділігін қьумсады.

Есепті сајлав навқаньың негізді қортындысы қандај вольды. Көп авдандарда оы есепті сајлав қьыналыстарь сајлавсылардың көрцılık тыгел қатынасуы мен өткизилді. Мысаль алатын вольсақ: Қөркент авданьында варлық сајлавсылардың 86%, Ағық вальқта 82,7% Павьлар авданьында 80,4 Қарақандьында 84,3% Аралда 83,5 % Булајьрта 99,8% қатынасақан.

Соны мен қатар Өктәвир, Қаратал, Қети қара, Сајқар, тәрізге вьр аз авдандарда сајлавсылардың, сајлав қьыналысына қатынасы 40% ден 60% дејін ојана вольојан. Вьл авдандарда оы партыја ұьымдар авдандық атқарув кәміјтetterі, кеңес депотаттарьының есепті сајлав навқаньы өткизyvдегі васылыоы төмен екенін көрsetті. Вьл авданьың авдандық партыја кеңес кеміјтetterі қолдас Кағановічтің

„Виз сајлавсылароја есеп вере варақанда, оларды заңсыз есеvінс укіметтің кезі есеvінде сапар варагыз, қалы ваяндаманы әлс қалај тыңдар, сол қалы ваяндаманы сынар қана қојув емес, кеңе

тің есебін сондайлық тапқылар, сол вајандама војынса қарыс сөзді сондайлық дәрежеге көтерув керек. Кемчиліктерді тызетув үсін тәсријбелі силтевлер бергендеј, алдауы іске ајдып рьраграм сызојан дај болсын" деген силтевін ұсынаваојан.. Кағановіс қолдастың бул силтеві кеңестердің есепті саялав қыналыстарында өз ара сынды кең тырде көтерув өте қақет екенін ар ајқып көрсетеді.

Вьылоы кеңестер саялав Қазақстан еңбексілерінің саясы велсенділігінің өскендігін көрсетеді. 1930- қылы саялав навоқанына қараојанда саялавсылармыздың велсенділігі қоојарь болды. Авыл селендік кеңестердің саялавына 1930- қыл Қазақстандаоы саялавсылардың 63,3% ојана қатынасса, вьылы 70,7% ті қатысты, әсіресе мал саројнасылық авдандарында екпінді тырде өтті,

Мысалы: Қарқаралы авданында 78,1% Қувда 76,2% Вајан авылда 67,5 пур Қаңа Арқада 83,1 пур. Авыл селендерге қараојанда қалалық қерлерде саялавсылар велсенділігі тіпті артық болды. 1930-қылы қалалық кеңестер саялавына, саялавсылардың 65,5 пур ојана қатынасса, вьылоы саялавда 72,6 пур қатынасты.

Көзге көрінедікті артық пурсент беріп, отьројан Балқастың рәселікелік кеңес саялавы. Мунда саялавсылардың 97 тқатынасан. Елевлі тырде вьылоы саялавоја әјејдердің қатынасы өсті.

Қала 67,8% авылда 63,1 пур. қатынасты.

ВЬЫЛОЫ КЕҢЕСТЕРГЕ КИМДЕР САЈЛАНОЈАН.

Барлық саяланған кеңес мүселері.	Опын ісінде әјелдер	Партыяның мүсе, көндіјдатары.	Көмсамолдың мүсе көндіјдатары.	Қалқозсылар	Қумьссылар.
79,618.	16,893	16,834.	8,430	53,036	8,036.
% % вен	12,4.	22,4.	11,2.	71,0.	10,7.
1931-қ. пурсент	16,4.	16,4.	9,5.	54,5.	10,4.

Мінекеј кеј вьылоы саялавда қалқозсылардан 16,5 пур. қумьссылардан. 0,3 пур. көмунестерден пур. Көмсамолдардан 1,7 пур. өсіп отыр.

Саялавсылардың тапсырыстары-кеңестің алдаоы істерінің пурдоырамы. Еңбексілердің күнделікті, нақтылы муқтақдарын, қурылыстың алдыоы ұлы істері мен вајланьстыра істеј вилув керек. Қумьссы, қалқозсы қызметсілеріміздің орасан өскен тілектеріне сая істеу керек. Күрделі ірі табыстарымыз, қеністіктеріміз вола тұрсада, еңбексілердің барлық тілектерін өтеј алмай отьројандыоымыздың себевін еңбексілерге, опын ісінде сана сезімі төмен еңбек-

cilerge tysindire viluv qaçet. Qur tysindirgen men orındala qojmajtın mindetterdi tapsırısqa kirgizyvge volmajdı. Olarqa aldı men sajasıj tervije veryv mañızdı mindet. Əsuv çolmızda çeңip sıojatın qıjıncılıqtı varlıq eñbekciler birdej tysinip çetken çoq.

Olardıñ aldında turojan ister az emes. Biz əlide kərijtaldıq qoşamnıñ qorçavında otırmız. Otanımızda oñ ıckı tap dıcran-dar talqan volojan men əlide tur-tygel arıbr vitken çoq. Sondıqtan çoldas Kaganovic əligi tapsırıs tuvralı ajtađı:

„Ol mınadaı voluv kerek, Sajlavcılar etkendegi istelgen istin nətıçesin talqıar, kemcilikterdi sıynan acır. alda oñ istin çosparın velgilegendeı volın“ der.

Avıdıq- selsendik keñeste sıez amanat, çana depuvtat tartarınan talap etip otırojan, qalqozdardı nıojatuv ycin satsı-aldıq mençikti saqtav ycin, vələvektik saral egin ycin, qalqozcılardıñ avqattı turmıs ycin, caruvacılıoñ etkendetyv ycin, mektep, vənes, jəsilijlerdi kycejtyv ycin, qalqozcılardı, qalqozcıjelderdiñ turmısın medenijetti tyrde çaqartuv ycin kyresyvdi, is çyzinde sıez amanatın orındaıvı mindet etti. Qazaqstanın eñ bir alısta oñ avıdarın alsañda çana saılan oñan keñesterdiñ aldına qojır, otırojan amanattar tıptı zor ekenin koresin. Mısal: Qazaqandı ovılsı Erkinçilik avdanı Bılgodat keñesindeı saılavcılar amanat mınadaı:

„1935-çıldıñ icinde poselkedegi aqas egisin, aldı men mektep, dedom, enternattar çanınan otıroızu oja. savatsızdıqtı çojuv çumıs tezinen qoloja alıbr Qazaqstanın 15 çıldıq merkesine dejin savatsızdıqtı bir çola çojuvoja“.

Marçan kəl keñesiniñ amanatıda:

„Çañadan uımdastırıl oñan tavarlı mal permesiniñ çumısın çoloja qojır, eñ çaqı, təcirıveli malı qalqozcılardan savandar (qojcılar) qojılın. Qojlardıñ kytimin kycejtyvge; mezgilinde qat qavardı, əsirese gəzet - çornaldı alıbr otıruvoja pocta qatınas çumısın çoloja qojılın“ deıdi.

Bir sıyrı orındarda keñes partıja uımdar çañ keñeske amanat tapsıruvoja çavar kersizdik iste gen. Keñes saılavın sajasıj navojan etip, saılavda öz ara sındı keñ tyrde çyrgizip, saılavcılardı tygeli men qatınastırıvoja keñil vėlme gen.

Keñesterimizdiñ, depuvtattarımızdıñ aldanda turojan vastı mindeti amanatta oñ tapsırıstarı is çyzinde orındaıv ycin kyresyv volıbr tavıladı. Əsirese mal caruvacılıoñ etkendetyv memlekettik mal caruvacılıoñ çosparın orındaıv, qalıq aqartuv, savlıq saqtav, əkimcilik məselesı, qarç kəperetip isteriniñ vəride mal caruvacılıoñ etkendetyv çumısın mindetine va oñıuvoja tıjıs. Basqa məseleler osı vastı mindet t eñereginde voluv kerek dedi. — Mırzajan çoldas IX-keñes sıezindeı seılegen seızinde.

Mal saruvacılıqıñn ɵrkendetyvde ortalıq partıya kɵmijtetiniñ ana Stalin oldastıñ ɵz ara basılıñn ɵrekse basılıqı arasın-
da, Qazasıqtan tavıstarı az emes. Keңesterdiñ mindeti sol tavı-
stardı vajandı ılıp otıruv men ana is bitveidi. Onanda iri ky-
sejtir mal basılı ɵsiryvde, memleket keregin anaattandırtıp, ana
alozсылardıñ, avattı mädenijetti turmıs tilegin orındap sıq-
qandı voluv ycin kyresyv kerek. Ol ycin aloz-sarozdıñ, onı
men atar alozсылardıñ eke menciğindeki satsıjaldıq maldıñ
ɵsir ɵrkendevini, nıajuvın amsız etyv kerek.

Eger eñbekciler urtсылıq partıjаныñ basılıqına erip par-
tıya men birge onıñ puraqıramın is yzinde orındav ycin ky-
espese, keңester odaqı bundaj ulı tavıstara ije volıp, alıq
saruvacılıqıñn, savasna tysirip, satsıjaldıq ol men ajta ural-
mas edi, elimizdi iri avır ɵndiris asar, tap esevinde ulaqtardı
ojıp, satsıjalizim negizin urmaqan volar edik.

B. J. Lenin eñbekcilerdiñ tavıstarın onıñ icinde eñ vastı
tavıstı ajta kelip, proletarjattıñ etekcilik ornı „belgili mɵlcer-
ge dejin vajlanıs asav, ete uıynıp, aqındav kerek. Eger a-
et volsa eñbekciler kɵrciliginiñ ɵzi men, eñ aveli proletarjat-
tıq, sol sekildi proletarjat emes eñbekciler men ojan-oltıq
kelyv kerek“ deidi.

Kɵrcilik pen aqındasa viluv arasında kərijtaldıq oam-
dı urtıp, satsıjaldıq oamdı uruvda vizdiñ vɵlcevек par-
tıjası, keңes ykimeti tavıstan-tavısqa etip otır. Keңester pro-
letarjat ystemdiginiñ varıp turan kɵrcilik ornı. Basaruv,
vijlev, satsıjaldıq urılıstıñ eñ mañızdı vastı mɵseleleri, keңes-
ter volan vajın tavısqa oa volamыз. Satsıjaldıq oamınñ
naqtılı isterin cecyvge kɵrcilikti atıstıruv kyn ve-kyngi min-
detimizdiñ eñ negizdisi.

Bizdiñ partıjаныñ puraqıramı, memlekettik aparattardıñ kɵr-
cilik ven vajlanıstı kysejtyvdi talap etedi.

Ortalıq partıya kɵmijtetiniñ Revıralda volıp ɵtken pilenymi,
S S S R dıñ negizgi zaңna vej bir ɵzgerister kirgizyvdi aet
dep tavır avılı aldı. Bul aa zaң otanımtızdıñ memlekettik
ɵmirine, zor aa vaıt veredi.

Vygingi davirde satsıjaldıq undistirije aadan asaldı. Qu-
laqtar eñildi. aloz urılıs eñir sıqtı, satsıjaldıq menciñ
bekildi. Bular keңes urtсылықтыñ negizdi isteri edi. Sondıqtan
keңes zaңında belgili mɵlcerde ɵzgertip vygingi davirdegi otanı-
mtızdıñ tap kysine vajlanıstıga sıaruv kerek voldsı. Bul davir-
de satsıjaldıq ol mylijendegen eñbekcilerge asıq ty-
sinikti volıp otır. Partıjаныñ sajasıj vedeli vırın es asav vol-
maqan satsıa etip ɵsir otır.

Ortalıq partıya kɵmijtetiniñ revıry pilenymi keңester odaqı-
ныñ negizgi zaңna kej bir ɵzgerister kirgizyv kerektigi tuvra-

ль выкил одақтық 7-кеңестер сиезине усыныс қасады. Сол усыныс негизінде қавылдаған сиез қавлысында:

„ а) Әвден тең болмай келген сайлав орнына-тең сайлав, көр сатылы сайлав орнына-тетен сайлав, асық сайлав орнына-қавық сайлав тәртібин іске асыру реті мен сайлав сестеме і вурьнождан әрі буқарасылдандырылысн. „dedi. Bul bir. Ekinçiden-негизги заң кеңестер одақтындақты қазирги тәр кустериниң салмақтына уйlestiryv реті мен негизги заңыны әлевметтик еканомийкелік вақты ајқындалып белгиленуве тийс дейди. Mine bul vizdiң кеңестер одақтындақана буқарасылдықты ең вағыр турған вијик сатылына четкendigin көрsetedi.

Вайлар буқарасылдықты кеңес буқарасылдықты мен ес қасап тең келген емес.

Olarda bir тәр кәријтaliјster, рәмеccиктер уstemdigi ваг, vizde, vizdiң уkimetimiz vасында еңбекciler. Рәмеccиктер вурçувazi-ја vостандықтыны қалдықтарын çойыр, төңкерісцил çумьссылар қоз-ојалысн vасувоја қатты кirisyvde. Vizdiң отанымызда сатысјалдық çеңистиң арқасында кеңес буқарасылдықты мејilence кycejip, пьоја-јыр отыр.

Кеңестердиң алдында турған кезектеги ең vastы mindetin көктем egisin çақсы дайындақты пен қарсы алып саралы орындар сы ојув бул mindet сайлавсылардиң аманатында да ерекce ајтылоја.

Bykil Qazaқтыстандық 9-кеңестер сиезиниң ундеvinde 193ды сылдың çеңиси, vizge 1935-çыда да сондай egin сықтына қолымызны четкizyvge осы мен қалық çарувасылықтыны өнімин вурьнождаге да мол etyvge, мал çарувасылықты вурьнождан да кетеруви авыл-дереvinedegi қалдақты мәдениет çумьстарыны рьгаојратыны толық орындавоја, çумьссы қалқозсыларды мәдени-турмысы қадерин вурьнождан да çақсартувоја мүмkindik-beredi-dedi. Olaj bolsa кеңестерimiz бул mindetti ојдақтыдай орындар, egiske дайындақты çумьсн қатаң қолоја алулары керек; tezder туқымыны тир-жерден өтир tazalanуын, оны қансалықты сықтымыдықты тексеру керек. Авыл çарувасылық саймандарыны белгиленген çyреkte ремонтталып вityvin қамсыз etip, көлік-саймандарыны вyтindelyvin тексеру керек. Bir сөз вен ајтқанда egistin алојасқы күндеринен vastар, вағық çумьс төрт ајақтынан tygel vасыр ketettindeј даярлық қасап алуды қамсыз etyv керек, әр-бир тырақты, сода вийгәди, çана вyтин қалқоз, күнделік egis нормасын yзвей толық орындар отыратын etyv керек. Mine бул кеңестерimizдиң әзирден vastар çақсы çумьс istevine vajланысты. Сондақана кеңестерimiz 9-сиездиң тәр сырыяны, оны ундеvinde көсетилген mindetti орындаған воғыр тағыды.

Qazirgi күнде авыл дереvinede өте-мөте кеңі авдаратын çумьс мәдениет қуғылы мәсеlesi. Кеңестерimiz бул çумьстан тыс қалувоја, вурған vасылық etrevge ес бир қақы çоқ.

Keñesterimiz özderiniñ aldarında turoşan iri, kyrdeli mindetterin, bul iske qalın eñbekciler көрсилigin оның ісінде ең алдымен өндірістегі екриндilerден сыққан белсіндилерди қана алдығы қатардағы қалқозсыларды ыетkilikti тырде тarta билген кундеојана орындар сыоја алады.

Keñes қумьсында көрсиліктің белсінділігін, олардың ынта-сигерін рајдаланувдыñ негізгі тырі сексіје қана депувтат товь волув керек. Сексіjen'н қана депувтат товьның ерексе маңыздарын 17-сіјезде айырғыса көрсетіп еді. Сыјтип сексіјелерди қана депувтат тоptарын кысејтувди олардың сапын көвејтувди mindetter еді. Сопымен қатар кеңес қумьсына кеңестің көрсилік орындарына өнерлі көсір орындарындағы қумьсы екринді әјелдерди қалқоздағы екринді әјелдерди молырақ тартувды ајтқан волатын. Біз қазыр кеңес қумьсында осылы вулсынбай іс қызине асырувмыз керек.

Mindet sol-biz tez arada қайткенде де сексіјелерди қана депувтат тоptарын ыкїл кеңesterimizдиң қанынан ұымдастырып олардың қумьстарын ақырың ret қолаја қојатын волувмыз керек. Сыјтип оларды partyja мен ykimettiң дерективін орындар отыратын анық көрсилік apparaty etyvimiz керек.

Авылдық кеңес, авылдың сајасы саруvasьлық, мәденіј kindigi еñбекcilerдиң тыоғыз вајланьсы ordasy. Сондықтан авылдық кеңester, авыл өмірінің ең қоғары өнегелі тәрбијесісі волыр тавьлады.

„Қалқозсы қара-саруvalar тәртіпти, таза қақсы тuroғысы кеledi. Қилырты, мектепти, монсалы, вәлнесті, қақсы авылдық мекемлі авыл кеңesi қалқоз басқармасы, көресетіп басқармасы волуын tileјdi. Eger авылдық кеңестің кеңsesi қана оның қыметcileri қаваркерсиздік ісістесе, ол авылдық кеңестің қуртсылық алдында vedeldi волана? қоғва, қоғарыдағы саруvalардың қојыр отыроған tileгін сіјездің аманатын іс қызине асырып орындај алана қоғва? деп „рығавда“ сурав қоја кылip вулај қавар берді:

—Өзінің қызымет етіп отыроған кеңsesin, ыlas ustar вьлықтырып отыроған авылдық кеңes аојасы, өз авында тазалық үсін қырып қатқан кыrestің дәмін көтереді. Ол қендегі қыктелген mindtterди орындавды вәсеңдетеді. Әр-бір қалқоз мыceleri қара-саруvalar вунь көріп-әвели өзің, кеңестің кеңsesin тызетіп алып, сосын қалқозсылароја мән ајт деп ұјалтар еді. Бундај кеңes вастықтары ұјалојаннан васыа қалқозсылароја тықте қавар vere алмайды, dedi.

Keñes депувтат тоptарындағы камвуynester алды мен авылдық ұымдардың мекемелерінің мәденіјетін тәртіпке қојуу үсін кыресуулері керек. Сондықтан авылдағы қалқозсы саруvalарды мәденіј турмыс үсін кыrestіп алады, тазалықты, тәртіпти кысејтеді, кеңестің vedelinde ағыттырады. Депувтаттар мен кеңes белсіндилеріне тасырылоған қумьсықа қавар керcilik пен partyja мен ykimettiң берік тәртібін сақтау ісі, мен қумьстың орындалуын вақылав туырай қавыларды қызеге асырувды қоғарың сапыоја көтергендік волыр тавьлады.

ӨLKELİK PARTİJA KƏMIJTETINIŇ PILENYMINE:

JƏKIBILIP

PARTİJA OQUVYN SAPALB ETIP UJMDASTRAJBQ.

Partija ujmдарьнь -sajasb ijdielik cumber qandaj volatbndb, bul cəndegi vastb mindetteri ne ekendikterin partijanb 17-sijeinde, Stalin coldas ajqbn kersetken volatb. Kəmunesterdin qbjsbn bilimn cəqarab satbja kəteryv ijdielik cumberd kucejte otbbr Leninizmди nasbqattav, entirnatbjanaldbq tərvijeni cəloja qəjuv, sonb arqasbnda Leninizm cəlbnan ava cəjylvcb zalaldb aqjmdar men ajavsyz kyrese bilyv kerek ekeni vasa ajtbl-qlan.

Mьrzajan coldas Qazaqьstan partija ujmдарьнь Markis-Lenin tərvijesini mindetteri tuvralb səjlegeninde vizge mьnanb, eskertken: partija mьcelerin ijdejalbq cəqjnan mьqtb qaruvlandbryv ycin cigerli cumber istemegen cərdə, partija oquvb yzdiksiz cymegen cərdə, kəmunesterdin əz veti men bilim alb, əzin-əzi tərvijelev cumber cymejdi. OI cərdə vəcsevəktik iste volmajdb. Markis-Lenin oquvb cymgizyv tuvralb Əlkelik partija kəmijeti əzini qavlbsbnda partija mektepteri men sajasat yjirmelerini cumber vastavbc partija ujmдарь kьnve-kьn qadaqlar otbrsbn. Kəmciligi volsa asbr, onb cəjuvoja, cumberbнь ynemі cəndanbr otbryvna cərdem veretin volsbn. Sajasb savaqqa varlbq kəmunester men tilektester qalmaj tygel qatbnasbr savaqtb sapalb etip, kyndelik iske kycti əseri tijetin volvb kerek.-dedi.

Qazы avdandarьmьzda partija oquvb qalaj cyrip cətr? Olardb kəmcilikteri qandaj bul rette cəjylbr otbqlan vastb mindetteri ne?

—Kəmciliktin eŇ ylkeni aldb men varlbq kəmunesterimiz partija oquvna tygel tartbqlan cəq. Mьsalb: Zьran-Balqac avdandbq partija ujmдарьn alatb volsaq, Dekevirde varlbq kəmunesterini teŇ cərtbsb qlana partija mektepterinen oqqlan, al pravladar avdandarьnda 41 % qlana. Mьnb men vizge partija oquvna qattb kəqii vəlr, kəmunesterin tygel qatbbsbr otbqlan avdandarda var. Mьsalb: Qara-Tal, Maksim ' erkii, avdandarь.

Partýja mektevi men yjirmeelrden cetererek turojan esirese cekece kəmunesterde oquv ete nasar devge volady. Sýojys Qazaqýstan ovlysynda cekece kəmunester sajasat völimderine nemese avdan ortalyqýnaçýnalap 2-3 kundik kəristin savaqýn tıpdajdy. Munda olar savaqý kəndijdattýq mektep pýraçýramý men ötkizedi. Aqtöve ovlysynda da cekece kəmunester əligidej kəristerdi çarty aýja sozýp ötkizedi.

En tyjindi məsele-partýja oquvnyň sarasaly. Bygin tañdaçý partýja oquvnyň kəvisinde osv sara çaqýnan kemciligi tolyp çatýr. Oquv kynve-kyngi avyldaçý-derevnedegi partýja ömiri men ete az vajlanýsady.

Sajasaly oquv turmýstan avlaq öz veti men çyredi, ötetin savaqýn mañzý ete tömen. Ojan mýnadaj mýjsal keltiryvge volady. Almatý ovlysyň vir sýryra avdandarýnda ərtal men kəmunvnapnyň ajyrtmasý varma degen oñaj suraqqa sol oqýp çyrgender çavar vere almaýdy. Kəmunesteriniň kəvi ekinci ves çyldýqýn mindeterin, ər-vir partýja mýsesiniň maqsatýn, Savnarkom men Kýraj-komnyň mal çaruvасыlyşy tuvraly sýojarojan soñojy çavlysyň vilmeýdi. Mekteptin yjirmeniň çumýsýna, savaqýnā aqýndaçý çana sol çerdin turmýsýndaçý paktilerdi ete az vajlanýstýradý.

Kej mektepтерде oñlaçýandaj volmaj „Oquv öz aldyna vir saj örlap ketse, al partýja uýmnyň ekrindi çumýstarý vir völek çyretin“ (Mýrzajan) volýp sýojidy. Partýja oquv partýja çolynan ava çajlyuvсылar men kyresyvge, kemcilikтерди çojuvoja kəmunesterdi mýqtap çaruvlandýra almyj keledi. Kej çerlerde partýja oquv kədingi mektep oquv çusap, tek kitap icindegi vady çattav men oñla çanaçýattapýr keledi. Bul kemcilikti çalaýda tezinen çojatýn voluvmyz kerek.

Qajsy vir avdanda partýja tarýqýnyň yjirmesi əli kynge uýmdastýrýlmaçýan. Tek partýja kəndijttarýnyň mektevi oñana var. (Avýraly, Sýojýstav, avdandarýnda) Bul çajdy munap əri veti men çiveryvge volmajdy. Kemcikti tezinen çojýp, çumýsqa çana vacyttar veyvimiz kerek. Partýja tazalavý men vajlanýsty partýja tarýqýn, ustavyň oqýtýn çana partýja oñndarýnyň kyrdeli çavlylarýn talqýlajtýn yjirmelerdi kəvejtyvimiz kerek.

Partýja oquvnyň sarasaly kəvinese nasýçatсылarçýa vajlanýsty Sondýqtanda nasýçatсыларды dajarlyşý var ustamy çoldastardan irikter tañdap aluv kerek volady. Olardyň vilimin təçriýesin ortaçýa salýp sýnap, kemciligi volsa tez çojuvoja çərdem kərssetip, olardyň özün kynve-kyn esiryvge kəñil velyvimiz kerek. Olardynda yzdiksiz semýnar savaqtary çyrip otyruv kerek. Ədis çaqtarýnan çol vасыlyq aluv kerek.

Bul irette avdanda ne sajasat völimderi çastarýnda aýna 2-3 ret nasýçatсылардың кənpereñsijesi ötkizilip turuvoja tijis. Ol kənpereñsijede negizgi taqýrýptaçý məselelerden basça, avdannyň

sajasıj caruvacılıq mindetterinde qosa aytuv kerek, sıjtır vaır yğitciler oquvdı kundelikti is pen vajlanıstıruv kerek. Nasıjqatcılardı gəzet çornal men tolıq qamtamasız etyv kerek.

Partıja kəbinetteri nasıjqatcılardı ulken çərdem veredi. Qazır çana çıldıq qarçısında ər-bir avdandıq partıja kəmiyeti çanlıq partıja kəbinetteri uımdastırılıvoja tıjs, kəbinetke ıslıqan çaqıv bastıq veryv men birge onı kundə-kundə çımsına aralasıp partıja oquv çoninen kəmunesterge tysinikter verip otıruvoja, avdandıq velsendilerde kəbinet tənregine tartılıv kerek.

Əkelik partıja kəmiyetini qavlısında, kərcel, çala kərceli avdandarında bir talaj aqlı nasıjqatcılar dajarlar veryv kerektigin aytqan, əri ne bul partıja oquvı çaqırtıvoja edevir qolajlı çaqıdaj tıvdıradı. Mal caruvacılıq avdandarında kəmsomoldardı sajasıj oquvına kəmektesyvge əkelik kəmsamı kəmiyeteren aralıv yğitciler birigədisi varadı. Munda birigədi əkelik partıja kəmiyeti tararıpanda çıverilmekci.

Oıv uvaqıtqa dejin avdandıq partıja velsendilerini özderinde oquv nasar çırip keldi. Uımdasqan yjirmeni savadına velsendiler özderi qatıspadı, savadına vaqtı men otpejdi. Mıne bul çojatıv qılıq, vısqan mınan vıljı çol vermev kerek.

Partkəmi qatcıları part orgıler ycin, rajkomnıq nusqavcıları ycin ajında eki ret aralıv seminarlar otkiziletin volsın. Seminarıja yzvej qatınasıp otıruv ycin olardı sol savadı volatın kunderi çımsıtan eosatıv kerek.

Avdandıq partıja kəmiyetterini oquv qalaj çırip çatqanına əsiresi onı sarasına çeke kəmunesterdi bul oquvdan qancalıqtı bilim men qaruvlanıqandıqına qattı kənil velyv kerek. Rajkom nusqavcıları bul çojıv otısqan tilekti otemej keledi, kəmunesterdi kəvi mektepke tyk oqıtıv keledi de azojana otısp ketip qaladı. Ol, olardı qancalıqtı uqqanı men, qancalıqtı tysinvej qalqanı men, nasıjqatcılıq qalaj tysindire alqanı men Markis-Lenin oquvı təcirişveli iske qalaj vajlanıstıra alatındıqı men, satsıjaldıq menciği saqtav ycin, mal caruvacılıq otken-deyv ycin, qalaj kyresetindikteri men çımsıv volmajdı. Bolsada qadaqlar çite qaratajdı, at ystı ajajı men çımsı vıtirgen voladı. Bul çaqıdajdı rajkomder men nusqavcılarımız esinen çojartmasıv.

Kəmunesterdi qara tanıtavcılıqı çojıv məselesin qazır qattı çojıvımız kerek. Avdandarda bul çımsı bul vıqqa dejin nasar volıp keledi. Qaraqandı oblystıq partıja kəmiyeti çınuvardaq bir qavlısın da „Kəmunesterdi savatsızdıqı çojıv çımsıv qanaqattanarlıq emes. Rajkomder bul çımsıv vaqılamajdı“ dejdı,

Çojıv Qazaqıstannıq keı bir avdandarında (Avtıralı, Çıqıstıv) savatsız kəmester ycin aj çarımdıq kərister asıqan,

sol sekildi, Aq töve ovılsında da savatsız kəmynesterdi oqıtı-
tın kərister çyredi. Mundaj kəristerdi vasqa avdandardada ujımdas-
tırıv kerek. Savatsızdardı oqıtıvıv savattı kəmynesterge çyk-
tev kerek. Olarğa kerekti oquv quraldarı men (alıppe, qaqaz
qarandac yj, çarlıq) tolıq qamtımasız etyv mindetti. Qalajda
partija tazalav aldında olkedegi savatsız kəmynester tygel qat-
tanıjtın volsın.

Zijovıjırtın tənkeaiske qarıs tovbıny qılyojı səzsiz tap duc-
randarınny qılyojı-er bir partija mycesiniñ, er-bir eñvekciniñ al-
dına tarlıq sajasıj qırqojalyojı vırın volmaqan çarecede kycej-
tyv mindetin qojır otır. Bul qır ojlyq vizdiñ nasıjqatcylarda
alde nece qavat tereñ, əri kycti voluvna tijis.

Qazirdə partija aqartıv isiniñ eñ negizdisi, kəmynes kəm-
somoldarınnyzdıñ sajasıj-ıjdıjalıq çaqıñnan kelesekte mıqtı qaruv-
lanıvı ycin, Markisizim-Leninizimdi tereñ uojınyr ala vilyvi
ycin kyresıv volır tavıladı. Qıysındı omırge çanastıra otırır
er-bir kəmynestinı ıjdıjalıq sajasıj vilimi çaqıñnan əri qırqojı,
əri tavandı voluvna, syjtir Qazaqıstan partija ujımy aldında
tırojan mindetterdi valsevekce orındar çojıvoja qattı kəñil vö-
ljik, sojan var kycti çımsavımyz kerek.

R MOMYN ULB.

AVYDA SAJASYJ AQARTUV ÇUMBSYN KYCEJTEJK.

(QAZAQYSTAN QALBQ AQARTUV KƏMESFRIJETININ S-
AQARTUV BƏLIMININ BASTYOJB).

„Mədenijet məselesi sajasat məselesi men soqıbs
məselesindej emes, onı analardaj tez cecıvge völmajdı.
Qazır vırınojdaj emes, qozojalystın vefi alıja qaraj
ekenin uojınyv kerek. Cejelenisip tırojan sajasıj daojdar-
rıv vaqıtında, sajasat çoninde bir nece çımada-aq, soqıbs
çoninde bir nece ajda aq, çenıvge voladı. Al mədenijet
çoninde olaj emes, sol ycin kəp vaqıt kerek. Bul məde-
nijet çımsına kiriskende, uzaq çımsıqa vejimdelgen
daojız qaçırıb çıdamdılyq kerek. Munsız sajasıj aqar-
tıv çımsın çyrgizıvdi qoloja alıvoja völmajdı. Sajasıj
aqartıv çımsınnyñ nətiçesin tek çarıvacılyqtnı tyzely-
vi men ojana olcep vilyvge voladı. Bizdiñ keregimiz

savatsьzdyqь qojuv ojana emes, sonьqь tyvirine de ujalaojan tamьrdьda qojuv, yjtkeni vizdinь ygit-pasьjqatьmьz vizdinь qol vasьbьoьmьz, vizdinь kitapcalarymьz qalyqqa is qyzinde oser etip, sonьqь arqasьnda qalyq caruvacьbьoь tyzelyv kerek." (Lenin).

Vladimir Jlic sajasьj aqartuv qumьsьn pavqan retinde bir er ajdyqь, bir er qьldьqь icinde vitirip tastavoja volmajьn avьr qumьs ekendigin, ol ycin qasьmaj talmaj uzaq, istev kerek ekendigin, qana vul sajasьj aqartuv qumьsьmьzdyqь qansa qoloja qojьlojan-dьoьn elcejitin elcevic qalyq caruvacьbьoь, munь sonьqь men ojana elcevge volatьndьoьn erte ajtqan. Olaj volsa Qazaqьstan qalyq caruvacьbьoь qьzuv oser odaqьqь qatarь eliniq biri volьp kele qatqan da, sajasьj aqartuv qonindede bir talaj qumьstar istelip otyrojanьn koremiz.

Qazaqьstanda qazьr. 1300 degen oquv yjleri 700 degen qulьp 5-6 qyzdegen koepele kvjno, 7 mьndaojan radьjo, 60 qьzь otav, 130 daojan kitap qanalarьmьz, myzej, tyjatьr t.v.oryndarymьz var. Munьqь vevide erijne qolьn quvsьrьp qarap otyrojan-dьqь koreset-pejdi, kornekti tavьsьmьzdyqь varьn koresedi.

Alajda s- aqartuv orьndarymьzdyqь sanь men saraзь birdeqь emes. Sara qasьj sanьnan koepe kejin, qalyq otyr. Qumьsь men qalqozcьlarymьzdyqь oскentilegin orьndap olarqajajtylojandaj qьzmet koresetilmeqь otyr. Mesele oquv yjlerimizdi qumьs istelgeni-nen qulьptavь turqjan vaqьttaroe koepe, qumьsь caruvacьbьq mav-sьmьnьq tyrine qaraj qospar men emes, kezdeqь soq qana istejdі (Lengi avdanь).

Qalqozcьlarymьzdyqь qolь vosaojan vaqьtьnda vojьn koepe savьq quratyv qulьptarymьz koepe qerlerde astьq yjip, qulьptьq icі tygel maqajьna qan qolamaj, koepeiliktiq ijgilikti orьna ajnal-aalmaj otyr. (Enebekci qazaq. Qostanaj. t.t.) Qajsь bir qulьptarymьz mezgili men tyzelmeqь esik ajnegi acьq-tesik kir, las kyjinde at qoradanda nasar qatьr. (Cuv avdanь)

Qajsь bir qьzьl sajqanalarьmьz gazet, qornaldardь davьstatьp oqьtьp, aqgimeler uьmdastьrьp leksijeler qojuvdyqь orьna „vagi bir koьilde volsьn“ dep sajqanalarьnda icimdikke qol verip otyr. (Tyrkistan ьstansasь). Osь sekildi s- aqartuv orьndarymьzdyqь na-car istelgendikteriniq saldarьnan „avьloja varsaq yjler qatqan buv-uvь koezetterdi, kitaptardь, koresin. Olardь ec kim oqьmajdy, tek majьqqa, cьmoja ustajdy.“ (Nyrpjes ulь S) Vul s- aqartuv qumьsь negde vulaj aqsajdy desek: Ol, „bir sьrьra partьja, keqes, koepeiler odaqь onьq icinde koevinese avdandьq partьja kamijtet-teri osь avьl derevnedegi s-aqartuvra qumьsьn negizinen tyzetyvga velsene kiripegeni vьlaj tursьn, qazazalasa var s-aqartuv orьndarymьzdyqь ozin vьldirip, qulatqan (Qostanaj, Enebekci Qazaq, Lengir, Tyrkistan, Arьs, Samanjqь t.v. avdandar) qerlerde var“, (kьrajkom

вуйгасынны 26-л даою фавльсьнан). Мырзаян фолдастын усньсь мен сыоарыоан Олкелик кэмийтет вуйгасынны осы фавльсьнчызеге асыг-ув авылдеревнедеги s-аюартув шумьсьнын фоложа фойлуу үсін ть-палардыс-теу керек. „Радыо фаварып алатын орындар, сысымалы кыпнылар, шумьсь сыагы фоложа фойыоан филыртар, фызы отаравл огу-ув уйлери, китар фаналарын уймдастыруу фачет „Үйиткени“ Сысымалы фкыпно, радьолар фаж файсысь воьсада толы фолмаоан мен авыл деревненеиң тилегиң салып алоанда фанаоаттандырадъ девге воладъ“ (Нурпийс улъ).

Вул орындарожа шумьс истетип виларды авылдаою мэденижет оры-пы етуу үсін вурьною аты вар, заты фоч s- аюартув орындарын тыгели мен тийсти фалырфа келтирип, шумьс истейтин орып етуу фачет. Онын үсін алды мен солардын фызметкерлер сыоына көңил велип фолынан ис келетин адамдары отыроюзув фачет. Вурьною s-аюартув фызметкерлеринеиң осы кыни васфа шумьста сыргендерин кеңес пар-тыжа мектевинеиң (СПС) S- аюартув велимин витирип васфа фызметте сыргендерди тыгел файтарып, сонсоюю фетрегенин авданды фастар кэмийтети тавыр веруу миндет (кырайкөм фавльсьн фарапыз). Мине вилар авданды фартыжа кэмийтети мен фастар кэмийтетинеиң кыцтери мен истев фачет.

Екинчи s-аюартув мекемелеринеиң уйлери тызетилип, сылы сыоылыр тазаланыр фурт отыратын стол, скэмийке орылды фаче васою васфа керекти фавдыфтар мен фамтамасыз етилуви керек. Вьлажса айтанда киргенінде уйдиң тазалыоына, сылылыоына, әдемилгине, сыпнақты төр-типтилгине, көңилиң толыр кирсе сыффасыз вор турсын. Сыттип мунда сылы-сылы газеттерди фавыстар оқувды уймдастыруу фалфозсыларды газет, китар, форнал оқувожа фызыфтыруу ынталандырып, вурьною оқылмай вувма-вувмасы мен фалатын газеттеримиз енди оқылатын волуу керек. Әйтвегенде вул вафтыфа дейин фалфозсыларымыз ты-гил әли кыно „Қазақ әдевийети“ секилди газеттерди естимеген. Қайсы бир авпарткөм фатылардыавар. Мундаж фатылар не дер „оқу“ дер өнеге айтрақ. Ендесе“ асы фитув керек- биздиң көр авдандарымыздын васыларынын өзи биздиң васпа сезимиздиң көркөм әдевийетимиздиң мәнин, рөлин фете ваоаламайды“ (Нурпийс улъ). Солаж воьсамолданың фылояанын фылма айтфанын фы“ дер тарта веретин важаою дин сымавынын астында фатфан емес, көзин асыр сана сезими сыаноан фалфоз авылына биздиң айтфанымызды исте, орындар, биздиң оқымаоанымызожа фарамаңдар девге енди волмайды. Үлгине авданнан вастар авылоа өнеге волуу керек :

Қазирги мэденижет карувасылы фөниндеги фетистиктеримиз саваттылы фал карувасылы фөниндеги алдыою миндефтеримиз, феттеги төңкерис фалавары, сыртқы саясатымыз ултар одаоына кирсыви-миз, кеңес-тер сийездеринеиң фавлылары негизги запынын фана өзгері-си, I I-фалфозсылар сийези авыл карувасылы әртелинеиң фана уставы, агрономыжа, зоотекниже, ден савлы, тазалы, партыжа тазлавысы-

laqtъ vastъ sajasъj maselelerden әngimeler çasar, vajandamalar uьm dastьrьp otьruv avdandьq, avoldьq partьja kamsamol uьmdarьnьn avьldaъь istejitin çumьstarьnьn eң bir kьrnektisi.

Oсь çumьstardьn vьride ystimizdegi çyrıp çatqan sajasъj caruvacьbьq navqandarьmьz ven vajlanьstьra otьrьlsьn. Tap duc-ranь tas-talqan volojan men sarqьncaqtarь әli qurьp volojan çoq. Bizdin avьldaъь s-açartuv çumьstardьmьzdegi kemciliginen pajda-lanьp, satsьjaldbьqavьl caruvacьbьoьra kesirlerin әlide tijgyvi mum-kin. Sondьqtan avьldaъь var s-açartuv çumьstardьmьzdegi negizi qalqoz avьbьna Markьs Engilis Lenin-Stalьn oquvьn cьndap yjretip puoltarьjat ykimetine qastьq qьloьsь keletin tap ducrandarьna ajavьsьz soqqь vererlikteј etip tap qьraoьbьoьra kьterev maqsatь men voluv qaçet.

Sujtip avdandaъь s-açartuv çumьstardьn nәtijçesi Vьlade-mьr ljiçe tiң aytqanьndaј qalьq caruvacьbьoьra kьteruvge ylken kьmek volojandaј volьsьn.

Z SьZ DьQ ULь

„ORTAQ“ QALQOZьNDA MӘDENIJET ÇUMьSь ÇOLQA QOJьLMADJAN.

Tyrkstan. M. T. S niң qaramaъьndaъь 200 yjden quralojan „ortaq“, qalqozь avdan kәlemindegi kәrnekte qalqodьn viri. 73 kyc kәligi, 4 tьraktiri var, tavarь mal permesi, asьl tuqьmdь mal-darь var, 888 egis kәlemi var caruvacьbьq- uьmdasuv çaçьnan pedәvir pьoçajojan qalqoz. 1934-çьbь әri egini cьoьmdь volьp әri ekrindiler tavьsqa orasan qarьq volьp, avqattь turmьsqa qalqoz-cьlardьn erkin qolь çetip otьr. Oсь qalqozda әlkelik partьja kәmijtetiniң avьl-selende kәpcilik sajasъj çana mәdenijet çumь-tarьn kycejtyv tuvralь 2-peziraldaъь qavьsь qalaj iske asьp otьr?

Bul qavьbьnьn mazmunьna kiretin çumьstardьn qaj tyrin alaьn volьsaqta „Ortaq“, qalqozьnda iske asuvь öte nacar devge voladь.

Qalqozda vastavьc partьja uьmь var, ondaъь kәmynester 7, ekevi kәndijdat. Qalqozdegi sajasъj açartuv isterine murьndьq volatьn solardь vasqarьp uьmdastьrьp otьratьn kәmynesterimiz çoj. Mәdenijet sajasъj ygit çumьsьn aldь men kәmynesterdin özderi vosarьsьtьp alojan. Tek bir ьloçaj caruvacьbьq çumьsь men ajnalь-sьp ketkende, qalqozdegi mәdenijet isin elevsiz umьt qaldьrojan. Mьj-saloja alatьn volьsaq sol 7 kәmynestiң 2 evi ojana qat viledi. 4 evi çala savattь. Al endi biri Nazar ulь degen kәmynes 31-çьldan

partiya mycesini qara tanımaıdır. Qalqoz cüməsində ekrindi emes, partiya cüməsinə oquvunda vıojı qatınasır oturmaıdır. Uym atınan cıktelgen qojam cüməsi da cıq. Qara tanımaıdır, saıası savatsızdıojın cıjuv, qalqoz cüməsində aldıojı qatarlı ekrindi voluv öziniñ en vastı kəmyunestik mindeti ekenin uojıvıojan. Onı tərviyeler uojındıruvıvı belsendiligin kəterıvıvıde volmaıojan. Sol sekildi 26-cıdan kəmyunıes Cıunı ulı da ekrindi emes cala savattı oıana. Kəmyunıesterdıñ qaj-qajıssı volıın qalqoz cüməsiniñ en cıvrıtı orındarında isteıdi. Mamandıojına qaraj qızmet atqaradı. Partiya uymı 34-cı aj saıın 2 ret partiya cüməsinı ötkizip otıojan, onda qaralıojan məselelerdıñ negizi egin nıvıqanı, maqta cıvıojı maqta teryv astıq cıjınav cümıstarı volıojan. Mədəniyyət cüməsiñan cıjınalıstrında birde məsele qojılmaıojan.

200 qalqoz mycesinen savattıssı 35 aq adam. 165i savatsız. Bir qalqoz mektevi var, onda 113 vıala oqıdı. Bir lekvez var, onda tek volıojanı 25 adam oqıdı.

Qalqozcılardıñ özderi savatsızdıojın cıjuvoıa qumar aq, bıraq solardı oqıtıvoıa tez qat tanıtıvoıa avdandıq oquv völimi, cırgiliktı-keñes, partiya orındarı erekke keñil völmey otır. Acalıojan savatsızdıqtı cıjuv mektevinin özinde oquv quraldarı cıetpeıdi. Qalqoz mycesi Əjmet ulı, savatsızdıqtarıñ cıjuv cöninde tanıanı aıtađı:

— Bizdıñ qat tanıtımaıdırıñızdı cıjuvoıa qattı keñil völıp ortamızdan lekvez acır ver, avdandıq gəzet „Qızıl Türkistan“ nıñ vötinen savatsızdarıja arnar savaq cıazır otırıñızdar. Onda vıaslatın savaqtar özimizge uojımdı, iri qarıpter men vıaslatın volıın-dep ötken cıvı avdandan tilek qııojamız. Sol səzimizge, sol tilegimizge avdan qulaq qojımadı“ deıdi.

Cümında avdan qulaq qojımaı otır. Ana bir Lekpezdıñ atı varda zattı cıq. Avdan cıarıtır muojalimde vermegen, kitap quraldarı cıetispeıdi. Cıetekci völsa, qalqozcılar oquvoıa qılcsınır aq otır.

Qat vıletın qalqozcılardıñ vıarlıojıda cıana ölıppen cıazır oqıdı. Bıraq avdandıq cıer völimi, den savlıq völımderi qatınas qacıazdarın əli künge ararca cıazır cıveretin volıojandıqtan, ararca cıazıojandı amalsız eçikter oqıjın kərinedi.

Qalqozcılar 45 dana gəzet aldıır oqıdı. Onıñ 30 vı „Qızıl Türkistan“ ökelik cıornaldardıñ ec vırinede cıazılmaıdır.

Qat vılmejtinderdıñ ortasında davıstar gəzet oquvı uymı dastıojan. Bıraq gəzetti cıaqsa cıyirtıvı, kəpke tysiniktı etip oqıjın dar cıq, özi erkin cıyrgize almaı oqır tırojan adaman kərcılığı ec nərse uojınatın kərinveıdi.

Qalqozda oquv uıı cıq. Vırında volmaıojan, cıazdı künı oıana acılatın cıajıqanası var eken, bıraq onda cıartımdı mədəniyyət cüməsi cıyırmejtin kərinedi.

Bul qalqozda vurbь bir gadьjo var eken, osь kuni ol vuzььr qalojan. Onь tyzetip veruvge koňil vөлgen orьn çoq. Qalqozcьlar Pateron aluvoya qumar aq, viraq sonь satьr aluvdь savda mөdenijet orьndarь kuni vyginge dejin uьmдastьrmaqan kьrineди. Qalqozcьlardьь ajtuvьna qaraqanda (arоььььn ezi viledi), 33-34-сьldardan veri qaraj virde bir сьлсьmalь kьjno kьrme-gen. Vyьl marttan vastar сьлсьmalь kьjno keltiruvge ovьььstьq orьn men qalqoz cart сьasasьrtь. Qacan keler eken dep vəri de qulсьььr oьr.

Bir syjsinerlik is, qalqoz mektevi qalqozcьlarоьja savьq kec-terin qoььr veretin kьrineди. Kьrciles „Kəlijnin“ qalqozьndaоьь mektep oquvcьlarь men virigip 2 ret oььn savьq kecin qoьoqan. Oьnar veruvge qolajь rijeseler volmaqandьqтан, oьndь taqьraq, өleq әn kyji men өtkizip oььroqan.

Qalqozcьlardьь tazalьq, yj turmьььna keletin volsaq, bul сa-оььda maqtarььq emes. Özi qalqozda bir degen ekrindi; yjine qar qar asььq tijer alоqan qalqozcьlar, өз yjiniq taza, сaqсь сajь voluvьna, өзiniq taza сuvьььr, taza, сaqсь kьjinyvine taza tət-ti tamaq icyvine, mөdenijetti ylgili turmььs quruvьna ec bir koňil vөлmejitin kьrineди. Qaj bir qalqozcьььq yjin kьrseңde, qaj bir qalqozdaоьь kəmunesti kьrseңde den savььq tazalьq, сaоььnan mejlince salaq qarajьndьoьь vajqaldь.

Kirlegen kьjim, саq tozaң volojan vet, kir vattasqan moььn men qol, yjdiq qavььoьasьna poldьь ystine vьььc-vьььc tykirip сat-qan uvььs-uvььs tykirik, kesek-kesek qaqььььqтар mine, osььь kьre-sin. Osь men varьr vet qoldь сuvьmastan, qoldь tamaqqa сumsaj veredi. Məselen: yj turmьььmen tanьsajьq dep qalqoz vasqarma-sь Məmet ulьььq yjine varььq. Kirip kelgende aq, esikten tьge dejin сasьlojan gөлөc, qoqььььoqan zattardan ajaq alьr сyre almaj-sьn. Gөлөcter vattasqan valсььq, ьlas nөrseler. Dəl sol gөлөc сat-qan сьrge vala саoьalarь tөsek salьr сatqalь сatьr. Tөsek orьn-darь, tөsөnicteri qaoььlmaqan kir las, silkip qalsa саq vurbьq ete tyseди. Məmet ulь сoldas vizge-nan сeңizder-dep, өзvektiң dөң-gelek pandarьn qoьь men yzip-yzip tastaj verdi. Məmetiptiң ol qoьь, vaоьana өzimiz сьjnalььsta oььroqanda өr nөrsege сumsalьp ььloqanojan sьjaqьь edi, kyndiz kuni voьь ol qol nege tijmedi dej-sin, viraq Məmetip өzi bir qalqozdь vasqarьp oььroqan belgili qьzmetker vola turьp sol qoььn сuvьp taza сyryvdi quntamaj oьr. Vasqarma mьnqдаj volojasьn vasqasь qalaj tazalьq saqtasьn?

Mektep valalarь tyski istegen lapcanь bir tегeneden, ne biri avaqтан савьььr icedi. Qasьqta сetpejdi, viriniq qasьoьь men zini kezektesip icyvge tuvra keledi. Qoььna qasьq tijmegender tегenege vasьn suoььr сiveip avzь murnь veti lapсаoьja malьььr ьoьja keledi eken. Al pandь pььsaqpen tilip сevdi vilmejdi. Bul xemcilikterdi qalqoz сojuvoja tijisti. oqan toььq mьmkindigi var

Тазалық сақтаудың үлкен бір уйтқысы монса ою. Бұларда монса қоқ. Алды мен монса салу керек. Бет қолды қуыр' кийimdi кир-летпей таза ұстав, тамақты тазалап ісу, қасық төрелкелерди қетки-ликті етіп алу сыяқты қалқозсылардың өзі қолынан келетін қимыс-тар, сол кемчиліктерди енді қоювоға керек. Бұған партыя, кәмсамол ұйым да ерексе көңіл. бөлу керек. Мунь елеусіз оғана қимыс ітер ескеруусіз таставоға болмайды. Қалқозсылардың мәдени-жетті турмысын қуру енді күрделі mindettiң бірі.

Қалқоз, мәдениет қимысына 1934-қылы 4 746 сом 10 тийін қарғы қимсаған, оның 881 сом газет алдырувоға, 8 807 сом тырлі оқу-көріс қана лекбездерге, 6 57 сом балалар вақасына, 400 сом мектеп вақасына қимсаған. Ал 1935-қылоға арнап мә-дені ақарту қимысына 1250 к. газық 1000 сом ақса бөлген. Қыз-метчилер даярлавоға 5347 сом сыяраған. Мунь қалқозсылар қал-ры қыналысы белгілеген. Бул қарғылар әлі күнгі ұсталған қоқ, ке-лесеке осыны дұрыс рајдалана білу керек.

Қалқоз арасында үгіт насыйқат көрсілік қимысы қоқтың қа-сында. Осылы өлкеден барған өкілдер бір күн қарым күн тусінік айттыр кетіп қалады. Ал авданнан үзвей барып турақты қимысы қыр-гизетін үгітчилер қоқ. Партогы Қаламбай ұлы авдандық партыя кәміјтетінен қалқозға 1934-қылы бірде бір нұсқавсы, не үгітші кел-меді-дејді. 35-қылының ревірал аянап вастар авпаркем „Ортақ“ қалқозына нұсқавсы етіп Навырызбай ұлы дегенді белгілеген екен. Авданнан бір сақым қердегі қалқозға не ондағы ваставыс партыя ұйымына қатынасқан қоқ. Осы вақытқа дејін қалқоздың бетінде көрмеј отыр.

Партыя оқуын сајасы үјімесін қырғизетін үгітчилер қоқ, парт-оргинің өзі талпынып қырғизіп келеді. Қолдарында кітап қурал қоқ, мәтеріялды көбіне көзеттен алады. Нојавы ріленуымінің қавлысы мен 7-Кеңестер сіјезінің қортындыларын талқылар өткен екен, оқу-воға көшпеліс кәмсамолдардан басқанда паравјасыз белсенділер қа-тыстырылаған. Бірақ савақта ес бір сара болмаған. Талқылар өт-кен темаларының өзіне көбі сала тусініпти. Бір ауыз соз уојалмай қалғандары да бар көрінеді. Қалқоздағы партыя мектебіне са-јасы үјімеге қақысы ысылаған үгітчилерден қиверууді авдандық партыя кәміјтети қатты есіне алу керек. Әсіресе қалқозсылар арасында сајасы тәрвіје, үгіт тусінік қимысын мејлінсе кысејту керек.

Қысқасы „ортақ“ қалқозында сајасы ақарту қимыстары қырмеј отыр. Қалқоз кәшүнестері бул қәніндегі өз қаваркерлік-терін ұмтқан, көрсілік үгіт насыйқат істерін кысејтіп қолға қой-маған. Қақ іргесінде отыраған қалқоздың мәдениет ісін авдан-дық орындар да елеусіз қалдыраған. Сондықтан осы көрсетілген кемчилікті тез арада қоювоға қалқоздың партыя, кәмсемол қыртыс-лығы басқы болып, көрсілігі сәндар қолға алыса „ортақ“ қалқозы әрі авқатты, әрі мәдениетті қалқоз болуында сөз қоқ.

SAQTAQIYAN.

SUV AVDANDIYQ PARTIYA UJYMBIYNIY TAZALAV ALDIYNDIQIY QUMBIY

Partiya tazalavna dajirlyq cyrgizetin kezdegi mindettin vastyss or bir komyunes partiya tazalavnyy maqsaty men mindetin aveli ozicayss ty sinip, vasqa cyrtcylyqqa tolyq ty sindire alaty voluv kerek. Yjtkeni bul istin ne ycin cyretinin vilmej turyp, sapaly ojdayday natijce kytyv mymken emes. Alajda muny Suy avdandynday komyunesterdin kovi eli kyngy ty sinip cetrygen. „Stalin“ qalqozyny partiya komijtetindegi coldas Qoqa kelininen partiya tazalavy ne ycin cyredi, partiya tazalavna dajarlanuv degen ne? der, surasam „vilmejim ol tuvaraly maqjan ec kim ec nerse ajtqan coq deydi. Sonan kejin ozin ekpindisiz ne dedik. Ojanda „vilmejimin“ ajtevir tynvaj istep cyrmin, qalqoz vasqarmasylyy ekpindi qataryna qosatylyy — qopsajtylyy qajdam vilejin“ deydi. Budan kejin partiya ujymdastyruvcyss Azmuqamvet ulv coldastan surasaq olda vilmeydi. Ozin qaramajyndaay komyunesterdin qalqozda qandaj cumby istep cyrgeninde vilmeydi. Muny vori partiya qataryn tazalav tuvraly komyunester arasynda ec qandaj ty sinik cumbylyy cyrmegenin kersetedi.

Avdandyq partiya komijtetinin qolyndaay aqvaroja qarajanda, avdan kelemindegi 267 camaly komyunestin icinen 26 kisi qat vilnese kerek. Bizdin vajqavymyzca bul kem. Yjtkeni osv bir qjana-Duvlat avyl kepesinin yc qalqozyndaay 8 komyunestin b-syqat tanymajdy. Munday qat tanymajtyr komyunesterdi avylda az kezdestirmejsin. Soqjan qarajanda qat tanymajtyndardyn sanv avdyn keleminde 26 dan kor voluvynda sov coq. Biraq avdandyq partiya ujymv tazalav isi cagbyndap kele catsada, bul komyunesterdin qat tanytavcylyy cyjyv ceyinde ec cara qoldanvacaq. Al tazalavdy avyl komyunesterine qojaty cartylyy biri, komyunester qat vilvy kerek. „Qat vilmejtin adam sajasattan tycqary turady“..... qat vilmejtin adam men satsyjaliyim quruvoya volmajdy“. (Lenin) Yjtkeni qat vilmejtin komyunes cyrtcylyqqa vascy, ylgi vola almajdy. Al endi vularoja cala qat tapuvcylyardy qossaq, medenijet sajasyj vilim cagbynan nasar bir syryra adamdar volady.

Сув авданындағы ең артта қалған сүмбес партыя оқуы. Партыя оқуына сындар көңіл бөлмеген. Кәмүнестерди Маркьс Леницил тәрбиелевдиң қуралы партыя оқуы екенін җете тусинбеген. Бул:

„Тыпвастан өзиниң ийдежелик вилимин көтерип, Маркисизим — Лениизим негиздерин, партыяның маңызды саясаттық уйымдастырусылық қарарарын уоһып, оны партыяда җоқ вуқарарыа тусиндирип отырувоја миндetti“ деген 17-партыя сийези қавылдаған җаңа уставының җартын әли кунге дейин толық уоһып җетвегенин кәсетеди.

Авдандық партыя кәмийтетиниң ақварына қарарыанда, авдан көлеминде партыя оқуының 28 уйрмеси бар екен. Оларда савақ бир ай кесигип, 1-декаврде васталоған. Одан берги еки айдың вельинде бир еки ојана тақьрттар талқьланоған. Васқа вақьттар восқа өткен. Партыя оқуының сапасы өте наҗар. Угитцилердиң даярлыгы онса җоғары емес. Кәр җерлерде алоҗақь партыя оқулары кейинде тарар кеткен. Дувлатавыл кәңесиндеги партыя оқуының савагы тек уе рет қана волоған. Моһыпқум сарқозьндыгы партыя оқуының савагы бир рет волмаған. Угитцилердиң көби оқуылароја мәәлені өз сөзимен тусиндире алмайды. Тек волоғаны китарти оқыр веведи. Уйткени өздериниң вилими тыңдавсылардың аз ақ алдында. „Ақ төве“ қалқозьндыгы Тажьмвет улъ җолдас партыяның несе сийези волды деген суравоја „32 сийези волды - дейди. Уйткени партыяның биринци сийези 1902-җылы волды, сондықтап җылына бир сийезден волоғанда 32 волады ојој „деп дәледејди. Тагы бир кәмунес 7-Кәңестер сийези җырып җатқан кезде кәзир қандај сийези җырып җатыр деген суравоја „малсылар сийези җоғар“ деп җавар веведи.

Угитцилер вилими осындај воһьр отыроған кезде, васқа җај кәмунестеримиздиң вилими қандај волатыны белгилі. Авыл кәмунесиниң бир сьрылараты әли кунге дейин тар җавы-Зийновийер товы тувралы ес нәрсе уоһьнаған. Кийирп җолдасты ким өлтirdi деген суравоја қулақтар җоғар деп җавар вевди.

Угитцилер арасында истер отыроған авдандық партыя кәмийтетиниң сүмбес җоқ. Партыя оқуына тартылмаған авдан көлеминде 30. самалы кәмунес бар көрinedi олардың арасында да истелип отыроған сүмбес җоқ. Булароја җәрдем вевир васылық ететин авдандық партыя кәмийтети җанындагы партыя кәвийтети тык истемеген. Ғақьндыағанна җаңа вастық келип, иске кирискен воһьр җатыр. Мине партыя қатарын тазалав қарсаңындагы партыя оқуының қалы осы. Сув авдань кәмунестериниң ийдежелик-қысып вилимин осылајса „көтерип“, отыр. Муньң аты кәмунстерди Маркьс Леницил тәрбиелемегендик воһьр җоғарды.

Партыя тазалавны қалоғьз ојана ваставыс уйымлары емес, авдандық партыя кәмийтетиниң өзиде җөнди даярлана алмай отыр. Әли

kynge deyin bir sьrьra kəmynesteriniь dəkementleri ҫoq. Onь izdetvegen. Bir sьrьra vastavьs uьmdarь kerek dese 34-ҫыldьn mycelik ҫarьnalарьн ҫынар volmaqan. Kəmynesterdi ҫumьs ҫaҫьnal vajqav degen qolojada almaqan. Partьja qatarьn tazaly-dьn maьzь tuvralь toльq tysinik ҫyrgizip, oqan partьjada ҫoq ҫurtcьlьqtь qatьstьruv degen ҫoqtьn qasьnda. Yьtkeni tazalav isi-ne partьjada ҫoq eьvekilerdi qatьstьruvdən yьken maьzь var ekenin kəp vastavьs uьmdarь ҫete tysinip almaqan. Sonьn saldarьnan olar sьrtta qalьp qojoqan.

Таоь bir partьja turmusьndaоь еn maьzьdь məseleniь biri partьjanьn temir tərtivi.,,qatan partьja tərtivin saqtavоja, partьja men otapnьn sajasьj əmirine velsenip qatьnasuvоja, partьja sajasatьn. partьja oьndarьnьn qavlyларьn iste ҫyзge asьrvоja mindetti.,,dejdi, partьja ustavь. Bul ҫaоьdajda Cuv avdandьq partьja uьmь toльq tysine almasa kerek. Partьja ҫьjnalьsьna, partьja oqьvьna kelmev mycelik ҫarьnanь vaqьtь men tolemev, tapsьrtmanь oьndamav degen paktiler sansьz, bularоja cara qoldanьp oьtroqan uьm samalь cuv avdandьq partьja uьmь bul ҫaоьdajdь tez arada ҫoьp tazalavоja dajarьlьqtь kycejtyv kerek.

A. BEJSEMBET ULь.

„TYRGEN“ BASCьLARь MƏDENIJET ҪUMьSьN ELEMEDJ

Əkelik partьja kəmitetiniь 1935-ҫыlda savatsьzdьq ҫoьv tuvalь qavlysь oьs ҫыь 22-оьjьnvьrdaоja,,S Qazaqьstan“ gəziytin-de vasьlp ҫьqqan edi. Qavlyda savatsьzdьq ҫoьv ҫumьsьna varьlьq partьja kəmsomol uьmь ҫana keҫes qalqoz ҫurtcьlьoь tygel qatьnasьp vьjьlоь ҫыь Qazaqьstandaоь savatsьzdьqtь bir ҫolata ҫoьv kerektigin qattь eskertip aytqan edi. Əkelik partьja kəmitetiniь sol qavlysьn eьvekci Qazaq avdanьnьn „Tyrgen“ avьl keҫesi qalaj oьndarь oьr?Saоjan kelejik. Bul avьl keҫesiniь qol astьnda,,Ҫana talар“, „Lenin“, „Pəlet ətdelis attь yьc qalqoz var. Sonьoь e.i qalqozda savatsьzdьq ҫoьv ҫumьsь ҫyrtmajdi. Əveli asьoqan arnavь mektep ҫoq.-sizder əz mektepteriniь ҫalьnan eresekterdi nege oqьtrajsьz dejmin. Muojalьm Oraz ulьna:

—Qalaj oqьtasьn, kerekti quraldardьn on ekide bir nusqas-ҫoq. mьjsalь: əlippe, sam, kerəsin, qaҫaz-qerьndac vor, taоь sol sьjaqtьlar. Tyrgen avьl keҫesi əziь kəip oьrsьn, bul ҫənde tyk istegisl kelmejdi, ҫurttьn kəzin asьp, Qazaqьstannьn 15 ҫыldь

оьна çarsь varьq çalqozcь savattь volсьn av degen oј çoq, pe-sin surajsьň menen äke av, dejdi ol.

«Lenin» çalqozьnьň vastьoь Melnijkor, çalqozcьlarьnьň көvi savatsьz volьsada vьlik eteremes, Al,, çaňa talartь“alatьn volьsaň, munda savatsьzdar mektevi 25-dekävirde (34 çьb) acььp, sodan veri oqьvь toqtamaј uyrip keledi. Çalqozdaoь 17-men 50 ara-sьndaoь çan 132, sonьň 60 si oquvoja çatьnasьp oqьp 40 i çat-tanьp cьqть. Savatsьzdbь çoјuv mekteviniň çumьsь oјdaoьdaj volьvь aldь men sol mektepti uьmdastьrvьcь adamdaroja vajlanьs-ть. Nege deseň çalqoz vastьoь partkөm, partorgь көmsomol uьmьnьň çatcьsь, muoјallьm özderi көpcilikti vasqarьp, savatsьz-dbь çoјuv мәselesin partьja men ykimettin çattь tapsьrp oть-oјan minetiniň biri etip çoja viliv kekek. Көpti uьmdastьrp, osь is төңeregine көңilin avdaruv керек. Bul bir. Ekindiden sol savat-sьz çalqozcьlardьň өзderi, өзiniň savatsьzdbьoьň çoјuv kerektigin çaqcь tysinyv керек, savatsьzdbьqtь çoјuv өзiniň eň bir vastь vorь-cь, osьz өmirde çaraňoь soqьp adam ekenin çete uoьnvuv ke-rek, sonan keјin ol çavaqqa kьп saјьп çaqьrtuvсьz çalьntvaj, ja volьmasa çalqoz vastьoь, taoь vasqa keңes mycesiniň çattьraq aj-tuvьnsьz өз veti men kelip oтьratьn voladь. Oquvoja өзderiniň ьntasь kьcti volьsa çat tanuv çumьsь aloja vasadь. Bizdin „çaňa talap“ çalqozьndaoь savatsьzdar mektevinen oquvcь Turoјanvaj çьzь, Ymbet kelini, Suravcь kelini sьjaqtь әjelderdin oquvoja yzvej çatьnasьp, әri көңilin çoјьp oquvь vasqa savatsьz әjelderge yлgi voladь. Munь men birge kьnine çьz çaqьsasaň mektep maňьп көrgisi kelmeјtin çalqoz myceleri var. Mine vularoja өзiniň çaraň-oььoьň vetine vasa aјтьp, өз mindetin көkeјine quјuvьmьzoja керек voladь.

Endi oquv yјiniň çumьsьnan aјtajьn: Çalqoz mekteviniň çanь-nan acьoјan bir oquv yјi var edi. Bурьnoь Tyrgeň avьl keңesi-niň aojasь Çadьmajьna çoldas sol oquv yјine bir çulaqtь kirgizgen, ol sonda kirip alьp turoјanьna 6 aјdaj boldь. Kәzirgi avьl keңesi Nurvaj ulь, Ereјmijipterde çulaqtь ol yјden quvmaј oтьp. Çuvьrda ol yјdi çulaqtan vosatьp, verilsin dep avpartkөm çavьb cьoјardь. Avdanan arnavь adam kelip yјdi vosatьp берyvdi avьl keңesine tapsьrp ketti. Biraq avdanneň ol sөzin, rәјkomnьň çavьbьsьn viz-din keңes tьndaoјan çoq. Yјdi aloјanьnan әri çaraj oquv yјiniň çumьsьn çoloja çoјuvьja voladь. Odan bergi çerde oquv yјi tarapь-nan çumьs çьrgen çoq.

Qьsqasь mädenijet çumьsь bizdin Tyrgeň keңesinde elevsiz çumьs volьp sanalьp keledi. Avьl keңesterimiz, çalqoz belsendi-lerimiz әzirесе çeke көmьnes, көmsomoldarьmьz savatsьzdbь çoјuv çumьsьna çattь көңil çoјmaј keldi. Mädenijet açartuv çumьsьna vasqa çaruvacььq navqandarьndaј sanap çadaoјalap çete tekserip kьпva-kьngi vasьььqть берip oтьruv çaqь kem volьp keldi. Osь kemistikrerdi tez arada çoјьp, çumьsqa çaňa çarqьn tuvьbraјьq

ÇER-ÇERDİN QATYNAN.

Теңиз айданы малды қалай өсіріп қатыр

Теңиз айданының ең басын саруvasь мал оюй. Осы айданда-
оь партыя уьмдарь, кеңес оьндарь, қалқоз құтсылыоь мал басын
аман сақтар, өсірув құмьсына қалай кірісіп отыр. Бір сөз вен
айтқанда өте насар кірісіп отыр.

Осы айдан аткөмі мен авпараткомның осы сьль 14-оьнувар-
да боложан мәңілісінің мәтіріждері тольқ дәлелдейді. Соңоь өзирге
дейін, малдың басын оьсратып кемітув, малдарды орасан аратқа ись
ратув, көрине көзге зьжанкестік, қастық нияті мен малдардың көзін
қоюв секілді соғақылықтар үлкен оьн аложан.

Өленді, Бодақан, Теңіз, ағыл кеңестертінде малдарды тигелей
соьыр алувожа кіріскен. Қалқоздың кеңестік құзметкерлері, партыя
мыселерінің бір азь өздері бас-воьыр малға савувыл қасаожан.
Оьнсыз мінген, малды ійт қурль санамай қалай болса солай басқа
көзге төреп, ыстықты суықты етіп міне берген. Мысалы: Өленді
кеңесінің бастыоь Көмек ұль, бір вузавлайтън сыьтыды өлтiredі.
„Ожан“ қалқозының бастыоь 70 сақырым қерге екі атты савар мініп
айдар болдыратадь. Вуда бір таясань өлтiredі. Көмынес Қарамай
ұль Нуоьман ұль дегендерде зир-бірден ірі қара малды өлтірген.

Айдандық партыя кеңес оьндарынан бастар, ағылдық қалқоз-
дық партыя уьмдарь, кеңес қалқоз құзметкерлері тар құғаоьл-
оьн қоюжан. Көзінде өздері бай қулақ тар дүсрандарының зьжан-
кестік сұмдықтарына көрине қол берген. Сар сав малдарды аврув-
ожа, қарым қандыққа, мөртігув, қарақатты болувожа исьратқан
қалқоздарожа, кей бір қалқоз құзметкерлері өздері басць боложан. Мы-
салы Өленді кеңесінде Саьдаль ұль Бесен атты көзіне ійне сапсыр
соқыр қыльп енді мінүүге қарамсыз деп соьыр аложан. Гапокин
кеңесінің мысесі Ізтілев ұль Қайыр сар сав атты таванына ійне
сеге қаоьыр кіргізіп, қуре алмайтън ақсақ етіп ақырында оьнда
соьыр аложан. Мұндай соьыр етіп қев мақсаты мен малдарды қол-
дан авьртув секілді қылмысты қылықтар көр. Буларды қылмыс зерт-
тев, сот, ырокорол, оьндарь қете қатар бақлаоьжатаожан. Осьн-
дай сегіне қеткен қылмысты істерді малға істеген вузықтық айван-
дықтарды кезінде тез зерт қыргізіп, істің бетін асыр, құтсылық
алдында сот қурувды оьнана өздері беті мен қайыльп кеткен.

Қағаз vastь vujra kirattьqqa salьnojan. Mal vastьn qurtuv, mal oja zьjankestik istev çənindegі ister 5-6 aйдan veri qaralmaj çatady.

Sol sekildi avdandyq MTS ornьnьn adamdarь, nasandik bьmanvaj ulьnьn өzi volьp, bul çənde tyk isteј almaј keld.

Maldьn ornьsьz көzin çojьp, et çəvcilikke salьnojandyq çaloьz avьdyq qьzmetkerlerde ojana emes, avdandyq qьzmetkerlerdiң bir azьda qalqoz malьn soçьm etip soçьp, aluvdy yjrencikti ədetke ajnaldьrojan.

Bul soraqь qьlьqtardy avdandyq partьja kəmiјteti men keңes kəmiјteti көrip, bir talaj istinь vetin acьp, vastь-vastь çaralar istegen. Sajdaly iztelev uldarь sekildini sotqa verilsin. Nuçьman ulь Qurmanvaj ulь, Kəmek uldarьn partьjadan çəojarьlsьn degen qavly alojan. Taçь bul məselerge çavapsьz salьp qaraojan bir bir nece çavartь qьzmetkeelerge tijsti çazalar bergен. Mal vastьn qurtuvсьlьq реn kyresyvge avdan çurtсьlьoьn, avdan көleminde gi kəmunesterdi keңes, qalqoz qьzmetkerlerin mindettendirip bir qatar çaralar belgilegen. Təmengi uьmdaroja, osьojan vajlanьstь avdandyq sot qьlьmьs, zerttev ornьndarьna erekce tapsьrьstь ar bergен. Əkelik partьja kəmiјteti men Qalyq kəmeserler keңesiniң 21 (XII-34-ç. degi qavlyсьn vygin taңda çyrgizetin çumьstarьnьn puçogьramь etip iske kiriskeп көrinedi. Eendigi ister diң nətijçesin, avpartkəm qatçьsь Oreçьp çoldastьn өзinen kytemiz

KYLEN ULь

(QAZALь AVDANьNDьDьQ PARTьJA KƏMIЈTETININ QATÇьSь)

MAL SARUVASьLьDь AVDAN ÇUMьSь-NьN EN TYJINDI MƏSELESİ

Qazaly avdanь çala көсрели avdan volojandyqtan negizgi kei sivi mal saruvасьlьoь, qosьmca egincilik. Bizde maldьn özim-çandaj degenge keletin volsaq, mьnanь көremiz: 34-çьldьn 1-çь-çarьnda avdandaçь varьlьq mal sanь 10341 vas volsa, 1-VII çьlda 13978 vasqa çetti. Erte vastan aq maloja çetkilikti azьq çəpti çamdarь alьp edik, qьs voьь çetedi, maldь qьstatuv çəvin çetistirip çatar-turar ornьn çajly etip, maldardy çydetpeј aman saqtav çumьсьn mьqtar qoloja alьdьq. Vurьnoçь çospardaçь çərtende tьsqarь kkeire çantaq çəpterin qosьmca çavьp aluvdy çam-tamasьz ettik.

Osьlьstьn nusqavь voьnoçь avdannyң bir nece çerineң qoj permesin uьmdastьruvoja uçojarьlojan volatьn. Qьzyl-Oрданың көk saj sarqozьnan 248 qoj alьnьp 12 permeni quraldy Oьn men

бирге укимет тагарынан 3624 бас малды мал җоқ қалқозсыларға уlestirip берув үсін алды. Қазір җеке менчиктегі, қалқоз сериктигиндегі малдарды туғели мен насып аман сақтап өsiruvge бар кусті җумсар отырыз, Қырајком мен Савнаркомның мал сарувасыбыз өркендеув туғралы қавлысы җумьсымыздың сара җолы isimizdiң ајқып ругауығамь вольт отыр. Қалың қалқозсылар җуртсылыбына көрсилік үгіт җумьстарты арқылы қавлының маңызын җеке рөнкиттерин җете тусиндирувге авыларға арналы кісiler җивердик. Осы мен вайланьсты малдың қайта есебин алуыды җургизип отырыз. 35-җылы 1-1 деги җаңа санақ војында барлық мал 18833 бас вольт отыр. Мал санауын дуғыс бермеген мал җасбуысылар мен ајавсыз кыресип отырыз.

Авдан қол астындауы кей бир авылдық кеңестерде мал насы кемигенде, кей бирінде өскен. Мысалы: Кәлінің авылдық кеңесінде 1-VII-34-җ. 1-1 ине дејин 485 бас мал кемиген. Майлы бас кеңесінде 92 бас мал кемиген. Басқа туликтерге қарағанда җылы мен тује җауының кемуы насып. Ғылының қара - өкпе, тујениң қатра велувь тылыған җоқ. Мал дәргерлік җәрдemi, мал индетине қарьқолданоған сараларымыз әлі җетkiliksiz.

Мал насының кемуви җөнінде қандај саралар қолданыр отырыз? Алды мен авдандауы қалқоздардың icinen 5 җерден мал дәргерлік рөнкиттерин ұымдастырыр отырыз. Барлық мал пелцирдеги, теқнијктери, кісі мал мамандары белгилі рөнкиттерге векитиліп, сол рөнкіт төңрегіндегі қалқоздардың малын қарап отырады. Мал мамандарының турмысын җақсартып, җақсы ојдауыдај қызмет истевине мүмкіндіктер җасар отырыз. Оны мен бирге мал мамандарын, җеңіл ағуыларды қарајтып дәргер җәрдemcilerin даярлајтып көрис тер асылмақсы. Оларды оқытып қалқоз пермелерине малдың көбірек җерлерине җиверткрізі. Қызыл ордандауы перме вастықтары даярлар сығаратып көриске 4 қалқозсыны җивердик. Өзимизде бар мал пермелеринің көби билім таҗиріјвеси җауынан тајыз, қайтадан оқыр билімін толықтыруылар керек. Қазалыда мал дәргерлік теқнијкөмі бар, солардың оқытуысылық көмегине сүйене отырып пелцирлердің билімін толықтыратын җаңадан авдан аралық көрис асылувь керек. Төрт тулик малдың төлдері тувоған кезде төлді аман сақтауы ретінде авыл кеңестерине, сериктик қалқоздарға, җеке қалқоз сымцелерине көп кірис җарыјаланды. Көнкіристің сарттары җеке қалсыларға дејин туғел җеткізіліп уәһпдытылыр отыр.

Малдарға җақсы азық берув үсін, қумды сөр - 600 гә җошысқа егивді җоспарлар отырыз, тек қолымызда ақыты җоқ. Қалайда авданда мал сарува сыбыз өркендеув isin суоры қолға алып, җумьстауы кемсикікті тез арада җојыр җаңа тавыға җетуыге вәлсебексе кірисеміз.

ЏАУЫНГЕР ВӘЛСЕВЕКТИН ӨМИРИ

Partija көсемдериниң бири нақыз төңкерисцил вәлсезек өктәбирдеги Satsb jalıbıq төңкеристин ең вельсндиуьмьастьрувельарьның бири, азамат соқьсьна ең вельсене қатынасқандардын бири, кеңестер одақьндақь satsb jalıbıq қурь- ыстың қана қоспарль сарувасьльқьтың аса ири уьмдастырувельсь қана қетекциси қайтыс вольт отьр.

Вәлериян Вьладьмерьвьсь Омвь қаласьнда 1888- қьль мајдын 25- күни (өскице) тувоған.

1904-қьль 16 қасқа толар тоlmastan Вәлериян Вьладьмерьвьсь Омвь қаласьндақь satsb jalıbıq demakьrat вәлсезек уьмьна кирген. Kelecakte нақыз тауандь төңкерисцил волатын Вәлериян Вьладьмерьвьсь сонда төңкерисцил вәлсе- вектик кьресті туңоьс мектевин көрген.

1905- қьлоь төңкерис оқььојаларь кезинде Қојвьсьр қолдас Петьрпорда волоған. Ол қумьсьлар қозојальсьна қана вәлсезектердин Петьрпордақь уь- мьның қумьсьна вельсене қатынасқан. 17 қаста волоғандьоьна қарамastan Вәлериян Вьладьмерьвьсь партија қьзьметцilerine белгилі волоған, Петьрпордақь вәл- сезектер уьмь оған өте қаварть екринди mindet тапсьроған. Қојвьсьр қол- дас қатув- қарақ қеткизув, сақтау қумьсьн уьмдастыроған.

Patca үкметі төңкерисцил қумьсьлар тауып вақытца қенгендеде Қојвь- сьр қолдас аььнды қьзьметинде волоған. 1906- қьль ол Омвь қаласьнда қу- мьсь қьргизген, сонда вәлсезектер уьмьның қьргилікті көмьітетине мьсе вольт сайлауған. Sol Омвь қаласьнда партија көпּеренсїjesi қолоја тьскен кезде Қојвьсьр қолдаста patca қандарьмдарьның қольна тьскен, партијада волюв- да аььртальр, сотқа берилген. Biraq patcanьң қандарьмдарь Қојвьсьр қолдас- ы аььртарльқтай ес бир дәлел тава алмай вьсатқан. Biraq кейин тақьда тутқьн- оја аььр, көлнискіј қаласьнда қьр авдарьлоған, ол қьрден қасьр сьоьр 1907- қьл Tom қаласьна вьроған, Sol 1908- қьль Қојвьсьр қолдас patca тьн- сьларьның қивдалавьнан вьлақьсьз қасьрьньр Петьрпавьлқаласьна қумьсь қьр- гизувге келгән. Сонда партијаьн нақыз тауандь қьзьметциси ретинде қьргилі- лікті уьмьоја вьсцьльқ елкен.

1908- қьль Қојвьсьр қолдас тақь да Петьрвороја келир, вәлсезектердин Петьрпордақь уьмьның қумьсьна вельсене қатынасқан. Sol қьль уьел аььнда рәлетьје Вәлериян Вьладьмерьвьсци тутқьноја аььр, тақьда Кәпискіјге ај- дар сондақь авақтыоја залоған. 1909-қьлоја дейин sol авақтыда отьроған.

Авақтыдан сьоја зальр, Вәлериян Вьладьмерьвьсци дьрев қасьрьн қу- мььқа кирискен. 1909-қьлоь әпирелде Кәпискіј қаласьнда тутқьноја аььноған. Қайтадан авақтыоја қавьлоған. Авақтыдан сьоьр қасьрьн қумььстар қьргизир, 1910- қьлоь ревьрлда Tom қаласьнда тақьда тутқьноја аььноған. Patcanьң қандарьмдарь үкит сьојагьр, Вәлериян Вьладьмерьвьсци Нарьм өлкесине өкитцилік қоль мен екі қьлоја қьр авдароған. Вәлериян Вьладьмерьвьсь қьр авдарьльр вьроған қьринде де төңкерис қьзьметин тоқтатваоған. Сонан Нарьм- да партија уьймелерин уьмдастыроғандьоь үсін 1910-қьлоь појасирде тақь тутқьноја аььноған.

Қьр авдарьльр вьроған сьргиниң вьткенинен кейин 1912-қьлоь март аьь- на Вәлериян Вьладьмерьвьсь Омвь қаласьна келген. Сонда төңкерис қумь- сьн қьргизгән. 1911- қьль Нарьмда биринци мај демоньстратсьясьн уьм- дастьроғандьоь үсін 1912-қьлоь уьел аььнда тақьда тутқьноја аььноған.

1913- ғылы Қојыысыр қолдас Петірорда волюян, сонда қим сыојаратыр серде қара қимысыр волюр Істеген. Содан кейін Валоғыда да қана Қаркын қаласында волюян, буі қалада Бууынор қолдасқа қолыуу үсін келген. Бірінсі мај демоньсыратсыјасы нан кейін патса тәңсыларь ізне тускен соң, 1914- ғылы Қојыысыр қолдас Қаркыр қаласынан ылақсыз кетүүге Ііііс волюян. сонан тақьда Петірорда келген, Онда Қојыысыр қолдас бір қыдај волюян Вөлсевектердің Петірордақь кәміјтетіне мүсе волюян. Қана соньд үгітсілер алқасында волюян.

1915- ғылы үжен аянда рәлетсіје Қојыысыр қолдасть тұтқыноја алуян. Патса үкіметі онь үркітті ғыуірнесіне қарақян Берқолен ојезіндегі күткір сілені не үс қыла қер авдарқян, Елде соқьс қардајь волюр тұтқынына қа рамастан. патса қандарьмдарьны қатал тәроғына, қарамастан Вәлеріян Вьла демеровіс ајдальр варақян қерінен 1916- ғылы әпірел аянда қасыр Самар қаласына келген, сонда партыја қимысында волюян, Адамсік деген кісінің аты мен Самардақь турва завьтына рірезіјорсік волюр қимысқа кілген, вәлсе вектердің Самардақь кәміјтетіне мүсе волюян. Бууынор қана Сівернік қолдастар мен бірігір еділ волюндақь вәлсевектердің кәңперенсесін ұймдас тырқян. Ол кәңперенсede бірінсі мәсілістің өзінде ақ қолоја тусір тұтқыноја алыыр Тувоян өлкесіне вез қыла қер авдарылоян, Қојыысыр қолдас қер ав дарылоян өлкесіне ајдальр вара қатқанда рәврал тәңкерісі волюр қол үстінен Самар қаласына қайтыр келген. Сонда Самар кеңесінің қимысысыр сексіјесіне тәр ақя қана Самардақь партыја кәміјтетіне тәр ақя волюр сайланқян. Со ның вьсырқь мен Самарда кеңес үкіметі оғын ақян. Вәлеріян Вьладьі мерівіс Самардақь тәңкеріс кәміјтетінің қана ғыуірнелік партыја кәміјте тінің тұдоғыс тәр ақясы волюян.

Сонан рьролетарьјат дектатуврасьн пьојайтув қолындақь авыр күрес ваз талоян.

1918- ғылы Қојыысыр қолдас сәқ-славактар мен қурьтәјсылдардың тәңке ріске қарсы вандьларьна қарсы сыққан еділ рьролетарьјатның күресіне ваз волюян сыоыста рьролетарьјат дектатуврасьнның қуралды күстерін ұймдастырув оја қатысқан, бірінсі қана тәртінсі қызы әрміјелердің кәмесері қана тәңкеріс соқьс кеңестеріне мүсе волюр қызымет еткен. тәңкеріске қарсы вандьларды Самардан қувьр, аластавоја ваз волюян қетексінің бірі Вәлеріян Вьладіјме рывьс.

1919- ғылы Қалсақ әскерлері Самароја қарындар қалоян вақытта Қојыысыр қолдас сыоыстақь мајданның он тустік тоуындақь тәңкеріс соқьс кеңесінің мүсісі волюр тақаяындалоян ол мајданның вастьоы Рьроньс қолдас волатын. Сол он тустік топ вен бірге Қалсақты қыратьр қенүүге қатысқан. Сол кезде Қојыысыр қолдас васта ІІІ- қызы әрміјенің артынан Түркістан мај даньның тәңкеріс- соқьс кеңесіне мүсе волюр тақаяындалоян, кеңесті орта Азыянь ақтар мен қорьсылардан қутқарувоја қатысқан азамат соқьсы біт кеппен кейін. Қојыысыр қолдас орталық партыја кәміјтетінің Түкістандақь кәміјсіјесінің тәр ақя оғын вастарь, кейіннен кеңес үкіметінің буқарадақь елсісі волюр (Буқардың Әмірі қувьлояннан кейін) қызмет істеген.

1920- ғылында ајаоында Қојыысыр қолдас орталық кәсірсілік кеңесінің рі зідум мүсесі одан кейін одақ саруысылыоының қоојароы кеңестінің різіз дум мүсесі қанә електір әнерлі кәсібінің қоојароы вазқармасының вастьоы во люр тақаяындалоян.

Партыянның Х-сіјезінде Қојыысыр қолдас орталық кәміјтет мүсе- лігіне кандьјдат волюр сайланқян. Партыянның ХІ-сіјезінде орталық кә міјтетке мүсе волюр сайланқян. 1922-ғылыдан 1923-ғылы дејін Қојыысыр қолдас орталық партыја кәміјтетінің қатысы волюян. 1923-ғылы пар тыянның ХІІ-сіјезінде ол орталық вақылав кәмесіјесіне мүсе волюр сайла

ныр, 1926-жылы дежин орталық бақылау кәмесиесиниң төр ақшасы ғана бақылау кәмесиерети кеңеси мен еңбек ғана қорғав кеңести төр ақшаның орын басары болған Р. Дзеңсенский қайтыс болғаннан кейін 1926-жылдан бастап Қошқысыр қолдас одақтық қалық саруақылықарың қорғарың кеңесиниң төр ақшасы болып тақайындаған. Содан аери орталық партия кәмийтетиниң саясат шырғасының мүдеси 1930-жылдан бастап Қошқысыр қолдас мемлекеттік қорғары кәмесиесиниң төр ақшасы ғана одақтық кәмесиерлер кеңеси мен еңбек қорғав кеңесиниң төр ақша орын басары болды.

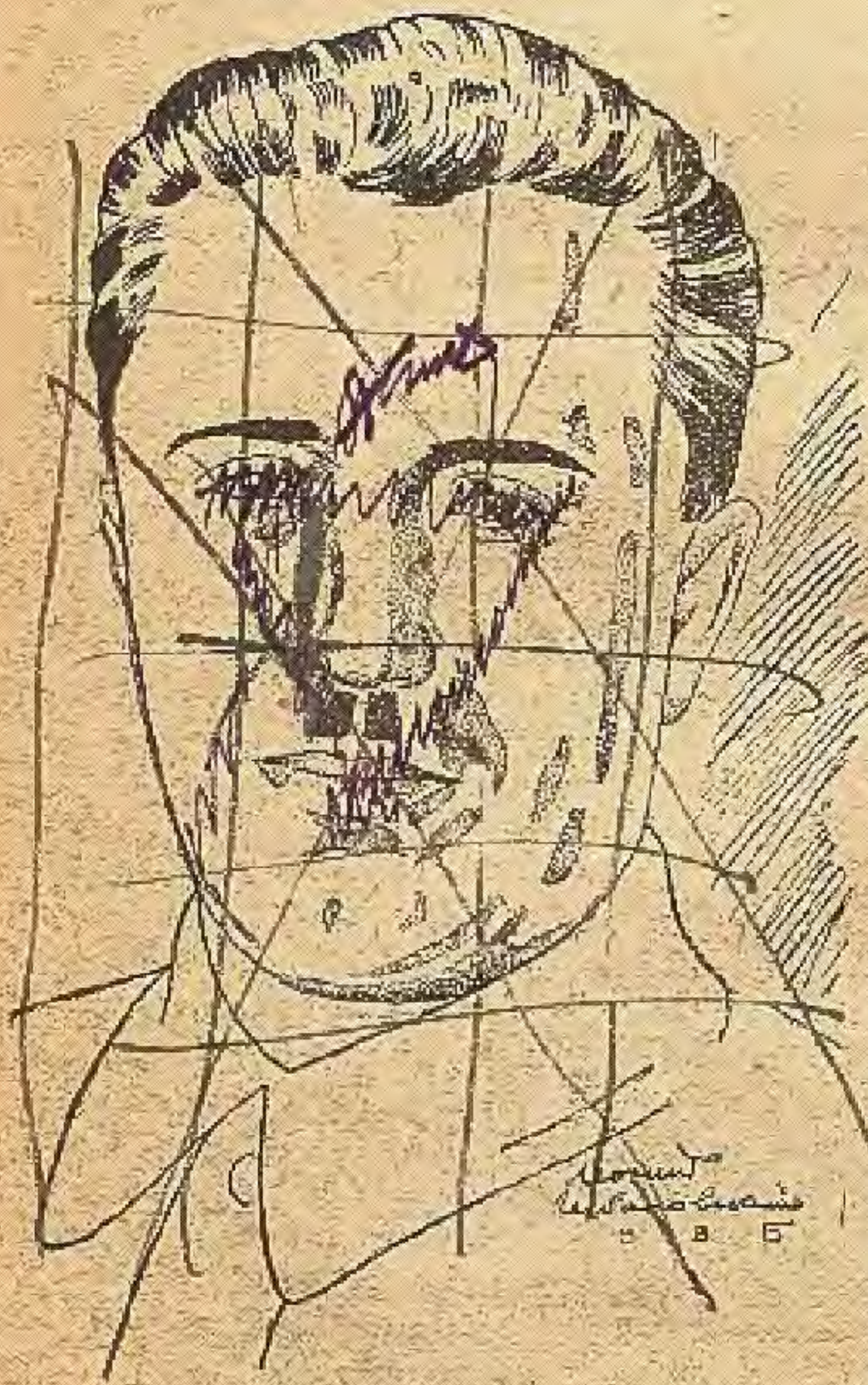
Партияның VII-сезинде Қошқысыр қолдас кеңес бақылауы кәмийсесиниң төр ақшасына сайланды. Соны мен қатар одақтық қалық кәмесиерлер кеңеси мен еңбек ғана қорғав кеңеси төр ақшаның орын басары болды.

Барлық өмирін барлық күйін қымбасылар тавының иғиллигине ғана сат шырғалжын мерейиниң устемдік алуына қымсаған Бәлериян Бладыймерьыс Қошқысыртың өмир тарықы қысқаса айтқанда осы.

QALQOZCYLARDY TƏRBIJELEJ BILYV KERЕК

(L. Myrzajan çoldasty avdandyq partýja kəmiyyətter/qatçylarınnyñ məçillisinde səjlegen sözinen),

Odaqtyq ykimet ven Ortalyq partýja kəmiyyətinin tapsyruvı voýynca, sьqaralyqan kьrajkom çana samnarkomnıñ mal caruvacьlyqь çenindegi qavlybьla vajlanьvıty, Qazaqьstan partýja uıymdarınnyñ mindeti:

Birinci sol qavly er-bir qalqozcyqa tygel çetkizilip, anyq ty sindirilyvi kerektigi bolsa, ikinci sol alynoqanqavly özinen-özi iske asьp, öz beti men ictepe vitire almajtyndьcyqь, ol qavly iske asuv ycin keңes partýja oıyндarında cy adamydarımyz bilek sьvanьp, kyresyvi kerektigi. Avdandyq qьzmotkerler sizderden eñ aldy men iri çumьsty tyjanaqty çaqьs çumьsty, isetvdi kerek qylady. Sizderdin məçillsterde, keңester stjezinde səjlegen sözderine qarap otyrьp, osь sizder mal caruvacьlyqьn vilmejsinder av dep oı lajmyz, mymkin ol çoldastardьn keңiline keler: „Mal caruvacьlyqь avdandyq ortalyqьnda oty ramьn, vıtyndamal men aralaşьp biliskenbiz, biz neçyr vilmejmiz?“ devleri mymkin. Biraq bul deley emes. Bəri bir bu çoldastar mal caruvacьlyqьn cьnynda vilmeji, viletini tek avdan kölemindegi maldьn çalpy sanaqь. Bul vilgan volmajdy. Nese mal varь, nese tel qosьlyqanьn nec vi elgenin, vilyv men çana, mal caruvacьlyqь tygel dep cьn vilet dev, yjlespejtin aңgime, al mal caruvacьlyqьn köteryv ycin

cьn köni men ortalyq çana ökelik partýja kəmiyyətinin tapsyruqan myn deyin oıyндav ycin er avly, er qalqoz, er-bir mal serikterinin qaly çaqьdayn çeke-çeke vilyvi kerek, çeke tanьs voluv kerek. Al qur keңse de cьtyr çana, avdandaqь çalpy maldьn sanьn alaqaqь saşьp otyr çan men is cьqrajdy. Mymken, 5-6 qalqozmyz çaqьs, 5-6 qalqoz çaman voluvь, olardьn çaqьsьs çajьsьs, çamanь çajьsьs ekenin vile almajmyz. Bul çenindegi qajta-qajta qulaqьmyzcy pьsьqtaçan çoldas Stalin

нин маъна сөздерін есимизден сығармауымыз керек; Орта есеп деген-ең залалды нәрсе, Осылыста болса, Авданда болса, орта есепке сенсек осылы, авдандардағы қалқоздардың қақсысы мен қамандары бір есепке сыркеніліп кетеді де, арасындағы айырмалары көрінсеі қалады. Біздер қамау қалқоз мен нағар қалқозды анықтап, айыра алып, қақсысын оданда қоғары көтеріп, соны мен қатар, ең басты міндет, нағар қалқоздарды ағашыларға теңестіруге бар күшті сала, тәрбиесу керек...

Сталин қолдастың ес бір қаман қалқоз қоғ. Егер қалқоз кейін қалқан қаман болса, ніз-өзіміз қаман болоянымыз, дұрыс басқара алмауымыз, нағар қалқозды кезінде көріп, көтермедей алмауымыз, ондай қалқозға қақсы басқарма тавыр қожа алмауымыз, себебі үстіртін қана басқаруымыз-деген сөздері таптырмайтын алтын, дұрыс сөздер.

Біздің қалқозды басқаруы ісімізде мұндай да зорлық әдістер көп кездеседі: Авпаркәм қателсі, немесе аваткәм настыры мәс. жнес не мінелі де зарлап отырып барлық қалқоздарды қақсыз күнде ағалар кеңке үйіне қайтып келеді әр қалқозда қарты сақаттан қана болды да „бір аз іс бітірдім ау“ деп масаттанды. Осы әдіс дұрыс па осылай іс етуге болмай? қоғ нұл нақты әйгінен айқын көз бойымызға деген.

Біздер әр қалқозды қалқозсыны қалқозсылардың жеке-жеке қалқан қа-рууына көз қарасын анық білгіміз келсе қалқоздар ішінде көбірек болуымыз керек. Тек келе салып әт үстінен мақсанға қанға, қанға егін еккенін сұрап әкімсіп ақырып қана кетіу мақсатта емес, дұрыс істе емес негізгі міндет қалқозсыларға қумасын дұрыс ұйымдастыруына ирі қауыпсын айқын сатыжалдығы қоғарға қоюуына қардем ету.

Көзінде қалқозсылардың бәрінде жеке менсінде мақсар деген болды. Бірақ осылардың ішінде де мұндай қылықтар кездесіп отырады; Мысалы: бір қалқозда 40-60 үй болса осы қалқозда 30 кisi қолдағы мақна қақсы қарар кытеді-де, әт 20 кisi мақна нем қурыды қарайды. Міне осындай адамдарды біз жеке-леп тануымыз керек. Өзіміздің істі ұйымдастыруымыз ағасында қанағы мақна салқан қарайтын 20 адамды қытесін бетіне басқарып мақна көз қарасын өзгертюіміз керек, оларды да қалқоздың үлгі қақсы мыңесі етуіміз керек. Біздің көп қолдастырымыз әлі кейінгі қалқоз ылар мен қақсы тустынып адамға сөйлесе де білмейді. Көп қолдастар авылоға келіп үзегіге сиреніп тұрып қалқозсыларға ақырып-ақырып көңесіне қатырып кетеді. Әрине нұл қарамайтын қылық. Қалқозсыларды тәрбиелей біліу керек. Қалқозсылар біздің тырты қауыларымызға өз беті мен өз мақна мен тустынықтыққа қағе қеткізюіміз керек. Бірақ нұл мақсатқа әкімсілік қолы мен қетюге болмайды. Ерекее ескертіп өтеміз; Басқасын нұл қожа тұрғанда біздің қалқозсыларымыздың көбі ығынгі күнге дейін басқаруылардың адамға сөйлесіп дұрыс тустынык берюіне ытық. Олай болса мұндай қалқозсыларымыз мен сөйлесіуді тустынык істі қыргیزیуді ұмытқан қерлерімізде осын орнына әкімсілік көрсеткен қерлерімізде атқа мінер нұл қылық олардың қақтарымыз біздің қалқозсыларымызды еркінге білсеп өз дегеніне ондай алып кете алады. Сондықтан біз серіктік қалқоздарымыздағы басқаруы ісімізді қайта қуруымыз керек. Бірақ қайта қуруды ырыңғы әдет бойынша тек қақаз қауы берінде қана болып артынан ұмытылып қалуы керек емес.

Ісімізді қайта қуруы мен қатар біз әр-бір авыл қалқоз серіктіктердіз әр-бір авдандарымызды жеке-жеке қалай іс істеп қатқанын қанға қақсы қанға қаман қызметтеріміз бар екенін кіраде қанға мақ барлықын. Олар өз мақна қалқоз ісіне қалай қарайтынын бес савсақтай біліуіміз керек.

Біздің көреллігіміз осы күнге дейін қызметкерлер қоғ деп келдік. Дұрыс біз авылдағы адамдарымызды білмейміз танымаймыз сондықтан біз

de qyzmetker erijne çoq volady. Biraq izdep taba vilsek qyzmetker çoq emes, kerp solardy tabaj vilmejmiz izdep taba vilmejmiz. Bizdin kerp qalqozdarǵymyzdaory basqarmalarymız çaman. Çu adamdar, nege? Sevebi qalqoz mycelerin tegis tabymajmız çylybstr kim cecensip tamaqy iskence al qajlasa „O ulyay velsendikisi eken“ dep sony ketormelejimiz. Ol cecensip ajqajlap çylybsta sejler rıbyqsyjtyndar kim?

Atqa miler vajlar, quvly ene. yndemej otarqan çuvas, tazaqalqozcylarǵymyzda keñil avdarmajmızda ajqajlaqan atqa milerlerge aldanyp qajasyndar. Eñ kemi qalqozdy vilmejtinder. Avyl velsendileri men keñespejsinder. Mun syz mal caruvasylyqyn keteryv kerek degen qavlylarǵymızdy orındavoqa volmajdy. Qalqozcylarǵymız eli qavlylarǵymızdy tysınvejdi, çanca mal çeke ije lenyvine zañ vaby vilmejdi, er-bir çeke qalqozcynıñ ojynan kecegi kyngi teris vascylyq saldarınan volqan maldy aratqa ucyratyp çyruv, kezin çojuv syjaqta qulyqtardy ketirmej turyp ol keñes zañ emes vaj qulaqtardın par tıja çolyn vurmalaqandardın areketi ekenin uqındymaj turyp mal caruvasylyqy çonındeji tarajqy qavlylarǵymızdy olardyñ kekejiñe qondyga almajmız. Sondyqtan da qavlyly er-bir qalqozcynı çete uqındyryp, mal esiryvge onyn erligin, çigerin, ıntazın, keteryv kerek. Ortalyq partıja kamıjyeti bolsy. bizdin bolsyn qsvlylarǵymızda eki tyrlı mindet qojylojan: Birinciden Qoqamdyq qalqoz caruvasyn nıojajtuv bolsa Ekinceden-er qalqozcynıñ çeke mençik malyn esiryv. Biz er bir qalqozcymızdyñ 2-3 tyrlipremisi voluvyna çetyvimiz kerek. Mysaly :Qoj permisi, iri qara mal permisi cocqa qus permeleri t.t. Qalqozcylardın çeke mençigindegi malyn esiryvi men qatar olardyñ eginin egin çyqymın, caruvasynın narlyq taravyn kovejtyvimiz kerek.

Erjne bul or-onañ orındala qojmajdy, çan-tanıñız van ajanvaj, var çigerdi çumsap is istevidi tilejdi. Bul is tek akimcilik-ekirendev men vıtvejdi. Mundaqy en negizgi mesele, qalqozcylar men birigip otaryp is esyv, tek sonda çana, er qalqozcynıñ çeke maqsatyn qalqozdyñ qoqamdyq caruva maqsatı men vajlanıstıra alamız.

Endigi bir ajta ketetin mesele bizdin bir syryga avdandarǵymız et salı ojynan vosatylp keldi, endigi çerde olarda et voryvi kerek. Yjtkeni olar bir syryga tyzelip aldy, Erjne vasqa eldi avdandar men birdej emes, solar dyñ çartasyndañ voluv kerek, ulyj çenildik degennin ezi qalqozcynıñ pıjda vola vermejdi. Bizde mal çoqtar var, et voryvge volmajdyoj dedı. Ije bizde malsydar 20 pur. biraq olar malsyz qalmaq emes qoj 1935-çyly tygeñ maldy voluvoqa tijis. Qajta et salıojynın ezi mal esiryvge tyrtki volady. Endigi çerde mal çoq qalqozcynıñ ajıpta qalqozcynı, çumys istegisi kelme gen qalqozcynı, er-bir aq nijetti qalqozcynıñ çeke mençiginde mal voluv kerek. Kej bir çoldastar çalpy et dajındav bastalsa, taqy keçpendilik volady ojıj dep vajımdavıy mumken. Çoq endigi çerde ec bir keçpendilik ec vıraasyra siltev volmajdy, voldermajmız çatpaj-turmaj qadaojalap kyrese mız.

Taqy bir mesele mal dərigerleri, oss kynnin ezinde aq kerp çerler mal dərigerleri çoq dep zarlap otar. al mal sanı budanda eskende qajtemiz mal mamannın ustaj bilyv kerek. Mal dərigerleri çoq emes, var. Biraq solar oja çerğilikti orındar çaojday çasap ustaj vilmejmiz. Pateri çoq, isnavçenije sı çoq. Kezi kelgeni ekimisp ar is etip qorlajdy. Mine bul çaojday men qajaj çumys istesin. Muny endi qurtuv kerek.

Tyje çajında endigi çerde tyje tyligin esiryvge keñil velyvimiz kerek. Bul çende kerp is kerek. Menimce buqanda çaojday çasavymız kerek. Majdyñ ajaojnan vıstap, sentenirge dejin tyjelardi varlyq çumystan vosatyp çaman çep masa, sonasy çoq çerlerge otarjav kerek volar dejmin. Mysaly

qara qum, Qarqaraly, Toroqaj Batpaq-qara sýjaqtý çerlerge, ony men qatar 1-2 odanda keri keriye çaldarja deyin tyjeni çazoty çumýstan bosatsaq deymín. Qalqoz keliksiz qalady-devçiser bolar ol durys, biraq solaj esiryvge basyn saqtavça çiberip vajqav kerek. Bijeledi de saqtavymyz kerek. Bijeledin tuqymyn asyldandyryp avyr çumýstan nosatuv kerek.

Menin en soqoty tilegim-ol ar bir iste çalpy pormy tereçildik çazuv syzuv azbraq bolpy „qazaz çazyp çiberdim-bitti“ dep çanaçattanbyaj ar isti is çyzinde qalaj istevidi ojlav kerek. Tek obylyk elkege aqvar verip çanaçattaj ar çumýsty çolma-çol ujymdastyryp verilse çol ustasyp ojdaçadaj durys çyrgize biliv kerek.

J. QULÇAN ULÝ

(Ökeliik partýja komyitetiniñ avy caruvasylyq velimi vastylylyny oryn basary)

MAL CARUVASYLYQYN ÖRKENDETYÜDEGI KYRDELI ÇARALAR

TARBYQY QAVLYLAR

1930-32-çyldar, Qazaqystanda mal nasynly ojsyrap kemigen vaqyt bolyp edi. 1930-çyly Qazaqystan 24,9 myllyen nas mal bolsa, 1933-çyly çarsańynda maldy nas 5,1 myllyenge tysti.- Munyñ sebevi ökeliik partýja komyitetiniñ burynqy basylyqy, Qazaqystannyn ult turmysyndaqy erek celikti eskermegendiginen qurqaj ajojaj, qorqytuv çoly men maldy ortaqtas tyrap çappaj kellekteptendiryvge biraq attavdan: aldy ala ec bir dajarlyq syz birden qonystandyruvdy çyrgizgendikten, mal astaq dajyndav navqanda tynnda partýja çoly burmalap asyga siltevelikke salyp, tønkeris zalyn kerine közge vuzyp, çumýsty akimçilik adisimen çyrgizyv sekildi soraqylyqtar Qazaqystanda, esirese avy çerinde ylken oryn ajojandyrynan boldy. Bul qatelikter tap kyresi çjelenisken çaqyda tønkeris çavlyryna onyñ tyryli elementterine qural boldy. Maldardy sojyp satyp qurtuvdy, çana eid kəçpendilikke usratuv areketterin ujymdastyrdy.

Ortalyq partýja komyitetiniñ 1932-çyly 17-sentabirdegi qavlysy Qazaqystan partýja ujymna avylydaqy çumýstyñ adisin kersetti. Biraqta bolojan qatelikterdi çyndap tyzetyv çumýsty 1933-çyly Мырзаян çoldas vastojan ökeliik partýja komyitetiniñ çana çol basylyqynan vylaj qaraj vastaldy. Qazir ol tarbyqy qavlynyñ syqqanyna 2-çyldan asa vaqyt etti; sonyn icinde Qazaqystan orasan tavystarja çetip otyr.

1. 1931-32-çyldar bolojan kəçpendiliktin negizli çojdyq. Olardy onerli kəçipte de, avy caruvasylyqynda da, ondiriske taratuv çoly men vərinin de turmystary tyzeliip, qatarja qosyldy.

2. Malsyz, syjrysz a.c. artelinin serikterdin mycelerin mal men çamtamaz etti. Egerde 1933-çylyñ birinci çyjnuvarında Qazaqystandaqy qalyqtyn 87 pur. malsyn bolsa 35-çyly 111 de 20 pur. aq qalyr otyr. Olardan ozide çekeler qalqandar nemesc 1934-çylyñ aqyrynda qajtyr kelgen der.

Qazır mal caruvasıbyıy avdandarında mal seriktiginin myceleri ez, menciğinde 40-50 samall tert tylikten maıy boluvıy sanavıbyına al emes Tarvaqataj avdandarında bir nece ondoqan caruvalar ırkındetyvde qajıbyıy 100 den mal İemdenedi. Bykil Qazaqıbyıstanda mal vasıbyıy kemıyvi toqtalır qana qojıqan qoj. Qajta turaqtalır ırıyuvge sııqıl vet aloqanıy kırıp otırmyz.

Qojıqarında 1933- ırıy Qazaqıbyıstanda 5 mylıjen 119 myn vas mal qa oqanıy ajtatın bolsaq, 1934- ırıy yjendegi esep 5, mylıjen 973 myn malımyz var. Sonda varlıq maldıy vasıy, 16,7 pur. qalqozdasqan sektirdede 26,6 pur. al qalqozcılardıy çeke menciğindegi mal 92,3 pur. esip otır. Munıy vırı qazırkı avıy derevıynde mal caruvasıbyıy kırıyuv yıcn kyresip çatqan vıselındılıktın orasan ırkenin kırısetedi. Bul çeıstikterge, ırkelik partıya kırımitetiniy Myrzajay qoldas vastaqan qana vasıbyıy arqasında, Qazaqıbyıstan ıbyy avıy caruvasıbyıy kırıyuvge odaq purıltarajatınıy zor kırımegi arqasında qana ortalıq partıya kırımiteti, Stalin qoldastın ır qara vasıy Qazaqıbyıstanıy qacıstılerine kırıvıve kırıv ırkke kırııl velyvinin arqasında çeıtik.

„Kırıı kece natıjceli ırıılgen astıy mırıselesi qandıj vırıncı kezektegi mırısele bolsaq, qazır mal caruvasıbyıy mırıselesi de sonda j vırıncı kezektegi mırısele“

(Stalin)

Bul mırıseleın Qazaqıbyıstanda cesıyvi ır vırıncı ırın aladı. Mal caruvasıbyıy ırıılıgi yıcn Qazaqıbyıstanıy qajıbyıy kırı çatqan vajtaq dalasımın mal vasıbyıy qalqıbyıy qajırlık tırıırlınesin rajdalanuv Qazaqıbyıstan partıya ırımdarınıy kırııl vıletın kyrdeli vırı mindetine çatadı.

„Qazaqıbyıstanda mal caruvasıbyıy ırkındetyv caralarıy tuvralı“ ortalıq partıya kırımitetiniy tarajıy qavıbyında ajtadı:

„Sarıbaldıy kırıestı Qazaqıbyıstan Rakrevılıjkesi vasıy ır vırıı ırke Respavılıjkelerge qaraqanda vıyındıj ajarmasıy var, mal caruvasıbyıy vasım kırıreıı çatıy kırıreıı tyrındegi ırke. Oıy ırkke çatıdıyıl ırke ala otırır mal caruvasıbyıy tez arada ırkındetyv qarqıbyıy kırıııtyuvge çeıkilıktı çatıdıj tuvıy, sonda j tan kırıesterodadıbyıy qalıy kırıeserler kırııınesıy mın ortalıq partıya kırımiteti Qazaqıbyıstanıy qana tırııstı çeııldikterge sıyjenip mal caruvasıbyıy ırkındetyv çeıında ırkke arnavıy qavıbylar alıvıy qacıstı dep tavadı.“

Bul qavıy vırıbyıyca Qazaqıbyıstan avdandarıy caruvasıbyıy tyrınen yıcke vıılinedi;

Bırıncı qırıyuvpede: (42 avdan) qalqoz mycelerine 150 ge de jın qoj mın eckı, 10 oıa de jın ırı qara malın qana 10 oıa de jın qalıq malın; 5 ke de jın tyıe malın çeke menciğinde rajdalanuvıy ruqsat etıldı, sonda mın vırıge vasıyada vırı talaj çeııldikter verılıp otır.

a) Qalqozdar mın qalqozcılardıy 1935-36-ırıldarda qana çeke caruvalardıy 1935-ırıyda memleketke astıy qana sıy taprııuv mindetinen vıosatıv.

b) Qalqozdar mın qalqozcılardıy qana çeke caruvalardıy 1935-ırıy et taprııuv normasıy Qazaqıbyıstanda qıy ortaca normadan 50 pur. kırıııyvi.

c) Qalqozdar mın qalqozcılardıy 1935-ırıy qıy taprııuv mılceri 1934-ırıy normadan 10 pur. çeke caruvalardıki 5 pur. kırıııyvi.

ır) Eıy adırda eckı sektirdide 1935 ırıy alı. sarıbyıyınan tygel vıosatıvıy

Ekıncı qırıyuvpede: (37 avdan). Qalqozdarıy mın qalqozcılardıy qana çeke caruvalardıy 1935-ırıy astıy taprııuvına çeııldikter verıldı. Qojıqarında ajtıbyıy ırken çeııldikterden vasıy aldıy ala ırıııııbyıy otırıqan caralar:

1. Kөспели қана қала көспели авдандарда нан, ун, кyрyвпаларды сатуу үчiн кең астық савдасын ұйымдастыруу; 2. Көспели қана қарты көспели авдандарда с е р с а в у в т е с i j n e л e r i n с y t мaй аjыруу, мал қана адам дәригерлик қуал, саймандарын қетистiryв.

3. Мәсijне сөп стaнсaларынa Тьрактыр, aptамавелдерди көбiрек қетистiryп қалқозсылардан алынатын сөп ақысы 25 pur. ten 15 pur. ke деjiн азajtuy.

4. Көспели қарты көспели авдандарды мал дәригерлик, адам дәригерлик кадьрлар мен қамтамасыз етyв қана қергилikti авдандарда көпчилikti мал кадьрларын дajarлaв.

5. Көспели қарты көспели авдандарға мyлиjеn а-с. қарьзын босатуу соньд арқасында мал сериктериниң қана а-с. Әртели мен Тождардын мyселерине көп көмектер берip, өзине керекти малдар сатып алуына, енимди саруvasьн қуьр, қатарға қосылуына, сөп савуу, сyт, маj, өндиryв, мал дәригерлик қуалдарын алуыға, таоь сол секилди сөп, егiн қьjнaв, тырлi қер өндев қумьстарын қолоға қоjuвоға тольқ мyмкiндиктер қасaв.

Қоныстаноqан егiнci авдандардаоь қалқозсылардын а-с. Әртелиниң мал сериктигi қана Тожд мyселериниң қеке менсигинде бир қьлқь ja бир қуьнды бije азырауына ульқсат етildi.

Орталық партия комijтетиниң декабридеги қавльсы Қазақьстанға саруvasьльқ қасьлпaн зор көмек берip, мал саруvasьльоьн өркендетyвге өте қолaйлi қасьдajлар қасaв мен бирге, Қазақьстан партия ұйьмдарына ульmindetter қyктер отьр. Мал сериктигi мен а-с. Әртелиниң партия ұйьмдастырусьларь, қана авдандьқ партия комijтети қатсысь, авдан-аткөм vastьқ тарьпaн vastap, овьльстық өлкелик vastь ұйьмдар мен кеңес оььндарына деjiн вөлсөвектик өдис пен қумьс қyргizyв арқасында оqана төлди аман сақтап қалуу, мал vastьн өсiryв сараларын қyзеге азыра алaдь. Бул қумьсқа өте-мөте вөлсөвектик қьраоьльқ, тауандьльқ керек. Авьл дерезне едвексiлерi аразына кең тьслник қумьстарын кyсөjtip, мал саруvasьльоьн тез өркендетyв қана Қазақьстандь алдьоьь қатарь мал саруvasьльоь Resпуьлиjкесине айналдырууда қавльпын оqасап маңьзы варьльоьн әр бир мал вaсoуьсь едвексiниң қулаоььна қуьр көкөjтне қондыруымыз керек.

III.

Биз sizder мен бирге ось қавльпын төнерегинде, сатысьaldьқ қарьстын уль толқылы көтерyвге, қигерii вөлсөвектик қумьстын толқыпын көтерyвге, қана Resпуьлиj кемizde мал саруvasьльоьн көтерyв үчiн кyресyвге-варьльқ кyс қигерди қумьсар варьльқ мyмкiндиктерди Pajдаланньмыз керек деди IX Қазақьстандьқ кеңөстер сijeзинде Мырзажан қолдас.

Больр өткен (10-12 қьнyвaрда 1935-қ.) Көспели қарты көспели авдандардын қанада аздар қоныстаноqан егiнчилек авдандардын партия комijтеттерi қатсыларь мен аткөм vastьқтарьн мәңилisi авьл едвексiлериниң көпчилиги Орталық партия комijтетиниң декабридеги қавльсын оqасап қуваньсть қигер мен қарсы алоqандьоьн көрсетти.

Бaй қулақтың өтирик-өсек yгитне ерген бирлi қарьм оqана адамдар вөемаса серик мyселериниң көпчилиги әр малдын vastьн сақтап өсiryвге меjлiндi ұқьртьльқ пен кирisti.

AVDAN BASÇYLAR NE DEDI?

Çağa qala avdandıq atkəm aqas çoldas Toqsan ulı ajtadı:

— Bizdin avdanda mal bolmavcılıq vutindej çojıldı. Memleketten barlıq mal a'lnıp er-bir qalqozdarğa dejin çetkizildi, 10 tavarlı syt permesi men 4 qoj permesi uımdastırıldı. Qalqozdın tavarlı permesindegi mal, sol sıjaqtı çeke menciктеgi maldar varlıqında çel qoralar men çağa melcerli çetetin azıq men qamsız etildi. Tөңeregіндеgi qalqozdardan çer satıp alıvoğa ulıqsat etilgen eki seriktik ten vasqa varlıq seriktikterdin öz maldarınan artatın çer azıqtar var.

— Bizdin avdandaqı negizgi kemcilik-dejdi. Toqsan ulı söziniñ aqırın da-cılınıñ ajtqanda çılqırın vası kemiyvi vıltıqı men salıstırqanda azdap qana veseñdedi. Ol erijne mal dөrigeriniñ zoteqniјkterdin çotıqı pan çılqırın indeti men kyresyv çumıvı avdanda ete nasar. Avdandıñ Barqan çajında qalıq ete az malğa ijt-qustın qavır ete kycti. Bir çıdın cinde 20 saqtı qojdı qasqır çer qojdı. Sondıqtan avdan icinde mundajlar men cөndap kyresyv ycin aqıylar toptarın uımdastıruv kerek.

Aqtөvenin mal esiruyci avdandarı tuje caruvacılıqına көñil belinbeј tındıgın ajtti. Tyjeni vilmeјmiz, elemeјmiz mamandardıñ özderi tyjeni çaqıv retter vilmeјdi. Özınñ saldarınan tyjeli avdandarda (Toroaj, brojız, vasqa avdandarda) tyjenin indeti qatpa avruvoğa usırap kemigenin brıqızdıñ Rajkөm qatıvı **Toqtar ulı**, Toroajdıñ avdandıq atkөmi **Sarmolda ulı** virden ajtıp, virdin sözini virdi dөleldeјdi.

Mөçilistegiler öz ara keңesip, pikir alısa kele, çazıq çajlav erisine tyjelerdi cөjartıp çajuv çumıvın çurgizyv. Sonıñ arqasında tyrli avruvdın uıvası bolqan masa, cılın qurtardan tyjenin vasın araltıp sergityv, avruvdan çenlip çazıluvına көp mymkincilikter beretini sözsiz. Sondıqtan mөçilis Toroaj. Batpaq qara avdandarına erеkce көñil belivin iske asırlatın erеkce qaçetterin qamtamasız etyvdi çer belimderi mekemeletine mindettedi.

— brojız avdandarında çanadan kelgenderden vasqa, serik myceleriniñ malsız qalqanı çoq. Bıl avdan kelemindegi varlıq mal azıq, çel çajlı qora men qamsız etilgenin, endi oqıan ec bir kemektin keregi çoq, ekenin ajtti Toqtar ulı.

— Maldı belip veyvde er tyrli vırmalavcılıqtar, qatelikter bolqandı oqın ajtadı çoldas Sarmolda ulı. Maldardıñ bir azı vaj qulaqtar elementterinin qolına tysip ketip, olar sojıp etin satıp savda etedi, ol qatelik tyzelip çatır, vıraç çojıvı vıtvegen.

— Maldarın 15-16 oja çetkizgen sizderde qalqozcılar vırma? dep qojıan Myrzajan çoldastın suravına ç. Sarmolda ulı:

— Maldıñ vası 50 ge çetken qalqozcılarda var. Orta esep pen avdandaqı qalqoz sektirinin malı bir caruvağa 4,5 vas maldan keledi, dejdi.

Atvasar avpartkөminin qatıvı (otırıqcy egincilik avdan) **Çoldıvıaj ulı** өз avdandıñ çajıp seјledi;

— 1931-çıldıñ vасында, avdanda 1445 malsız caruva volsa, Qazır 221 qaldı. Çer çajınav navqanıñ avdan artıqı men orındadı. Melcerli çıldıq mal azıqın 82 pur vazoğa tasıldı. Maldı sojıv vası çojıv avdanda tojtıldı. 34-çel III de 32578 malıvı var. Sonı men maldıñ esimi 9000 pan asadı. Çel malın 500-600 deј qosıluvı var, varlıq negizgi vasyñan osv vaqıttın icinde 200 deјi qotır, çana mañqa avruvın men көp çajıvı ketkendiginen, kemidi alde de çılqırın kemiyv qavır var.

Talas avdanıñın ekili Kocemıaj ul'ı, maçılıske mal vazıñın qandaj qalde ekenin bildirdi:

—Eger 32 ıyldın ajaqında vızde 4, 500 vas mal qalatın bolsa oıy ıyıl ujen esevinde avdan malı 12,220 vas vıldı. Kej bir qalqoz darda qoıdı eki ıyıl uje mertebe balalatan vıldı. Saqıñstıruv ııñıñ vıyıl uje ıyıl ıyıl vıñınca artıy men orındalır sıqtı. 1934-ıyldın telı nen azdar sıyında volmaj qalqan koq. Avdanın otırqıñ egincilikke aj na l o j a n ı ı a q t a r ı m a l d ı q o r a l a r m e n q a m a z z e t t i. Q u m d a o j e l m a l d ı n o t ı y j d i n o t ı n ı y ı n ı y ı j b i r o r ı n n a n e k i n c i o r ı n o j a ı y ı l ı r k e c i p ı y r g e n i, s o n d ı q t a n o l ı ç e r d e m a l d a r t ı n d e u j g e q a m a l a d ı. A v d a n ı n c e p s a v ı v ı y l a n ı 1 4 0 p u r. o r ı n d a l d ı ç o ı n c a d a n 1 3 7 p u r. a l m a l d ı n s ı l ı ç e m d e r i n a l s a q o l ç a q ı m ı z a j t a r ı q t a j e m e z.

Avdanda ıyıl uje mañca men avruv kovejir ketli, mal dırigeri zo teqriñke mamandarının çoqtıyınan mañca men sındar kyrese almaı otır mız dejidı sezin ajaqtar Kocemıaj ul'ı.

Qazal avdan atkemıñın aqıazı Dosımıaj ul'ı, mal esıruvdegi teçirij velerin sejledi:

—1933-ıyıl avdan kaleminde 6 333 vas mal bolsa, 34-ıyıl I-VII de 13 976 oja çetti. Memleketteñ aloqandı qosqanda I-XII 34 de 19930 volır otır. Biraqta avdanda malızdıq alide 30 pur voladı. qajtır kelgen kereñ diler kereñligi malız qajtadı, tek esekteri ojana var; esektin ozi vızdin av danda 1425 vas.

Çoldas Dosımıaj ul'ı, qoıdı asıldandıruv çenindegi teçirijnesinde orta oja saldı. Qara keñ qoıñ men çergilikti Qordajdıñ qoıñ saqıñstıruv qostıq, bul orıñne vıv dandı asıv dıñ aloqadı teçirijnesi. Saqıñstıruvda cama lı kemciliklerde vıldı. Esirese qoıdıñ çalpaq qıyır sıyıl erkin saqıñstıruv edevir veget çasajın kōrinedi.

Çoıncı tuqım çoq, eger çoıncı tuqım volqan künde ıyıl uje bir az avruvlardan emdevge voladı.

Almatı ovıñstıruv Balqac avdanıñın partıja komıjıtetı qatıñı Tojıaj ul'ı, sez alır, ez avdanın qalı çajın engime qıldı:

—Balqac avdanında malı sojuv kezın çojuv tek toqtalır qana qoı ojan çoq, ol tuvralı umıttı. ıyıl uje kemıvıne ar tuılı severter var al dı men mañcadan ekinci ulı „teket“ sevınen vılanıv oñın ustıne avdan de es bir mal dırigeri, zoteqriñtin volmav.

1933 ıyldın qarşaqında 3000 vas mal bolsa oıy ıyıl uje esevinde 9256 vas mal var biraq avdanda malız 419 carıva var. Munıñ men birge avdanda orta eser pen ar-bir carıva oja 8 maldan keledi, al 100 camalı carıva, 30-40 dan malı var. Maldar azıq pen qamsızdandı. 6330 tonna cep savıv ıyıl uje 7860 tonna jaqıñı 122 pur volır orındalı. Bizdin negizgi kemciligimiz avdanda kelik kuciniñ kemdiği. 1935-ıyldın egiz ços parı 500 kekti 100 at çana ças çetilmegenderden qosqanda 713 egiz 1934-ıyıl egistik çerdin 90 pur qol ketpeni men salınqandı oñın eskertip etti-sez ajaqında Tojıaj ul'ı.

Сıyıl Qazaqıstan ovıñstıruv, Сıyıl avdандық partıja komıjıtetı niñ qatıñı Nurmıqamıet ul'ına sez berildi. Ol sezinin ker çerinde ovıñstı ruv uñmdardı, esirese ovıñstıruv çer belmin vıñ oja alır, cep çajıv dıñ ıyıl uje bir azajtır, bir kovejir vıyıl uje vırgendigine toqtalı. Sarqoz dan mal irikter alıv isi ajaqtalojan çoq. Seveñ Сıyıl avdanı sarqoz oja alıs, qattı sunıqta qatıñı qıñın ezirce 552 qaralı ojana volır verdik. 35-ıyıl I-I de 65 malız carıva var, taqıda 100 carıva qajtır kelmekci. vıñ oñılardı qosqanda varlıq carıvanıñ 7 pur voladı. Yjendegi eser zo

ynca avdanda 160 81 vas mal bolsa, 34-çyly 1-1 inde 4, 57 pur. eskenin koremiz. Bul esyv avdandyq ujmdary qanaqtandarmajdy, qur qoldy er bendetydin keregi çog. Syndap istev kerektigin ajttb.

Endigi mindet

Maçilis Myrzajan çoldastyn sözi men çavlydy. Çoldas Myrzajan sözinde maçiliske qatysuvçylarğa tez arada maldy esruv çumbyyn myqtap qolğa aluv kerektigin qatty qadaqlap tapsyrdy. Ç. Myrzajan mal vashyn esyvi ne qalqozçylardyñ kenil velyvinin kerektigin öte-möte vasa ajttb.

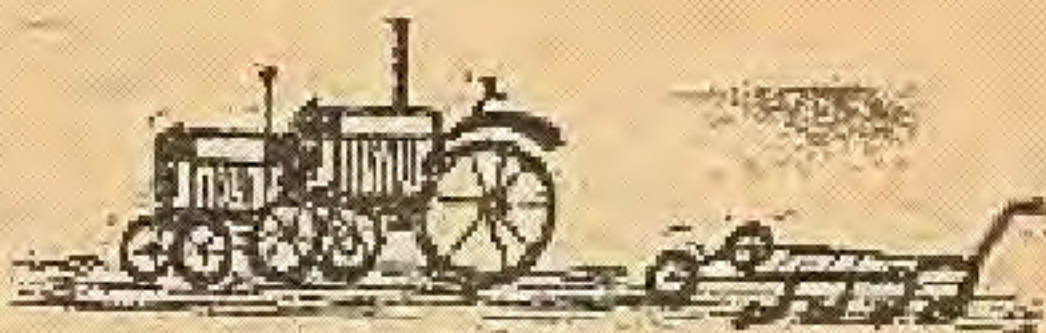
— Qazaqstanda-dejdi Myrzajan çoldas-osy vaqytqa dejin qalqozçylar men sanasraj keldik, qorqyttq qalqozçylar tarapna çyrgizilgen caralav äkimcilik retimcn ojana çyrdi. Endi bul edis pen albsqa vasa almajsyn. Avdandyq partya komitetterinin qatçylar men atkem ter açylar qalqozçylar men çaqyn qojan qoltyq kele otyryp olar men syrlasyp kenesyv kerek. Sonyn arqasyn qalqozçylar maldyn esimni aryttuv çumbyyn özderi qolğa alatyndaj bolsyn çana bul iste bir talaj qaçyly çigerdi kersetuv kerek.

Bolyp ötken maçilis, Bykil Qazaqstanda mal vashyn tez eskendigi men birge „äli kunge tyje, çyly maldaryn vash kemyvi toqtalmaçan, eñ nasar çaqymyzdy“ kersetti.

Avdandyq partya komitetteri men atkem açylar çana varlyq tömençi partya ujmdaryn tyje men çyly caruvasybojyvarlyq çumbystaryn eñ sal maqt, eñ kyrdeli isi boluv kerek. „35-çyly tyje çyly, caruvasybojyndaçy çylynylyqty bir çolata çenip çojatyn eñ aqyry çyly boluv. Yjtkeni 1935-çyly q a z a q t ы n çyly tyje caruvasybojyn erkendevinde özgeristi çyly etyuge kerekti mymkindiñ vëride var“. (L. Myrzajan. IV-sijoz sözinen)

Biz mal caruvasyn esirese olqylyqqa usyrap otyçan tyje caruvasybojyn tez arada erkendetip, çedel qarçyn tuvdyramyz desek, Qazaqstanda çojystaçy mal caruvasybojyn aldnyq qatarly Respublikesine ajnaldyramyz desek, Bul kyrdeli mindetke çalpy çana at ystli ötkinçil navçan syjaqty çaramav kerek. Buçan varlyq partya ujmy onyn töçereğine kençs kösipçiler kamsamol ujmdary qalyñ qalqozçylar çurçybojy uctasyv kerek. Myrzajan çoldas ajtqanda: sol qalqozçylar çurçybojyn çappa çumbydyruvmyz kerek. Mal caruvasybojyn erkendetyv mäselesine, bul çende qojylyp otyçan partya men ykimet talaptary tek çana көрпелі çarty көрпелі avdandar ycin emes, ol bykil Qazaqstan avdandary, MTS öndiris sarqoz çol qatynas otyndary qala çapnydaçy qosymca kösipçiler ycinde ylken mindetter actady. Olardaçy partya kençs ujmdary 22-XII degi ökelik partya komiteti men qalyñ kömeserler kençsinin qavlysyn, ondaçy kersetilgen çeke mindetterdi vulyçtvaj çyzege asyruvça myqtap qol çojatyn bolsyn. esirese көрпелі çala көрпелі avdandaçy partya ujmdary çeke көmyvnesterden bul çende etekce çavapkerlikti örekce velsendi çumby istevdi talap etemiz;

Myrzajan çoldas vastaçan ökelik partya komiteti men Qazaqstan partya ujmy ortalqy partya komitetinin dekabrdegi tarbyq qavlysy is çy zine asuvyna virden çumbyluv kerek. „Qazaqstanda çojystaçy mal caruvasybojyn aldnyq qatarly etiretine ajnaldyruv“ uralyn otyndap çana avystar men alça vasajlyq!

MTS таң егиске дайындағуында

1935-жылдан көктемгі егіс пайызын қарқынды келеді. Егістің ойдағыдай өрнделуі, алдымен МТС тарапында көрнекті мәселелік жұмысқа байланысты. Жұмыстың барлық түрлері жемісті, нәтижелі болуы үшін ауыл шаруашылық күрделі мәселелері мен тракторларды дұрыс пайдалана білетін, сондай ігеріп істейтін адамдардың қызығуына, белсенділігіне байланысты.

Сыдан-сыл мәселе трактор стансаларының қызығы есіп келеді. Алыс та емес, қайта қурылыс дәуірінің қарсаңында қана ес бір егіс құралдары жоқ Қазақстанда мұндағы көп шаруалар бар еді, мысалы Қостанай қана Орал өкілдерінде тек егіс саймандары жоқ шаруалар 40 пайызға жететіні.

Қазақстандағы кеңестер сйезіндегі байланысында қ. Биса улы:

— „Есер беріп отыратын уақыттың ішінде қалғоз құрылысының ең маңызды тірегі-мәселе трактор стансаларының көбейіп қанатын кең қызуы болды.“ деді. Расында ауыл шаруашылығының мыңдаған ұсақ ұйымдары әлсіз күйінен, ірі көлемді өткен мәселе, теңікелі шаруашы айналысында, бұл жерде қалып қалғоздардың өз белсенділіктерінің өсіруде, мәселе трактор стансалары аса маңызды орын алып, келді.

Қазірде қалғоздарымыздың өндірісіне, әсіресе егіс шаруашылығына үлкен тірек болып отыратын МТС тарапымыз жыл сайын Қазақстанда есіп келеді.

1933-жыл, 1-құрауында	жалпы МТС саны:	27	Трактор	2426
1934 - жыл, М. Т. С., „106			Трактор	4538
1935-жыл, М. Т. С., 146			Трактор	10116

1930-жыл мен 35-жылдан арасында қандап өскен МТС 127 болып отыр. Қазақстанда тракторлардың өсітірілуінде жыл сайын өсіп келе қатқалып қорғанды жұмыстардан көреміз. Оны мен бірге 1935-жыл трактор паркінің өсуі мен бірге қандап 35 МТС құрылады. Әр бір МТС қа 40 дан қана тракторлар берілмейді. Қазақстанның сатып алуы ауыл шаруашылығына мұндай теңікелі пайдалану, қалғоз құрылысының көбінен пайдалануға, әсіресе егістеріміздің саралы жұмысында өнім беруіне үлкен қол алады. 1932-жылғы қалғоздарымыз салған 3,725 мың көкір егістің бір мүлкінен 987 мың МТС қа қарасты қалғоздарды еді. Бұл барлық қалғоз егісінің ішкі қарамы.

1934-жылғы егістеріміз орасан жұмысты болды. Бұл тарапқа қалай іше болды?

„Өткен уақыттың ішіндегі егін жұмыстарына қана орын осы тапқыдағы келеңдерін бағалауды біздің осы тұрғыдан қарастырып керек. 1934-жыл біздің Қазақстанда егін қарсы еді. Егісіміздің қарсы еңбекшілерінің күштеріне қарайластырып қарсы болуына қарап емес еді. Біз егістің жұмыстарына, қана теңікелінің арасында барлық жұмыстарды әлде қайда қарсы

Берли МТС ы мајда 20542 сақат истесе, 7465 сақат босқа кеткен. Қумъс
вужай туръп қалқандықтан тақъ басқа тырли дәлелсиз себестер мен Мәнткет
МТС ы мајда 3603 сақат босқа қисирген. Қызгі тырақтыр ремонттав қумъс қай
тырде дегенге келсек, бул қонде кемчилік өте көр. Ремонттав қай тырде қы-
рып қатқань алдақъ егиске тырақтырлердин қансалық қарайтандықъ ремонттав
сарасы, вужан мәстрискіі, парктерде вақлав тексерув қумъстаръ қадаялар
қыргизуви қеткилксиз. Сервакор, Мықайылар, М. Гөркіі МТС тарындақъ ты-
рақтыр ремонттав қыргизув қумъстарън алып қарақанда, истин салалықъ, ге-
монттардын дуръа қырмагені, ремонтталықан тырақтырлердин өзі сарасыз на-
сар экендигі ајқандалып отыр. Булардын қумъсында кунбе-кун вақлав, тек-
серув, есер қырмајді. Кунделікті васылық, керекті заттарды қетістірув қақта-
ры ојдақъдај емес. Озынды салдарынан МТС тарымызда тырақтыр ремонтта-
вугинге дејин қақыс болып кете алмај отыр.

Авдандық партија комитеттері партија ујымдары, МТС қана қер вәлим-
дері, қақындар келе қатқан көктемгі егиске варлық қарынан дайындалар,
сақадая сайлапыр турувоја кыс қисерді қумъсав керек. Әсіресе тырақтыр ре-
монтта, оны вәлимдерин, мајларын даярлав керек. Бул қонде партија мен укі-
мет отындарынын берген нақтылы деректилерине су јенеотырып қумъс қыргі-
зув керек. Көр қерлерде керек десең сајасат вәлимдеринин өзінде партија
дерективинен ава қайлыр, қумъсты сырақ тыјанақты қыргизув орнынан мылде
ақсатыр алыан. (Тојса, сандықтан Вейнетқор МТС тарынын сајасат вәлимдері).
Бул МТС тардын сајасаттық вәлимдері орталық партија комитетинин қавлысы
нан кейін вети мен қойлувсылыққа қаварсыздыққа салынојан. Сујтип қалқоз-
дарда вай қулақын элементі тырли сабатақдық қылықтароја қол берген. Мундай
сурақылықтароја қатты соққы берилуви керек.

Бугин таңда әр-бир кәмунист, кәмсамолдардын ән кырделі, ән қаварты мін-
деті егиске дайындаық қумъсынын төнерегинде партија көрсилікистерин қарары
сатыоја көтерув, сатыјалдық қарыс екпінділікті қыздырув, зәјанкестік қумъс-
қа кесел келтирувчилік қылықтарды бетке ајавсыз ура билув, тырақтыр ремонтта-
внын мәстрискіілерин ерексе вақылавоја алып, варлық керектері мен қамтама-
сыз етув егистин өндиріс рылапын дуръа қасав, озылароја қалқозсылар қуртсылы-
қын тыгел тартып қатыстыра билув, mine сонда қана вугингі вәлсебектер ал-
дына қойојан міндетті қедел отындар сыоја алды, Сонь отындавоја сыоы кі-
рісе алды.

ЕРУВБАЈ УЛЫ Н.

ҚОСПАРСЫЗ ҚАЛҚОЗ-ҚАЛҚОЗ ЕМЕС

„Қалқоз ірі қаруасылық. Ірі қаруасылықты қоспарсыз қыргі-
зувде болмајды. Қыздеген кейде мында-
қан ујди ујымдастырып отырыан ірі егін
қаруасылықын тек қоспары васылық пен
қана қыргизувде болды. Оныз ірі қаруа-
сылық вилуывде қурувқа тјіс“ (Сталин)

Қаруасылықтың ісінде авыл қаруасылықын қоспар мен өсірув тек
көнес укіметинин тусында қана, тек авыл қаруасылықын қалқоздастырып,
теқтјіке мен қуралдандырып, сатыјалдық қолоја салув арқасында қана
мымкін болып отыр. Бул көнес укіметинин ән үлкен тарықты тавыс.

Sondьqtan, qalqoz caruvacьльoьн qospar men esiryvdiң sajasьj caruvacьльq maqьzь erekse ylken.

Bizdiң qalqozdarьmьz osь kynnиң ezinde aq uьmдastьruv-caruvacьльq qana sajasat qatqarьnan nьoajьp, onьн caruvacьльq kelemi kьn sanap ulojajьp keledi. Sondьqtan, bul sьjaqtь kьn sanap, aj sanap esip kele qatqan caruvacьльqть qospar men cyrgizvej volmajьdь. Stalin ajtqandaj, qalqoz sьjaqtь iri caruvacьльqta qospar volmasa, ol vьlinedi, qubajьdь.

Qalqoz caruvacьльoьньң arqavь-epьekti durьstar uьmдastьruv volьp sanaladь. Epьekti durьstar uьmдastьruv ycin qalqozdьн oz caruvacьльoьнa qaraj naqtь qasaloqan qosparь voluv керек. Egerde, qospar er bir qalqozdьн mymkincilligine, ozgecelikterine saima-saj qasalsa, varьlьq qumьs mezgiltnde orьndalьp oтьradь. Sondьqtan qalqozdьн endiris qosparьн qasaloqanda, er bir qalqozdьн mymkincillikterine, ozgecelikterine qarap er bir qumьstьн tyрli mavьmьda isteletinderin toльq esepke aluv керек. Mine, сонда qana qospar kенildegidej volьp сьojadь. Сонда qana qumьs normьsь durьs belgilenip, qalqozdьн kьc-quralь, qarqьsь, adam kьci orьп-orьпna qojьlp, er kim ezine tapsьrьloqan qumьsqa savapть voladь. Qalqozda ijesizdik qojьlp, epьek tertivi nьoajadь, qalqavlar men ky resyv qumьsь kьcejip, epьektin onimdligi artadь.

Bizdiң kьp qalqozdarьmьz (esirese, On tьstik Qazaqьstan men Almatь ovьlьsьnьң qalqozdarь) dendi egister men qatar maqta, temeki, kьnqut, kendir, kener, zьoьr, kьnvaqar, kartocke sьjaqtь vasqa egis terdi de kьp egedi. Mine, bul egisterdiң er qajsьsьnьң da mavьmьda isteletin qumьstarь oz aldьna vasqa. Er qajsь tyрli-tyрli kьtimdi керек qьladь. Er qajsьna siniriletin epьek birdej emes. Sol sьjaqtь asa erte egisti egyv, qoppaj eginge сьoquv, egindi aram cөpтен arьtuv, pьeen savuv, par ajduv, sьjaqtь qumьstarь biri men biri uctass, qabat tasa cyrgiziledi.

Mine, qalqozdarьдьн endiris qosparьн qasaloqanda, osь ajtьloqan qumьstardьдьн varьoьн esepke alьp, qaj qumьstьн, qaj uvaqьtta vitetindigin, onьн er qajsьna qancalьq kьctiң керек ekendigin, er qajsьna qan са epьek kьni ketetindigin toльq qosparlar, osьlaroja negizdele oтьrьp, isteletin qumьstьн normьsьн belgilev керек, onь er bir birigedige, biri gadi icimдеgi ceke izbenderge belip берyv керек voladь. Bul qasaloqan qospar, belgilengen normь er bir qalqozcьlaroja ajqьn voluvь керек. Er bir qalqozcь qaj vaqьtta qandaj qumьs istejtindigin, istegen qumьsьna qanca epьek kьn alatьndьoьн eziniң ves savsaqьндаaj vilip oтьruvь qa cet. Mine, сонда qana qospar kьpciliktin qosparь voladь. Сонда qana qalqozcьlar kьpciligi qosparьдь san qaoьnan da, sapa qaoьnan orьп davoja velsene qirisedi.

Qalqozdaqь endiris qosparьoьн san qaoьnan da, sapa qaoьnan da kенildegidej orьndaluvь qalqozdьн birigedisine vajlanьstь. Yjitkeni, qalqozdaz epьek uьmдastьruvьн epь vasqь vuvьнь **BIRIGƏDI**. Sondьqtan, qalqoda birigedilerdi durьstar qshuv, olardь qьl voьjь turqьlь istetyv, er bir birigedilerge kerекti kьc kьlikti aldьn ala belip берyv qumьsьna erekse kенil velyv керек. Bul cart orьndalmasa qalqozdьн endiris qosparь qaojaz vetinde qaladь, odan ec bir nьrse сьqrajьdь.

Qalqoz endirisinьң kemandьrь birigedir. Sondьqtan qalqozdьн birigediri, qalqoz caruvacьльoьнда ekpindi isterь sьnaloqan teqirijbeli, vedeldi qalqoz isine сьп berilgan aldьnoь qatardaqь qalqozcьlardan voluvь керек. Olardь ec bir avьstьrman керек,

Bizde qalqozdьн birigedirine vijlik bermej, onь qiji avьstьruv, biriged-

didegi kuc-kelikti qalqoz basqarmasınyn öz beti men biljer ketuvi, birigädirdin öndiris çumıyına orınıyız qol suıyuv sıyaqtı sıyınısız edetter zar. Bul durıs emes.

Birigädır eziniñ birigädisindegi varlıq çumıyına çavartı çana qoça boluvı kerek. Qalqoz basqarmaları men qalqozdaıy bastavıe partıya uıymdarı birigädirdin çumıyına qolma-qol kömek berip, olardıñ iskerligin, ma mandaqın, sajası belsendiligin keteryvge yzdiksiz basıylyq etip otıruvoıa kerek.

„Birigädirlerdı iriktep aluv, olardıñ arasındaıy turaqsızdıqtı çojuv çana birigädirlerdin sajası-çaruvasıy çaqınan mamandanuvı ne cındaP, kömektesuv-partıya uıymdarınyn vastı mindetteri volıp tavaladı“ (Ortalıq partıya kemitetinin 1932-çıl belıraldın 4-indegi qavlısınan.)

Çoıarındaıy mindetterdi tolyq orındap, qalqozdın öndiris çosparı keniıdegidej çasav ycin er-bir çaruvasıy erteldei men mal seriktikternin özgecilikterni, mümkincilikterni tolyq bilıy kerek. Er-bir qalqozdı-çaqdaıyn bilmej otırap, çalıp basıylyq etip, kelenkege ton pııy men is bitsejdi. Egerde vııaj istesek, avıl çaruvasıyına basıylyq etıy çumıyın öz beti men çıbergen volamız. Bul ele zıjandı qılıq. „Avıl çaruvasıyın damııuv isi ycin çumıstı özi isteledide saluv kızı kızı varlıq isimizdi vııldirip, çoıqa cıııaradı“ (Stalıñ.)

Mıne, qalqozdardıñ öndiris çosparın çasav çumıyın çırgizgende, kosemimiz Stalınnan osı aıtqan nusqavın vııçtıraj iske esıerip, çumıstı özi isteledige salıvdan avıaq volıv kerek. Qalqozdardıñ öndiris çosparın çasav uvaqtı Almatı men On tıstık Qazaqıstan ovııstı tarında alde qacav otıp ketti. Bıraq bul eki ovııstın biride-birevi qalqozdardıñ öndiris çosparın çasav çumıyın bitirgen çoı. Qaraııan dı, Aqtöve, Cıoıys, çana Batıs Qazaqıstan ovııstarında da qalqoz dardıñ öndiris çosparın çasav çumıstı qızıv qolıje alınoıan çoı. Son dıqtan qalqozdıñ öndiris çosparın çasav çumıyın egiske cııııanoıa dejin tolyq aıııqtav kerek. Bul çumıyına agıranom basıylyqın kucej tip, aldındıy qatardaıy ekpindı qalqozcılardı tolyq qatınastıruv kerek. Sonda çana çospar durıs çasalıp, keniıdegidej netııje beredi.

KENES SAVDASY MEN AQSA MƏSELESİ.

„Qəzırgi vastı mindet, ol kenes savdasın erkendetyv çana kenes aqcasın ıyoajıtyv . . . yjtkeni, bizdin satsıjaldıq elimizdin eşyvi osyn ke tek qıladı osıjan tirelip otır“

(Ortalıq kəmiyet pilenyminde Moltır çoldastın çasaqan vajandamasınan)

Ortalıq partıja kəmiyetlinin nojavır ajındaqıy volıjan tarıjqı pileny minin „nandı çana keı vır özge azıq-tylikterdi kərticke men berıv tertivin çojıv“ tıvralı qavlısı qalıqtı çavdıqtav isin çaqıslav men kenes savdasın erkendetyvge ylken özgeris tıvoıbzvaqıv.

Nandı eñbekilerdin tilegince satıv isi kenes savdasının erkendevın, kenes aqcasın ıyoajıvın tilejdi. Mine sondıqtan, ortalıq partıja kəmiyeti pilenyminde çasaqan vajandamasında Moltır çoldas: „Endi viz kenes savdasın erkendetyv men kenes aqcasın ıyoajıtyv mindetlinin aldında turıvız“ dedi.

Kenes savdası vırın-sonıq adam valasının tarıjqında volımaqan ajıvıq çana savda. Bul savda kəpijtalistersiz, savdegersiz, savda. Bul savda völcenekter savdası, vırađ osı kynı-ıyginge dejin keñestın kəp savda qızmetcileri çete tısinip, kenes savdasın völcenekce uımdastırır otırojan çođ. Bu sıjaqtı çajıdajlar osırese avıldıq çerde kəp usırasadı. Sonın saldarınan kəp çerlerce kenes savdası oıdaqıdaj eris alıp kete alalmaj kele çatır. Tavar avarotın vasesıdetyv, onın ornına etimsiz tavarıvıqer volıv sıjaqtı kemcilikter alide var. Mındaj pəktiler osırese Qazaqıstanın avıv çastıqtaqı savda orındarında kəp.

Kenes savdasının taqıv vır ylken kemciligi bazar vaqıasın rettev, öz vıralın çırgızyv çaqında. Bul çenindegi mindetin kenes savdası oıdaqıdaj orındar kete alıjan çođ. Sondıqtan bazar vaqıası kyn sıjn özgerıvde. Al endigi çede ondaj salaqtıv ven savandıqqa çol çođ, Onı çajıdaj koter mejdi. Endigi kenes savdası ete uımdasqan ete, medenijetti, ete çanaty kəp çajılojan varlıq çurtıvıqtı qamtamasız etetin savda volıv kerek. Sondaj savdasın çana ercigen kenes savdası dep ataj alavız, 17-odaqtıv partıja sıjezinde çasaqan tarıjqı vajandamasında STALIN çoldas:

„Elanıv savda vazıvına, mөгəzınderge, lapke, dyken der moıboıvıv kerek. Tavar endiristen magazin lapke-dyken der men tutıvıvçılajıvıv mydirmej çetkizilip, turıv kerek. Bul çımvısqı memlekettik savda orındarda kəpiretip, savda orındarında, çergilikti enerli kəsıpte, Qalqozsılarda, çeke çarıvalarda tarıvıv kerek“ dep varlıq partıja uımdarına eskertken volatın.

Bul çajıdajdı tıvoıbzıvoıja qəzir varlıq mımkincilik var. Nandı kərticke men berıv tertivin çojır, onın ornına qalıqqa tilegince mөлcersiz nan satıv degen; kenes savdasının mindeti kysejdi, çanaty kəp, etisi çajıldıv degen söz. Vırınqıv eki vaqıa çojıvır, onın ornına tıjanaqtı memlekettik savdasın çırgızyv degen, alıp çatar savdegerlerdi savda majdalanınan ajdajır çojıvıv degen söz. Syjtıp nandı kərticke men berıv tertivin çojıjannan dejin kenes savdasının aldında turıjan mindet ana çurıvıv kəp, ana çurıvıv avırlar, otır. STALIN çoldastın ajtqanındaj-Kenes savdasın erkendetyv vıgıvıv tıvıvıv eñ ırgelı mindet, mıvıv çespej turır, ıgerli vasıv mım

kin emes. Yıtkeni „Eldin ekonomijke turması mıqtı berik boluvı ycin onerli kosisip pen avıl caruvasıyoyı vudan bulajda ozderinıń esyvıne tirek aluvı ycin taqıda bir qaıdaj boluvı kerek. Atap aytqanda ol qaıdaj: qala men avıl-derevne arasında, avdan men ozylstar arasında, qalıq caruvasıyoyının tyrlı taraslar arasında tavar avarotın mejlince kycejıy“ Stalin).

II

Kenes savdası men qattı vajlanıstı meselesinin bir-kenes aqcası. Nandı kartıcke men berıy tertıbi qojıyıp, onıń ornına bir ınoıaj tıjanadı memlekettik vaqa men nan satuv savdası cyrgenen kejin aqcanın mańız vırınoıyınanda ana qırlım artadı. Sondıqtan kenes aqcasının qana qaıdajı qana mindetin qaqsı tysınyv ycin aldı men onıń tavıyoıatın kerpıjtal dınyjesindegi aqcadan ajırmasıyoyına tysınyv qaıet.

Kerpıjtal dınyjesindegi aqcanın qızmeti-birinciden qosarsız, cyretin elevmet esevinin tyrlı boluv, ekinceden aırevdı aırev qanav ycin qaruv boluv. Sondıqtan kerpıjtalıster aqca meselesine ajırqca keńil veledi. Qımbıscı tavı men qara-caruva tavı qanav ycin aqcanı qaruv etedi.

Al bizdin satsıjaldıq qojan qaıdajında aqcanın tavıyoıatı atqaratın qızmeti, vasqaca. Kerpıjtal dınyjesindegi atqaratın qızmetinın ezi tygil izide qalmajdı. Oıan uc qajnaıa sorpası qosılmaıdı. Kerpıjtalıjım men qutıyıp kamınyjızimge qetıv qolındaqı devırde aqcanın atqaratın qızmeti elevmet enıegın elcev. Solaj bolsa, bizdin kenes aqcasının tavıyoıatı atqaratın qızmeti vasqa. Aqca degen eski atının qaloıan, volmasa, onıń maıymın vasqa. Bizdin kenes aqcasının osındaı maıymının tysınvegendikten partıya arasında bir sıpıra kisiler mıqtap catasıp, mıqtap adasıp, aqcanın olden aq jaoıynın kamınyjızim devırine varmajaq keregi qoq, degen pı kige cejin varoıandar da voldı. Osının saldarınan kerpıjerlerde aqcanı elemevcılık, maıızın tysınvevcılık, voldı. Aqca qarqı qosparın ornıdavoıa at ystınen qaravcıyq voldı. Onıń kesiri varıp satsıjaldıq qurııs qosparın ornıdavoıa tıjedi.

Ərıne kenes aqcasına mundaı kızıqaravcıyqtan partıya qolı avlaq. Yıtkeni is cyzinde bul pıkirı qoldansa qızsız terıs qoloıa tysken volar edik. Kosemıız STALIN qoldastı vasasıyoyı men partıya bul pıkirler men ajavsız kyresip keledi. Mundaı partıya qolınan ava qajıloıan asıra sı tevclerge 17-odaqtıq partıya sıjezinde qasaoıan tarıjqı vajandamasında Stalin qoldas bulajca qavap bergen volatın: „Kenes savdasının onaj qımbıscı qolı qoja almaıtı adamdarın, onan kerpı qıyın qımbıscı-tıvra azıyıtık ajıvıasın qolı qojıvı qajarlıqtarın tıvraı mıqındaııtınına mııdeı kyıkın keledi. Bıraı Donkıı qottar, turması qojınan tyk sezveıındıı ycin de Donkııgot ataldı. Asıan qerden qandaj alıs volda, Markısızım nan sonda alıs qatqan adamdar, bizde aqcanın alı kerpı dejin kamınyjızımın birinci devırı-satsıjalıjızım ajıqtalqanqı dejin qalmaı iske asırtıatının sezısız tysın veıdı. Olar aqcanın vırıvazııa ekonomıjkesinın quralı ekenin; onı kenes ykımattı satsıjalıjızım mıdesine yılestıııp kenes savdasın varıneıa kycejıy ycin, sıjııp qol-ma qol enım ajıvıasına qaıdaj qasav ycin oz qolına alqın nın uqrajdı. Olar enım ajıvıasının tek mıqtap qolı qojıloıan kenes savdasının sonınan qana sonın natııcesında volatının uqrajdı. Ol mıqtap qolı qojıloıan kenes savdası bizde qoq qane ol bizde tez volda da qojmaıtı vın uqrajdı“.

Mıne vudan aqcanın keregi camalı degennın vos sez ekenıanıq keriıdı. Qazıp biz osı satsıjaldıq devırdeміz. Munın mindetterin atqaruv ycin aqca kerek pe? Əvden kerek. Yıtkeni qala men avıl arasında tavar avaro

тып өркөндөтүү үчүн ақса керек. Ақсасыз кәзіргі қаоқайда таварды-таварға авыстыруу қыян. Сондықтан кәзір ақса сатысжалды қурылыстың қурады. Одан қала берсе ақса сатысжалды қурылыстың қоспарын орындауының аяқавоға, ер-век тәртібіне ұсақ байасылдық көз қарас пен кыресууге де қаруу, соған негізгі әдіс. Міне енді осы сыяқты қаоқайлардан кейін ақсаңды керегі қоқ деген сөздің дұрыс емес екені дәлел. Қайта ақсаңды алдына қоқайлар отырған міндеттердің үлкейгені айқын. Әсіресе нан көртікесі қоқайлар, кеңес савдасын бурноқайынан ана қурылым артық қызықанда ақсаңды маңызыда аса артық.

Бурноқай екі түрлі ваоқаның қоқайлар, оның отырына тыянақты ваоқаның волууы әр-бір қымсысы мен қызметсі қолыдағы ақсаңды маңызын көтереді. Ақсаңды маңызы не қурылым кысейсе, сол қурылым сатысжалды қурылыс қоспарында орындалады, Елбексілер турмысы бурноқайдан да көтеріледі.

III

Орталық партия комитетінің бул піленуі сыоқарған қавыс мәдениетті кең тырде қыргизілетін кеңес савдасының нақты вәлсебектік қарасы. Сондықтан піленуім қавысы партия кеңес ұжымдары мен савда орындағы қызметсілердің алдына ірі- ірі вәлсебектік қаңа міндеттер қоқайлар отыр. Бул міндеттерді вәлсебектерсе ойдағыдай орындау деген кеңес савдасын мејліне көтеріп оны ныоқайтуу деген сөз. Мұны әр-бір авыл комунестері қатты ескеруі керек. Үйткені піленуім „бул қавысыны іске асыруу мен қават партияға қаңа қымсысы қара қаруа мемлекетіне үлкен- үлкен қаңа кырделі іс қызындық міндеттер қықтелмеқ. Ол міндеттер ойдағыдай орындауу үчін барлық партия кеңес қаңа кәсіпсілік ұжымдары көңілдегідей ұжымсылдық көрсетуі керек. Қыргылықты өзгелдіктерді ескеру керек. Тыноқайлықты іс істев керек. Соны мен қатар тар қаңаларының іріткі салатын қабықтарының қаңдығына волада тыгел тықты соққы беріп, бетін тоқтарар отыру керек“ деп барлық партия ұжымына қатты ескертті.

Барлық авдандық қаңа авылдық қердегі партия, кеңес ұжымдары мен кеңес савда орындарының ең алды мен қолға алатын міндеттерінің бірі- кең тырде нан қаңа ұн сатуу үчін орындар- мағазын ларке дыкөндер сапын қеткілікті ұжымдасыруу. Оның үчін ескі үйлерді ремонитар көрек қерінде қаңадан үйлер салу керек. Оны мен қатар бул қымсыстарды вәлсебектерсе атқаратын кеңес савдасын мәдениетті қабық қарар тура қаоқандай етіп ұжымдасытылатын кадрылар даярлау керек. Ол кадрыларды іс қызынде сыналуған партия мен қымсысы тавының ісіне сын берілген кәмсамол қаңа кәсіпсілер ұжымдарының шыелерінен алу керек. Сыттыр кеңес савдасының маңызы- қолы суық төв қат ісі арамдарды қолатрау керек.

Нанды көртікке мен берүү тәртібін қоқайлар оның отырына кең тырдегі нан савдасын қыргызуудың қаққоз вен сарқоздарды ұжымдасыруу- қаруасылдық қаоқайны ныоқайтууда маңызы орасан үлкен. Үйткені тавар авароттың өсуі вәзардағы нан ваоқасының кемүүі, кеңес ақсасының ныоқайууы қаққоздарды өндіріс сыоқыны кемтуу сыоқаратын өнім саралы, мол қаруасылыоқы мен теқнікелі егістерді өркөндөтүү үчін кырестіреді.

Сондықтан кәзіргі таңдағы міндеттердің тақы бірі- нанды көртікке мен берүү тәртібін қоқайлардан кейінгі туватын мүмкінсілікті толық пайдалануу, алдағы кездегі істелетін іске пайдалануу. Оның үчін савда орындары қымсыстарын қайта қурып, піленуім қавысы ойдағыдай орындауу үчін кеңес савдасын өркөндөтүүдің қоқароқы ата қаңа міндеттерін орындауға вәлсебексе аттануулары керек. Партия ұжымы, оның ішінде авыл комунестері ұжымсыстың көзірден вастар, қызууы авылдық қерде тұрындық волау.

SARQOZDADJ SAJASATTJQ BÖLIMNIN ÇUMBS TƏÇIRIJBESI.

Aman-Qaraqaj (Aqtöbe) mal sarqozına sajasattıq bölimniñ qızmet kerleri 1934 cılı martta keldi. Ol kezde sarqoz carıvacılığında, ijesiz dik kucti edi. Satsıjaldıq mençikke wäcewettik köz qarasta, qızıqılığta az edi. Mal azıqın cılı wasınan, çetkilikti qılıp dajındap, alıw tuvralı partıya men, ykimet qavlızın elevsiz tastap, sol uvaqıttaqı Kyvpsop öz weli men saj örlöp, sonıñ saldarınan bir sırıra mal permilerinde 7445 bas mal azıqsız qalojan edi. Arıq turadıqqa, kuyzew cilikke, ajnalıp, qıstan aman cıqıwda zor qavır edi. Sarqozdın carıvacılığına tabı çattar kirip ketip, satsıjaldıq mençikke suwıq qoldarın salıp, zıjan kestikti ydetip, dıcrandıqtarın istep otırojan kez edi.

Yıtkent sarqozdın partkomı, partıyanın körçilik çumbsın öle narılatıp alojan edi. Kämynestik tärbiye, sajasıj bilimni köteriw kämynesterde tömen därecede edi. Sonın saldarınan sarqoz köleminde ekpindi bir kämynes çoq edi. Sarqozdın partkomı solardı köre tura ec qandaj kyres acıaj, wıbracılığ istep turojan kezinde sarqozı sajasattıq bölim keldi, Sajasattıq bölimi kelgen saqatınan bastap, sarqozda qıj kemçilikterdi kördi, künbe kün kemçilikti çojıw carasına kiristi. Eñ aldın men maldı qıstan aman alıp cıqıw ucın kyresti. Mal azıqın avdarıp, çetkiyiv 10 birlijadı qurıp qar astında qalojan çöpti qolma qol wazoja tasıttırdı. Kämynesterdi ec çavartıp, ec qıjın yvcaskelerge çojdı. Təñirektegi qalqozdar men wajlanıs çasap, 2000 bas maldı solar oja qıstatıp cıqtı. Maldıñ waqtacılığın, kutywçilerin, birlijadilerin eñ nañdaj aldın malcılardan, təcirijseli ekpindilerden çojdı. Sonın arqasında sarqoz maldarın qıstan aman alıp cıqtı. 32-cıl 1-çınuvarınan 1-majoja dejin 640 bas mal cıqın bolsa, 34-cıl 1-çınuvardan 1-majoja dejin 32 bas qana mal cıqın boldı. Onın özide (körçiligi) sajasattıq bölim keliw aldınan wırın wolojan cıqın edi.

Çazıq partıya oquw kämynesterdin sajasıj savatın köterip tastadı. Kəndijdet gıroprasınn oquwçısı Erojalıj ulı degen çoldas sajasıj sawaqtan wırın maldı çendep kytpej, özine tijisti çumbsı tijip qacıp qana istep, çavapkersizdikke salınıp, kelse, sajasıj sawaq bastalıp oqı ojanan bulaj ol kemçiliklerin çojıwıja kiristi. Sol sekildi gyrtapırap Stepankında oquw wıj bir tel cıqındatqan çoq. Öziniñ mal wasıñ könilde gidej tertipke çojıp, qısqa dajındap aldın. Qazır qısqa partıya oquw çurip çatır. Buojanda çaqıw dajındıq wen kiristi 5 kəndijdattıq mektep 4, adımdaıq sajasattıq yjirme, munın ycevi permilerde, partıya mektebi çana gyrtterdin wasında 4 yjirme acılojan, oquwçılardıñ bilim kölemleri, çalıp dajındıqtarın tekserilip tijisti bilimderine qaraj yjirmelerge oquw cılı wasında çikteldi. 14 kämynes, 11 tiläktester kəmsamol, 67 partıya da çoq welsendi çumbsı oqıdı. Sawaq 5 künde bir çurip otıradı. Yjirmenin wasqaruvçıların eñ nañdaj aldın, sarqozdaıq sawatı kämynesterden. Sajasattıq bölim wastıq özide ygitci-yjirme wasqaradı.

Partkemmniq q'ijnalas' volmastan 2-3 k'yn vurn' kamynesterge qazar' iand'yr'p o't'rad'. Qandaj masele qaralatynd'oyunda kim vajandama qasaj t'olunda, k'yni vurn' ajtady. Sol masele q'eningen daj'ndal'p kelyvde t'agirij ve et'p keledi. Part'ya q'ijnalastarynda qal'p qana qeke maselelerden (as t'iq q'ijlav, p'icen qavuv, q'asqa daj'ndaluv t.t.) basqada maseleler qarala dy, asirese kamynesterdin oz ara esevi t'ndal'p o't'rylady. O'r-bir kamynes eziniq qeke bas'yn' qana virligadi, gyrtindegi kamynestiq esevin beredi. Qasq' t'agirijvesin onegeli isin ortaq' salady. Kemciligi bolsa on', tez arada q'ojuvoqa mindet alady.

Sajasat'iq belim basq'lyqt' oralymdy, naqt'ly qasady. O'ndiriske agal- lasa o't'ry'p basqarady. Qajda kemcilik, qav'p kersizdik, ij'esizdik, v'lsa aldy men on' qoloqa aldy. Naqt'ly qaralar belgiledi. Part'yan' k'epcilik q'um'as' qoloqa aldy. Kamynesterdin qeke qav'pkerciligiq kycejtti. Olard'yn ald'noq' qatar'ly alat'p o't'ry'p keteryvdi birinci mindet etti. Olaroqa salt sanalyq q'asq'nan kamynestik t'arbiye verryvdi kyndelik is pen sajlans'ty „Kamynester var'lyq majdanda v'ljcevektik istiq ylgisi eq ald'noq' qatar' qasq' ekpindisi voluv ycin kyresyv kerek,, dep uran tastady.

Kimniq qandaj ekenin, qalaj o'ryndajt'yn' az vaq'atta gilip qetise bas tady. Part'yan' q'ijnalastarynda, qeke tyrde de kamynester men sajasat caruvac'lyq m'edenijet maseleleri q'eninge, ongime qasady. Bygin t'anda o'z kyrdell mindetlerdi ajt'p, t'ystindirip, part'yan' myce tilektesterin sapqozda o'z kemcilikterdi q'ojuv kyresine qaq'rdy, u'ymdast'rdy. Tap qavla r'nan sapqozdy qalaj tazartuv, ij'esizdikti, qav'pkercilikti qalaj q'oj'p, sat s'jaldy menckti qalaj erkendetyv q'eninge, adisterdi yjretip o't'rdy. Part'jada q'oz ekpindi q'um'as'ylard'yn aras'nda da k'epcilik isin k'ovejtti.

Sapqozda qazir 22 kamynes var. Mun'yn 14 o'ndiriste, endiris q'ospa r'yn o'ryndap, onegeli ataqt' ekpindi voluv ycin, sats'jaldy qar'asqa t'ysken edi, 10 kamynes naqt'ly majdaj ekpindi vol'p mindetlerin o'ryndap o't'rdy. Son'yn arqas'nda Tove ul' gyrt ap'vrop, oz gyrtiniq m'aly' kytyvde va- qalaroqa ylgi vol'p o't'royan ekpindi u'ymdast'ruvc'y. 1934-q'ly'yn t'ellin q'oy'ns'yz esirgen ekpindi. V'j'ly'q' q'asqa da qasq' daj'nd'qren kelgeni ycin bir tajca s'jlyq aldy. Bir qana Tove ul' emes gyrt o'ry'p, Esqan ul', ekpindi de son'aj ister istep basqalaroqa ylgi vol'p o't'p.

Ec qandaj q'ijnc'lyqqa q'ol q'ojmaj, qazoq' part'ya oquv'yn, yzdiksiz qyrgizdi, k'andijdat'iq eki yjirme, aq'ymda o'z sajasat'iq i. Yjirme, bir-Part'ya mektevi v'oldy. Buqan 16 kamynes, 7 kamsamol 6 tilektester to'v'ly'q' mycesi, 45 part'ya da q'oz ekpindi-q'um'as'ylar, m'aly', sa'y'nc'ylar tart'ly'p oq'p q'at'y.

O'liklik part'ya k'omijtetiniq 8)-Vill-degi qav'ly'syn iske as'ruvoqa sa- jasat'iq belim v'lsene kiristi. Part'ya k'edirlerin kycejtyvdi erekke qoloqa aldy. Asirese part'ya u'ymdast'ruvc'ylar'yn q'andaj ketermeler olard' t'ar- vijeler o't'p.

1-Perminiq part'ya u'ymdast'ruvc'ys' k'orsetip yjretip o't'rad'. So- n'yn arqas'nda Tove ul' (gyrtor'vrop) qazirgi uv'aq'itta q'um'as' q'ospar'yn, ezi qas'p aluvoqa qetti. On'yn u'ym'nda o'z er bir kamynesterde arnav'ly mindet' k'epcilik q'um'as' var. Olard'yn qalaj o'ryndap qyrgenderin k'ynve k'yn tekserip, qadaq'jalap o't'rad'. 3-Perminiq part'ya u'ymdast'ruvc'ys' Baqyt ul' edi. 6 ajd'yn icinde 9 iret meqilis qaq'ry'p 21 masele qaraoqan, on'yn 14-i part'yan' k'epcilik q'um'as' t'ovraly. Bul eki par- tyja u'ymdast'ruvc'ys' Tove ul', Baqyt ul' q'oldastar part'ya k'ynin o'tkizyvde q'igerlerin k'orsetip ketedi. Masele'ni k'yni vurn' o'jlap, daj'ndal'p iscen, naqt'ly cecip o't'rad'.

Odan kejin qoloqa aloq'in q'um'as' tilektester to'v'yn u'ymdast'ruv vol'

ab. Aldı men dajındıq isin cyrgizdi. Öndiristin en mandaj ekpindilerin partıya uıymı töniregine çıjnaj vastadı. Sapqozdın 80 partıjada çoq çumıscıynan 11 adam çana tilektester toynna alınuvoja ılayıq talıp 3 gıruvıra uımdastırıldı. Munın 8-i çumıscı, 3 qızmetker bulardın or çajında körcilik çumıscı berildi.

Partıyanın aıyq çıjnabıstarında tygel qatınasadı. Mäseleñ birge alqıbasadı. Tilektester toynna tyskenneñ veri, olardıñ sajasıy savatta rı aıylıp, ijdejalıq çaqıñanda esip kele çatqandıqı ajqın. Beride sajasıy savaqqa tartılğan çaqıscı dajındıq pen oquvdan qalmaj qatısıp otıradı. Mysal; Töñıvaj ulı (birigödir tilektester toynnda) 34-çılıq çazoı egiste çosparıñ 2-belip orındasa, çep çıjnavda sapqoz köleminde en aldı men, öz birigödisiniñ çosparıñ 100 pur orındap cıqtı. İlikej ulı degen gyrtarıp, öz gyrtınıñ maına kerekti çep pen çıl nasında qamıscı etip, vazıja tasıp aldı. Maldarı semiz kölik kytını çaqıscı. 34-çılı kök tem egisin (sapqoz kölemindegi) 33-çıldan 15 kın vırın völdı. Astıq çıjnavdı 20 kın vırın vitip (sapalı tyrdı) memleketke 835 sentner as tıqtı birinci iret qujdı. Sapqozdın özine kerekti azıq tylik astıq pen, al daqı kyzdın çaqı astıqına dejin qamtamasız etedi. Budan vasqa et çosparı 90 pur maj 5 pur orındaldı. 5524 vas maloja kerekti azıq 20 pur sapası men çana 44 pur konsentirli azıq pen çıl nasında qamıscı etildi. 1-dekabrge çejin, 53000 santner çavılğan çepin 45 pur vazıja tasıldı. Mal qoraları remonttalğan. Sajılı çılı, çarıqı mol astı çum saq, çem astavlar vazdardın vörinde çañadan istelgen. Bıjıldıñ özinde 8 vazav qora salındı. Baz sajan tuvğan telderge çılı orın var.

Maldardı top-topqa belip, mal dörigerlerine kyz vasında aq qarayıp çiktedi. 1-permide bir ıñojaj asıl tuqımdı çaqıscı maldar turadı.

Al, çumıscılardıñ turması kyjin çaqırtıv çeninde de bir sıpıra istel di. Vırın qıjıncılıq völp kölgen pater mäselesi edi, Bıjılıq çıl 9 ze mlenke, 10 aqıac yj, çana 4 semjalıq 2 yj istelindi. 32-kektir menciķterine salıjan vasqa 54 ga. Döndi astıq egisterin çumıscılar kezinde çıjıp aldı. Kej bir çumıscılardıñ çeke menciķterinde maldarında var.

Mal vasın kyjli etip, qıstan alıp çöjuv ycin, mal qoralarıñ qıstaj ylgili tyrdı çaqıscı ustap, çazoı egiske çaqıscı dajındaluv ycin, İjesizdik pen çavırkerizdik pen kyresip, satsıjaldı menciķti adal nijet pen vasıp, çaqıp, ekpindilikti kycejken ystine, kycejtip majdanda vas qadan ozıp çöjip, enbek eri ataıbn aqtav ycin sapqozdın 320 çumıscıscı satsıjaldıq çarısqa tıstı. Bular mindetterin, orınd voja ekpindi kiristi. Munın veri sajasattıq belimniñ völcıevetik vasılıqı men çigeri men, uımdastıra vilyvı men völp otırojan tavıstar. Munın veri sapqozdaıq varlıq partıya uıymınıñ çeke kəmyñesterdin çaruvacılıq majdandaıq çetistikterı.

Bizde kemcilikte çoq emes, aqıq çep öli vazıja tasılıp vitken çoq. Çazoı egiske völcıevetik dajındıq kycejtilgen çoq. Maj et çosparılar ty gel orındalıp vitpej otır. Sapqozda mal vasınıñ çöjınıñ əlide var. (5,6 pur.) mal kytımında kej bir nasar permilerde var. İjesizdikte öli tamır men çöjiler ketken çoq. Tavı çat elementterden sapqozdı tygel arıtır bul kemcilikterdin endi qajtır völmavına mymkindik tuvıjızıp otır.

Partıya uımdarıñın çumıscıda ojdaıjıçaj çolıja çöjiler ketken çoq. Kəmsamol çumıscına vasılıqta nasar. Kəmsamoldar çumıscına völingen Matanıkorpen Quvat ulı, çerdemderin tıjize almaj cyr. Teqñıkelik oquv sapqozda cyrgizilmej otır. Bul ajtılojan kemcilikter qoldan kele almajın çöjımajın kemcilikter emes „völcıevik vuzvajın qamal çoq“ degen kəse mimiz ç Stalin. Olaj völsa völcıevetik qıjıml, qızuvı kyres kerek.

BEKBAV ULB

(Targhojataj avdandbq partija komijtetinin qatcbcb).

BASTAVB UJMDARQA QANDB VASCBLBQ KEREK

Targhojataj avdandbq partija ujmb ote qas ujmb. Kəmynesterdin sajasbj vilimi tajbz. Ovblyb ortalyqnan 500 K. m. qasbq qana temir qolb nan vlyb qatyr. Ar qasbnda kyn vatb qbtaj cek arasb tlijp tur, mine osv qasbdajlardb vərıde vul avdandbq ujmbnbn əsyvıne edəvir əser etedi. Eski vascblybq kezindegi ujmbnan vızge qaldyqan mura 46,5 pur savatsbz Kəmynester, veti men ketken eski tuvcblybq cik qana partija mycesı kən dıjdattarbnbn sajasbj dajarlybq vilimi nasarbqyb. Mine osv.

Solqyb qyl avdandbq partija ujmb qumbybnbn alqya vasyr, qolqya qoıylyqan qylb voldb. Avdandbqz maıybz maıybz sajasb saruvacblybq nav qandar memleketke əstbq tapsyruv, mal azbqyb qamsbz etyvdi kezinde orbn dadb. Qalqozdar ujmbdastyruv sbruvacblybq qasbnan edəvir nıojajdb. 17-partija sıjezinin qavlylarbn talqylav, əkelik partija komijtetinin qavlylarbn orbn dav ycin kyres, avdandbqz kəmynesterdin sana sezinin keterip avdandbqz partija ujmdarbn nıojajtuvqya ylken sevor voldb. Qazqyb vaqıtta kycti savatsbzdbq pen kyresyv isıne qumsdbq. Bul istin nətıjcesi avdandbqzda savatylar sanbn 88 pur. ke qetkizdi. Burbnqyb 46,5 pur. savatsbz kəmynesterdi 12 pur. ke tysirdi. Osv qyl birinci ret avdandbqzda partija oquvb qyrıp otbr. Bul oquvoqya 22 kəmynester 150 partıjadan tıs adandar. 90 kən samol tartıldb. 14-kyndelikti saıat yjirmesi, 3 partija tarıjqybnn yjirmesi 2 Leninizm yjirmesi (partija əktipteri ycin) Bul qəndegi kemistikterdin en vastbcb sajasbj oquvoqya krekti kitaptardbn əsirese qazaq tilindegi kitaptardbn qetkiliksizdigı. Ekinci ygitcilerimizdin bilim kəleminin tajbzdbqyb. kəp ciliginin belgilt kəlemdi vilimi qoq. Barlybq ygitcildrdin tek birevinin qana orta doreceli bilim var. 4-vi partija mektevin vıtirgen, 4-evi vitire əlmaqan Qalqan 27 ygitciler arnavly dajarlyqyb qoq savatı qaj kəmynester qana, mııbn ərijne oquvdbq sarasbna sezsiz əser etedi.

Bul qəndegi alqya qoıyb otbryqan en iri mindetimiz kerister semenor, mə cilister arqyb ujmbdastyruv, qybqsb vlylyqan ygitciler dajarlap sboıaruv velyr otbr.

Partija nusqavcylarbnbn alatbn orbn partija sıjezindegi q. Kaganovcb tbn vajandamasbnda anıq kərsetilgen. Bul is qana is vola tursada, Targhojataj avdandbqz partija mycelerinin tovı bir az ister istep tastadb. Avdandbqz nusqavcylar birinci adbmbnda egin vasyndbqz qeke kəmynester əngime lesip qete tanısvıv olardb qumby ycaskelelerinde durıv ornalastyrıv qoıyv, partija oquvbn ujmbdastyrıvnan vastajdb. Ərijne vul tek qumbytbn vastalıvb; sbrbnnda-nusqavcylar partija komijtetinin qavlylarbnbn orbn dalıvb ycin kyresetin qavbngerler volıvb kerek, olar vastavbc ujmdar men avdandbqz qalalybq partkəmdertindarasbndaqyb daneker volıvb kerek" qoj (Kaganovic) qıvıvqta targhojataj avpartkəmi partija ujmdarbnbn qatcylarbn qıınap mə cilis ətkizdi. Onda vastavbc ujmdardbn qumbybı tuvralı vajandama tındaldı. Bol məcilis partkəmi qana vastavbc uıa qatcylar partija ujmdarbnbn qumbybn qajta qıvıv mindetterin əli kyage dejin qete tysinsəgendigin ker-

setti. Mysaly: „ortaqsyl“ qalqozynlyq partýja uýmdastyrucysy Ýkibas ulъ astyq çyjnay kezinde avyl kenesinin ekili volýr öz uýmyn tastar vasqa qalqozoja ketip qalqan. „Zävet illic“ qalqozynlyq partorgysy Kelgemvaj ulъ uýmynlyq çumysyn qajta qurmadan yurynqysa çyrgize värgen.

Bul çaj uýmdastuv ieki partýja çumysyn çaq Sartuv uýmdaoy nastavys partýja uýmdarýna vajlanysty vasçylqy pnyçytuv çeninde Tärvaçatay av dandyq partýja uýmynlyq aldynda kyrdeli-kyrdeli mindetler turojandyoy körsetedi;

Qazirde viz partýja qatarýn tazalay qarçapna tajalýr turmýz. Partýja tazalavny er-bir partýja uýmynlyq ulken syn ekenin esten çyçaryvoça bolmaj dy. Bizder vuçan çajarlanuv maselesin, komyunesterdin sajasý savaton ka tetuv uýmdardyn isin kycejtuv, çalpy köpcilikli enternatsýjonalizm çana tar çavnyra partýja çolanan tajuvçylarqa mejrimsizdik ruvqynda tärviçev isteri men vajlanystyruymyz kerék.

ÇUŞIP ULъ

AVDAN ÇARUVASYLYQYN KYCEJTUV BASTY MINDET

(Çajan avdandyq Partýja komittetinin qatçysy)

Çajan avdan köçpeli, çyla köçpeli mal çaruvasylyq avdan, onyç ustine avdan çanadan uýmdaşqan (Tyrkistan, Arçs, Çuvaly, Talas, avdanda gýnan volin'p) äli çaruvasylyq uýmdastyruv çaqnyan kyçti volýr, pnyçaj maçan. Ovyly ortalyq Çimkentten alys 120 çaqyrymdaj çerde telegraf posta qatynastarymızda bir çolça qojy maçan.

Avdanny negizgi kosisi mal çaruvasylyq voloçasyn avdandyq partýja uýmyn vasqa kenes çaruvasylyq oryndary volýr, mal vasyn tez qarçyn men öçyuv çumysyna çuçyl kirisip otyr. Ortalyq partýja komittetinin 1932-çylyq 17-sentäbirdegi tarbyq qavlysy men Qazaçystan öikelik partýja komitteti men Qalyq kameserler kenesinin 21)XII-35-ç degi qavlysy v i z d i n çaruvasylyqymızdy is paraçyramy volýr otyr. Ony mynadan keruyge volady 1934-çylyq birinci çyruvaydaoy mal vasyn men 35-çyldyn birinci çyruvayda da maldy salystyryçeq varlyq mal vasyn 227 pur. öçken. Çekeçer aloçanda

	1-1-1934-ç.		1)1-1935-çyly.
Çylyq	1167	vas.	12.99.
Iti çara mal	1073	"	1903.
TUje	160	"	223.
Qoj. Eçki.	4380	"	12488.
Çocqa.	58	"	224.
Eçek.	169	"	492.
Varlyqy:	7307		16629 vas

Bul maldardyn bir talajyn ykimet tararynan aldyq. Avdanda 4400 çaruvavar. Onyn 300 i çekeçeler, al 6 pur. aq vasçylary 56 örtel 5 seriktik volýr uýmdaşqan. Bulardyñ ortaqtaşqan maldy 3635. 1935-çyldyn birinci çyruvayda dejin 2 çylyq permesin 5 syt permesi, 23 qoj permesi uýmdastyryldy. Çeke mençiktegi malda öçip keledi. Avdanda 25 tujaq maldy çaruvavarlar (Öteçaj ulъ Qoçaq ulъ,taoy vasçylar) en qurmetli adamaardansanalady

Malды сарылыстыруу навқаны 95 пур ојдаоыдај өткізлді. Қој мен ескінт сьлы да екі түвдыруу таңрыбесін іске асырды. Мунь мен бирге әлі 25 пур. малсыз caruvalaryмызда бар.

Ендігі алоја қојыр отыројан mindet avdannyң қалыыз мал caruvacасы омыс. Basqa egin caruvacасы ұймдастыруу, қол қатынасы қалқозда пьојайтуу мәденијет қумьстары-мине муньн барін кысјтип, partyja мен ykimet tapsыр ојан саыоја көтерувди қалы avdan caruvacасын пьојайтувды васты mindet етп қојыр, отырмаз. Келөсекте мал caruvacасымыз тоз қарқы мен өсуви үсін avdannyң ірленіп caruvacасық мәденијет қарынан пьојайтуу үсін алдымыз, да мынадај қыянысылқтар тур:

Бірінсі avdanda ес ай мал дөргері Зофеқлік, аграномдар қоқ, мал індеті yzbeј volыр отыројанда, оны мен бирге малды оылаш қолы мен өсіруу mindetі қојылар отыројанда мал caruvacасын мамандары қетреві Сајан секілді көрпелі avdандар үсін yлкен қыянысылқ түвдырадь.

Екінсі avdan орталақьлап қурьлысы пасар. Қөзірде көрпелі авьлоја, қалқоз серіктіктерге ұйтқы volыр отыројан avdan, олај volса avdan орталақьн yј қурьлысы тырл теқніјкелік пункиттер стасалар салув телгірап, телепон дар орнатуви соі секілді caralарды қыргызуу өте қарет. Осы вақытқа дейін avdan орталақьн да буларды бірде бірі volмај келеді. Себеві қојарьдаоыдај avdan 1934-қыдан ісінде ұймдастырылојандьоы.

Үсінсі өкелік partyja кәміјеті мен өвкомның қавлысы војынса біздің avdanda MTS ұймдастырувоја тійіс еді. Оі әлі ұймдастырылар өткен қоқ. Бірақ MTS қа дөген 30 тырактыр алонды. Ендігі іс заңды ұймдастырылар қа варты қана маман қызметкерлері қетістіріліп іске кісілуу.

Төртінсі avdan көлемінде кең кеңес савдасын қыргызыміз керек. Әсіресе қалқоздароја тавар қетістіруу өте қарет. Буі қөнде өзимізінде істеп отыројан caralарымыз бар. Дөген мен avdандьқ керек қарақ сајозь тарарьнан қумьсызғызетін қызметкерлер қоқ.

Тегі көрпелі мал caruvacасын avdандарының тақдырын кәдір қызметкерлері сесууге тійіс. Қарсы қызметкер ызылојан маман қызметкерлер қетреј қумьсымыздаоы кемсілік, қыянысылқтады тез арада қојыр кете алмајмыз. Соны үсін қојароы partyja кеңес оындары көрпелі мал caruvacасын avdандарына куньне кун көңіл volіп, куньне кун васылыоы кысјтыу керек. Сыјтип avdандь caruvacасық қарынан пьојайтувдымыз керек.

ҚАҢГЕРЕЈ УЛЫ.

МАЛ ВАСЫН ҚОЈУВСЫЛЫҚ ПЕН КЫРЕСЕЛІК.

Маңаунтау avdандаоы мал caruvacасын өркөндөтуу ісінө сарылы кірісіп отырмаз, Қојароы ykimet partyja оындарының деректіал војынса, avdan қуртасылыны алдына қојојан ең бірінсі көзектегі mindet. Қалқозсылардын серік мысслері қоке caruvalардын бірде бір малы volмавасылыоын қојуу.

Avdan еңбексілерінің ытырыоы малының yстінө ырыл ykimet тарарьнан қана 4 мындај мал ветр оты. Буі малдарды малы қоқ caruvalароја қана өк рінді малы қалқозсылароја тыгел yлестіріп веріп, оларды малы volмавасылыоын бір қолата қојувоја сьндар кірістік, қоке менсіктегі малды өсірууге yлкен маңызы ветуу мен бирге, қојамдық пермөге ұймдасыған малдаројанда өте

kөңil қојыр отырмаз. Ауданьмыз көсрелі мал саунасының волюнтаристіне укіметтің барлық шеңдіктері мен райдалана отырып ақ, қалқозсы сауналардың өзіндіктеріне әуелі бір несе қардан пермилер ұйымдастырылды.

7- Ауданда „сыңақылды“ серігі мен 14- ауданда, бірлік күс“ серігі қап дәрһан 250 бас қојь бар, екі пермі қапа бір тује перместің ұйымдастырдық Пермиге керекті рісіндер мен толық қамтамасыз етілді. Енді оның сауна сыңақ қаптың һојайтуу сағаларына шықтар кірісіп отырмаз.

Въјьық укімет тағарынан берілген малдарды өліп берув алдында ву- рының қолда бар малдарды қалқозсылар қалай өсіріп келе қайтандық тексе рілді. Тексеруудің қортындысында бір несе ауыл серіктерінің шеке қалқоз сылардың малдың басын азайтып алаңдықтағы асылды Мысалы: 1934- жылдың бірінші оқуынағынан бірінші д е к ә в і р г е дейін 9- ауданда „қапа қој“ серігі 134 бас малдың көзін қојған. Мундай қал 8-12-18- аудандарда да болған. Малды отыныз сатып сојыр көзін қојувсыларға аудан құртылы оы воһр, шеке қалқозсылардың өздері воһр кересіп оты. Бірақ күрес қет кіліксіз.

Қападан мал берув мен байланьты, қалр аудан көлемінде мал сауна сының өркендетув қөнінде алдымызға басты- басты қапа міндеттер қојьлар оты. Ол міндеттер қолдағы барлық малды қыстан аман есен алып сојув. Ол үсін малдардың сөвін қеткілікті етіп олардың кытимін мејліне қақсар ту. Малды қыс кыжі сақтап, кытимін келісті ете билсек вуғын erteд туватын төлдерінде қақсы аман болуына үлкен қақдай тувады. Біздің партия көнсамол ұйымдарымыз мал қыстатуға е р е к с е көңіл в е л у в ге тіјісті. Серік бастық кеңес қызыметкерлері тап қырақтылығын күсејтетін болсын. Серік мүселері мен шеке сауналарды мал өсірув ураны төңірегіне ұйымдастыра өлејік.

Өте- мөте көңіл вөлетін мәсеіе мал басын қојувсылар мен күресув ісін өзөңдетпей- күсејтув. Бул ретте осы вақытқа дейін кей бір оғьндарымыз на сар істер келсе енді ол салақтыққа қол бермеуіміз керек, Тап дүсрапдарының зыянкестік әрекеттеріне олардың қалдықтарына қарсы пать күресе отырып, мал басын көлденең араптардан да аман сақтай отырып, қапа тавьстарға қе те аластындықтарымызесте болсын. Озыдан құртылық воһр кірісејік.

Шарван халви

Сокен шө

Сөз

Сижегінде

Сыр сижегіндегі кымис қиптеі тартылан темір қол мен веze сүгірген
wəgənde Сімкенттегі овьльстəq сіjezден қajtқан əкilder бар, ojqастaojан рoјьz.
jəz сүрiсiн көргенде „dynijede мененде сүjриккycter бар eкeн“ деп Сəрдəн
суvь iсiнен oјлар кyвiрlegендеј boldь.

—Endi mindet yлkeјdi, bul məселeni çeke- çeke қалқozсылардың wərine
de çetkizyv керек, mal қамыл қысқы qora, piceн qoralарьн таqьда məлај
туv керек,- desip əкilder өз ара сөјлесip keledi.

Сəрдəн суvь сыojанар қысқыр, Арьстан ары кетти. Түркiстаннан тyнде
өттi, çана qorojандь çанај аoјьр. Qazalьның қалқozсыларьна амандасты.
Суvдь суv суvмандай қуvьр wəгəдь, муздь муз утыр wəгəдь, çar çijegin
çəтьмдар қуvьр wəгəдь, кымис көvikтер уваq sender туvьр, oјнаq зальр
кyлip wəгəдь. ✓

—Keldik bilem- dedi Sədiwas Quləmbet ulь Qazalьoяa toqtap.

Sədiwas wəgənnen тyскенде, ајналарьн wəri қуvаььста edi. Sədiwas, si-
jezdegi өstip bilgenin қалқozдарoяa çetkizgence асыqьр. қарьл- қурьл um
тыла, Сəрдəн суvьна wəтiн çуvдь.

„Sende асыqасын, mindetin yлкен сыojар“ деп Сыр суvь Sədiwasqa қа
rap қaldь.

Qazalь авдaпəндəoяь oпwesiнci авьльдь qaq çaғьр, Сырдан сыққан to
ojандь çəojалaj Sədiwas тikesiнен „Ernazar“ seriktigine tartьt. „Mal çaruvə
сьн ərkendetkende en y lke n mindet seriktik aqasьна artьladь, bul
çumьstən ајналасьна seriktik myceleri çurteььoяьн mьqlap uјьmdastь
ruvьm керек“ деп Sədiwas iсiнен oјлар keledi, ol tьpti қуvаььста.

—O, o, vastьq keldi!

—Аманььььн:

—Sondaj çaqьь, Al çumьь qalaj, anav qoralардь çavьр bitirdiңderme?

—Bitirdik, endi çөpti seriktiktin qasьна tartьp çatьrmьz,- d e s i i
seriktik myceleri.

—Çөpti kytip ustav керек. reti kelse таqьда piceн қарастьралыq, min
det yлкен, zor қуvаььь, maldь kytejik;- dedi Sədiwas асыoяa сөјлеp.

—Ije nemene?

—Seriktik myceleri çəjьn- terinbe?

—çəjьn.

—Çəjьnalsь çaqьralsьq.

Erkek, əjel қалмай çəjьnalsьqа kelisti. Bəride cattanuvьь. Çyrekter
əлde nege алыр ucyр wəгə watқан сыjaqьtь.

Sədiwas mal çaruvəсьн таqьда ydete тyсуvдегі partəja, ykimeт қavьь
сьн seriktik mycelerine тaldap uqtьrдь. Овьльстəq сіjezdin istegen çaruvəla
ьн tapsьrojan аманattарьн ајтть.

—Çyz elyv qojoяa dejin çeke məncikte əslremiz:

—Ije.

—Iri maldь çəjьrma beske dejin көweјtemiz?

Seriktik mycelerinin yјleride, qoralарьда bir тыrli masajrap қуvənojan-
daj boldь.

—Satsьjaldьq mal çaruvьь ycin kyres!

—Сылы қора, мол пісен!

—Қырақы кызет!

Seriktik myceleri ar qajysyna cykteletin minderterin seyledi.

Sejlevcilerdin nari de seriktiktin bygin ertengi mindetin belgiledi. Is kerlik usynstar çasad. Sejlevcilerdin sözün qorıta kelip:

—Bölcevek ala- almajtyñ kirepis çoq,- degen kösemimiz Stalin. Biz bölcevekriz. Qazaqstanda Syqystaoy mal caruvsyna uytqys etyv bizdin qolymyzda. Keler çyly maldy eki ese esiremiz. onyn ycin maldy kyjli ustap teldi aman tuvdyr, bölcevektik edvek tertibin kysejt, keregi osy. Biz partıya osylajca sert beremiz,- dedi Sadıvas, sylqyldap kylyp aqqan toqan sunyna qarap.

Bygin Qazaqystannın varlyq çerinde de esirese Syr çijeginde osyndaj zor quvanys edi.

—Partıya vastaqan ulı isti ojdacaqdaı orındajmyz,- desti kerp yni.

MAZMUNЬ

1. В.В. Қојвьсьр қайтс boldь.

22. Қәvinger вәлсевектиң өмири.

3. L. Мыгзајан.

4. Қулқан иль.

5. Вьјтолън, Қалковискіј.

6. Егуvвај иль.

7. Вәјес иль.

8. Letuvnoviskij.

9. Векваv иль.

10. Қусьр иль.

11. Қangerij иль.

12. Сөкеп иль.

Қалқозсыларды тәрвијей билув керек.

Mal caauvacyльoьп өrken-detyvдеги кyidelі caralar. MTS tar egiske дайндьq ystinde.

Қоспарсыз қалқоз, қалқоз емес.

кеңес сайдасы мен ақса мәсеlesi.

Саpқаздаoьп сајасаттыq belimнің қумьs төқiriьbesi.

Bastavьc иьмдарoьпa қапды басцььq керек.

Avdan caruVacyльoьп кycejtyv vastь mindet.

Mal vasyп қојувцььq ven кyresejik.

Сьr қijeginde.

Редколлегия { 1. Сегизвај иль (қаварть редактir).
2. Қулқан иль (редактir отьпвасагь).
3. Ысмајыл иль (қаварть қатсь).

Редколлегия { 1. Сегизбаев (ответ редактор)
2. Кульджанов (зам ответ редактора)
3. Исмаилов (отв. секретарь).

Тез редактор Сейфуллин
Подготовлено к печати 9/III 35
Принято в набор 16/II 13
Сол. знаков в печ листе 4500

Формата бумаги 76x110 1,16-доля
Подписано и печать 8/III 35
Кварт № 258
Объем 2 листа. Тираж 4612